

Međunarodni znanstveni interdisciplinarni simpozij
HRVATSKA FOLKLORNA I ETNOGRAFSKA BAŠTINA
U SVJETLU DUBROVAČKE, SVJETSKE I TURISTIČKE SADAŠNJOSTI

Dubrovnik, Republika Hrvatska, 11. – 13. prosinca 2013.
Poslijediplomsko središte Dubrovnik, Sveučilište u Zagrebu, Dubrovnik

3. FEB
KNJIGA SAŽETAKA

Urednica: Mira Muhoberac

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI INTERDISCIPLINARNI SIMPOZIJ

HRVATSKA FOLKLORNA I ETNOGRAFSKA BAŠTINA

U SVJETLU DUBROVAČKE, SVJETSKE I TURISTIČKE SADAŠNJOSTI – 3. FEB

Dubrovnik, Republika Hrvatska, 11. – 13. prosinca 2013.

KNJIGA SAŽETAKA

3. FEB

Urednica: Mira Muhoberac

Nakladnik: Folklorni ansambl Lindo, Dubrovnik

Za nakladnika: Dubravka Sarić, ravnateljica

Redaktura, lektura i korektura: Vesna Muhoberac

Recenzentica: Vesna Muhoberac

Prijevod većega dijela tekstova s hrvatskoga na engleski: Ranka Pače

Grafičko oblikovanje: Nora Mojaš

Fotografije: Željko Tutnjević i arhivska građa Folklornoga ansambla Lindo, Dubrovnik

Izbor fotografija: Dubravka Sarić i Nora Mojaš

Fotografija na naslovnici: Folklorni ansambl Lindo, Dubrovnik

Tisak: Alfa-2, Dubrovnik, 2013.

Naklada: 150 primjeraka

Dubrovnik, u prosincu 2013.

CIP:

ISBN:

Organizator:

Folklorni ansambl Lindo, Dubrovnik

Marojice Kaboge 12, HR – 20 000 Dubrovnik

Organizator za turističke i tehničke poslove:

Adria kongres, turistička agencija Dubrovnik

Iva Vojnovića 9, HR – 20 000 Dubrovnik

Pokrovitelji:

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Grad Dubrovnik

Dubrovačko-neretvanska županija

Organizacijski odbor:

Dubravka Sarić (predsjednica, ravnateljica Folklornoga ansambla Lindo, Dubrovnik)

Mira Muhoberac

Hrvoje Ljubimir

Voditeljica Znanstvenoga projekta FEB i autorica Znanstvenoga simpozija 3. FEB:

Mira Muhoberac

SADRŽAJ

- 11 PROLOG, UMJESTO PREDGOVORA
- 13 NACRT SIMPOZIJA: 3. FEB
- 15 TEME ZNANSTVENOGA I STRUČNOGA DIJELA SIMPOZIJA
- 16 SAŽETCI – plenarna predavanja, plenarna izlaganja i priopćenja prema abecednom redoslijedu prezimenâ autora
- 18 Sava Andjelkovic
KULTURNO NASLIJEĐE KAO IZVOR KOMIKE U RATNOJ KOMEDIJI ZAŠTIĆENA ZONA DAMIRA ŠODANA
- 19 Irena Arsić
TRADICIJA I SUVREMENOST
- 21 Lidija Bajuk
OD ŽENSKIH KOLENDI DUBROVAČKOG PRIMORJA DO MITSKE SLIKE SVIJETA
- 22 Katja Bakija
STUDIJE O SLAVENIMA IVANA AUGUSTA KAZNAČIĆA I MEDA PUCIĆA
- 25 Dubravka Crnojević-Carić
IGRE VS. FESTIVAL; BREND I TRADICIJA – PUTE M DOŽIVLJAJA BRANKA GAVELLE
- 26 Gisela Csenar
TAMBURA, GLAZBENI IDIOM GRADIŠĆANSKIH HRVATA. 90 GODINA TAMBURICA U GRADIŠĆU
- 29 Milana Černelić
KONTINUITET I VARIJACIJE KRALJIČKIH OBIČAJA U PODUNAVSKIH BUNJEVACA
- 32 Danica Dedijer
PREZENTACIJA PROJEKTA: SUVENIR ZA „LINĐO“
- 33 Miho Demović
TRADICIONALNO CRKVENO PJEVANJE U OTPISIMA ŽUPNIKA DUBROVAČKE BISKUPIJE IZ GODINE 1933.
- 36 Verica Dubovečak, Marija Sršen-Krstulović
LEPOGLAVSKA ČIPKA
- 40 Lidija Fištrek
TRADICIJA I SUVREMENOST – PROMICANJE HRVATSKE KULTURNE BAŠTINE: **ETNO MOTIVI INTEGRIRANI** U SUVREMENU ODJEĆU
- 43 Feđa Gavrilović
STUDIJA EKSPRESIONIZAM U SELJAČKOJ UMJETNOSTI MIRKA KUS-NIKOLAJEVA IZ 1929.
- 44 Petra Glavor Petrović
NAZIVI JELA ZAPADNOGA DIJELA PELJEŠCA
- 45 Ileana Grazio
GLAZBENI PROGRAMI DRŽAVNOG KRUGOVALA POSTAJE DUBROVNIK U RAZDOBLJU OD 1942. DO 1944.
- 46 Jadranka Grbić Jakopović
ETNOKULTURNA REVITALIZACIJA I KOLEKTIVNA RESTITUCIJA „JEDNE MALE ZAJEDNICE“. **PRIMJER** BUGARA U HRVATSKOJ
- 48 Maja Gregl
MOST NA KRAJU SVIJETA
- 50 Marin Ivanović
IVO DULČIĆ I PRIKAZI FESTE SVETOG VLAHA U SLIKARSTVU DRUGE POLOVICE 20. STOLJEĆA
- 52 Ivančica Kalanj
RERA – TRADICIONALNO PJEVANJE SINJA I CETINSKE KRAJINE
- 53 Deša Karamehmedović
VALORIZACIJA KULTURNE BAŠTINE U REPUBLICI HRVATSKOJ INICIJATIVOM *INTERREG III*
- 54 Ivica Kipre
KARNEVAL FEST. OD TRADICIJE DO KOMODIFIKACIJE
- 55 Ivica Kipre
SVETI PROSTORI JUŽNOG JADRANA; PRILOG TUMAČENJU I RAZUMIJEVANJU DUHOVNE BAŠTINE NEPOKRŠTENIH SLAVENA U KRAJOBRAZU
- 57 Nikolina Kuraica
DVOSTIHOVANI DESETERCI, USMENA POEZIJA DUBROVAČKOGA PRIMORJA

- 58 **Dražen Kurilovčan**
NJEGOVANJE I PREDSTAVLJANJE HRVATSKE VOKALNE TRADICIJSKE GLAZBE U ANSAMBLU LADO
- 61 **Stijepan Lazarević**
MARKETING U FOLKLORU. PRIMJER LINDA
- 62 **Romana Lekić, Vicko Krampus**
OD MITSKOG ODINA DO SUVREMENOG PUTNIKA – ISCJELJUJUĆA MOĆ TURIZMA
- 64 **Saša Lovrić**
KONCEPT DEMONA U KNJIŽEVNOSTI HRVATSKOGA RANONOVOVJEKOVLJA
- 66 **Krešimir Magdić**
KRIŽNI PUT I GOSPINA PLAČ – U DUBROVAČKOJ BISKUPIJI
- 68 **Mara Marić, Petrica Balija**
KULTURA DUBROVAČKOGA LADANJSKOG ŽIVOTA U TURISTIČKOJ PONUDI GRADA: PERIVOJ LJETNIKOVACA BUNIĆ (BONA) – KABUŽIĆ (CABOGA) I STOJKOVIĆ (STAY) U RIJECI DUBROVAČKOJ
- 70 **Suzana Marjanić**
MORA I VJEŠTICA U ODNOSU NA SAKRAMENT VJENČANJA ILI UDANA MORA POSTAJE VJEŠTICA
- 72 **Ljiljana Marks**
SKRIVENO BLAGO U DUBROVAČKOME KRAJU: PREDAJA, FANTASTIKA, POVIJEST ILI NEISKORIŠTEN KAPITAL?
- 73 **Tina Marušić**
NJARNJAS-GRAD IZ REDATELJSKO-POETSKOGA PERA TOMISLAVA DURBEŠIĆA – ŽIVOT U UMJETNOSTI I ŽIVOT ZA UMJETNOST
- 75 **Marija Marušić Čizmić**
ODGOJ ZA MIR I SUŽIVOT (HISTORIA EST MAGISTRA VITAE?)
- 76 **Jasenska Maslek, Zrinka Režić Tolj**
PELJEŠKI PONOS: TRADICIJSKI OBLIK SURADNJE
- 77 **Marija Mihaliček**
RURALNA ARHITEKTURA BOKE KOTORSKE OPRIMJERENA NASELJEM NA PADINAMA VRMCA

- 78 **Hrvojkica Mihanović-Salopek, Alojzije Prosoli**
DUHOVNA MARIJANSKA BAŠTINA ZADARSKE NADBISKUPIJE KAO MOGUĆNOST SAKRALNO-KULTURNOG TURIZMA
- 79 **Lana Milošević Đerek**
VRIJEME BLAGDANA I BLAGOVANJA
- 80 **Maja Milošević**
SKICA (SUVREMENE) IZVEDBENE PRAKSE NAPJEVA GOSPINA PLAČA IZ PROCESIJE ZA KRIŽEN NA OTOKU HVARU
- 81 **Maja Mozara**
ISELJENIČKE FOLKLORNE SKUPINE U DUBROVNIKU POSLJEDNJA DVA DESETLJEĆA
- 82 **Mira Muhoberac**
REŽIJE KOSTE SPAIĆA NA DUBROVAČKIM LJETNIM IGRAMA
- 85 **Vesna Muhoberac**
GLJIVAMOBIL I CABARET KOLUMPUS² NA PROPUTOVANJU KAZALIŠNIM POZORNICAMA
- 88 **Gabriela Novak-Karall**
„ŽIVA TRADICIJA – ŽIVJETI TRADICIJU“. NARODNA I TRADICIJSKA KULTURA GRADIŠĆANSKIH HRVATA U ZRCALU SUVREMENOSTI
- 90 **Jelena Obradović Mojaš**
DUBROVAČKI KOLENDARI
- 91 **Enes Omerčahić**
OD UČIONICE DO POZORNICE
- 95 **Jevgenij Paščenko**
PROBLEM ISTRAŽIVANJA ETNOGENEZE I DUHOVNE KULTURE HRVATA S GLEDIŠTA UKRAJINISTIKE: STANJE I PERSPEKTIVE
- 96 **Antun Pavešković**
DUBROVAČKE SLIKE I PRILIKE (OD BERSE DO SUVREMENIH ITINIRERA)
- 98 **Jadran Radonić, Linda Valjalo**
DUBROVAČKA ETNO – STEP SURADNJA OD IDEJE DO REALIZACIJE

- 99 **Meri Rogošić, Ivan Volarević**
NERETVANSKA STRAŠILA – TRAGOM MITOLOŠKIH BIĆA DOLINE RIJEKE NERETVE
- 101 **Vinko Rožić**
MIKROKULTURA KAO IZVORIŠTE I PERPETUUM MOBILE FENOMENA CAVTATSKOG VATERPOLA
- 103 **Ivana Sabljak**
HRVATSKA USMENA KNJIŽEVNOST U KONTEKSTU TRADICIJSKE KULTURE KAO POTENCIJALNA TURISTIČKA PONUDA
- 104 **Antonio Sammartino**
TKANJE – HRVATSKO NASLIJEĐE
- 106 **Dubravka Sarić**
LINĐOVE AKTIVNOSTI U 2013.
- 108 **Inga Seme Stojnović, Tihana Radojčić**
KOMPETENCIJE RAVNATELJA, ČUVANJE HRVATSKE BAŠTINE, JEZIKA I NJEGOVANJE INTERKULTURALNOSTI
- 109 **Slavica Stojan**
BRADATI, GOLOBRADI, RIĐOBRADI – U RENESANSNOM DUBROVNIKU
- 111 **Marica Šapro-Ficović**
USMENA POVIJEST: „GLAS OBIČNIH LJUDI“
- 112 **Ivana Šapro-Hvar**
KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKA TEORIJA NEKAD I DANAS
- 113 **Tatjana Šehić**
DRHTAVA DODOLINA PJESMA. PLESNI DIJALOG DRMEŠA I SUVREMENOGA PLESA
- 116 **Lucija Šikić**
OVIDIJEVI PIRAM I TIZBA U HRVATSKOJ RENESANSNOJ KNJIŽEVNOSTI
- 118 **Jelena Šilje-Capor**
PRIČA STAROG GOSPARA
- 119 **Mario Šimudvarac**
DRAŽESLAVOV ZAPIS O GRADU: DUBROVNIK U DJELIMA IVE ANDRIĆA

- 121 **Paul-Louis Thomas**
HASANAGINICA U FRANCUSKOJ: RECEPCIJA I PRIJEVODI
- 122 **Kostiantyn Tyščenko, Jevgenij Paščenko**
RAGUZA I TOPONIMIJSKI TRAG ARAHOTA (PROBLEM INTERPRETIRANJA PRASTARE KULTURE RAGUZE-DUBROVNIKA)
- 124 **Jelka Vince Pallua**
MEDITERAN, MEDITERANSKI (MITSKI) UNIVERZALIZAM I (RE)DEFINIRANJE HRVATSKOGA MEDITERANIZMA
- 125 **Sanja Vulić**
INOJEZIČNI UTJECAJI NA JUŽNOHRVATSKA PUČKA BLAGDANSKA IMENA OD ADVENTA DO KORIZME (ETNOLINGVISTIČKI PRISTUP)
- 127 **Antonija Zaradija Kiš**
ZAČUDNI BESTIJARIJ VLAHA BUKOVCA U CAVTATU
- 129 **ZAHVALA**
- 130 **OKVIRNI PROGRAM SIMPOZIJA**

PROLOG, UMJESTO PREDGOVORA

Drage kolegice, dragi kolege,

s radošću vas pozdravljamo u Dubrovniku na trećemu, sad već i tradicionalnome Međunarodnome znanstvenom interdisciplinarnom simpoziju HRVATSKA FOLKLORNA I ETNOGRAFSKA BAŠTINA U SVJETLU DUBROVAČKE, SVJETSKE I TURISTIČKE SADAŠNJOSTI. Posebno nam je drago što se i 3. FEB održava u Hrvatskoj, u našem Dubrovniku. Svojom bogatom kulturno-povijesnom i znanstvenom baštinom Dubrovnik je bitno pridonio afirmaciji pripadnosti Hrvata europskom uljudbenom krugu.

I ovim, 3. FEB-om želimo očitovati skrb, plemenitost i humanost i afirmirati stručnost, znanost, kulturu i umjetnost.

Organizatori Simpozija i vaši dubrovački domaćini žele Vam stručno koristan i poticajan te prijateljski ugodan boravak u našem gostoljubivom Gradu.

Zahvaljujemo vam što ste svojim prilozima Knjigu sažetaka za 3. FEB, vrijedno pisano tkanje koje će se rasprostrijeti svijetom i zasjati svjetlom svete Lucije i Apolona Feba, napravili sadržajnom i bogatom duhom.

Organizacijski odbor

Dubravka Sarić

(predsjednica, ravnateljica Folklornoga ansambla Lindo, Dubrovnik)

Mira Muhoberac

Hrvoje Ljubimir

Dubrovnik, 6. prosinca 2013.

NACRT SIMPOZIJA: 3. FEB

Međunarodni znanstveni interdisciplinarni simpozij *Hrvatska folklorna i etnografska baština u svjetlu dubrovačke, svjetske i turističke sadašnjosti* – 3. FEB u organizaciji Folklorne ansambla Lindo, Dubrovnik i pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Poslijediplomsko središte Dubrovnik, Sveučilište u Zagrebu, Dubrovnik, Republika Hrvatska, 11. – 13. prosinca 2013.

Opis simpozija:

Pozvani i prijavljeni znanstvenici, folkloristi, etnolozi, etnografi, muzikolozi, teatrolozi, povjesničari, povjesničari umjetnosti, povjesničari i teoretičari književnosti, stručnjaci u području turizma, ekonomije i menadžmenta, glazbeni, likovni, književni i kazališni umjetnici, predstavnici folklornih ansambala i društava, stručnjaci-praktičari, publicisti, predstavnici medija, dizajneri i kreatori web i virtualne stvarnosti raspravljat će u svojim izlaganjima na temu revalorizacije folklorne i etnografske baštine i njezine uloge u prošlosti i suvremenosti s posebnim naglaskom na dubrovački, hrvatski, europski i folklor na drugim kontinentima koji se povezuje s hrvatskim. Simpozij se održava u Dubrovniku od 11. do 13. prosinca 2013., s naglaskom na Dan svete Lucije, 13. prosinca, kad se slavi zaštitnica svjetla i kad tradicionalno Folklorni ansambl Lindo ima svoju večer, humanitarnu priredbu posvećenu slijepim i slabovidnim osobama s posebnim naglaskom na slijepce i slabovidne Dubrovkinje i Dubrovčane i njihove obitelji.

Sažetak znanstvenoga programa:

U istraživanjima etnoidentiteta i prožimanja pučke i usmene, narodne umjetnosti, života i običaja mikroskupina i makrozajednica, etnografske, etnološke, folklorne i folklorističke baštine, moderniteta i suvremenosti polazište se ove godine stavlja na poveznice Dubrovnika, Hrvatske, Europe, Europske unije i Svijeta s obzirom na tradiciju i suvremenost, na folklor, etnografiju i etnologiju na Mediteranu, na etnoidentitete i inzularnost, na Dubrovačke ljetne igre u kontekstu festivalskoga i scensko-glazbenoga zemljovida, na Folklorni ansambl Lindo iz Dubrovnika, na interdisciplinarna proučavanja mediteranske i otočne kulture u raznim značenjima, u hrvatskim i svjetskim sinkronijskim i dijakronijskim znanstvenim i turističkim silnicama. Naglašava se fenomen prepoznavanja Dubrovnika kao istaknuta festivalskoga mjesta i iznimnosti života u tradiciji ambijentalnoga teatra, ali i fenomen prepoznatljivosti hrvatskoga folklor, u kojemu Folklorni ansambl Lindo ima nemalu ulogu, na mapi Europske unije. U odzrcaljenju sličnosti i razlika u mediteranskom krugu, od Francuske i Italije, Portugala i Španjolske do izvaneuropskih zemalja vide se i mogućnosti zaštite vlastite specifičnosti u obzoru nosivih kulturnih dobara.

U **3. međunarodni znanstveni interdisciplinarni simpozij *Hrvatska folklorna i etnografska baština u svjetlu dubrovačke, svjetske i turističke sadašnjosti*** uključena je interdisciplinarnost s jedne strane te povezivanje znanstvenika i praktičara, stručnjaka, istraživača i kazivača na terenu, umjetnika i teoretičara, znanstvenoga, stručnoga i popratnoga, terenskoga programa, s druge strane. U 3. FEB uključena su i umjetnička i promotivna događanja te predstavljanja knjiga, autora, brošura, web-stranica, CD-ova, DVD-ova, fotografskih i izložbi suvenira, umjetničkih radova, turističkih filmova, televizijskih i radijskih emisija i novinarskih i uredničkih priloga. Simpozij je prinos promicanju Republike Hrvatske, hrvatske znanosti, kulture i hrvatskoga turizma. Na Simpoziju će se promovirati *Knjiga sažetaka* svih radova s prošlogodišnjega Simpozija, *Knjiga sažetaka* svih radova s ovogodišnjega Simpozija, koju upravo čitate, i *Zbornik radova* s prošlogodišnjega Simpozija. Planirano je i izdavanje *Zbornika radova* s tiskanim svim recenziranim izlaganjima s ovogodišnjega Simpozija, 3. FEB-a (rok je za predaju tekstova 15. dan mjeseca ožujka 2014. godine, pogledajte *Upute /za pisanje teksta/ u Knjizi sažetaka* 2011. godine) do sljedećega, 4.

FEB-a. Te će se znanstvene i stručne edicije i promotivne brošure na hrvatskome i engleskome jeziku i na drugim jezicima osim u knjižarama i knjižnicama distribuirati u turističkim zajednicama i na mnogobrojnim turističkim središtima i znanstvenim i folklorističkim točkama u Hrvatskoj i svijetu.

Mira Muhoberac

autorica i voditeljica FEB-a, urednica

TEME ZNANSTVENOGA I STRUČNOGA DIJELA SIMPOZIJA

1. Dubrovnik, Hrvatska, Europa, Europska Unija, Svijet – tradicija i suvremenost
2. Folklor, etnografija i etnologija na Mediteranu
3. Etnoidentiteti i inzularnost
4. Dubrovačke ljetne igre u kontekstu festivalskoga i scensko-glazbenoga zemljovida
5. Folklorni ansambl Lindo, Dubrovnik, Republika Hrvatska

Mira Muhoberac

autorica Znanstvenoga projekta FEB i voditeljica Znanstvenoga simpozija 3. FEB

SAŽETCI

Plenarna predavanja, plenarna izlaganja
i priopćenja prema abecednom redoslijedu
prezimenâ autora

A

Sava Andjelkovic*Université Paris Sorbonne*

Francuska – 75 005 Paris (Pariz), Paris IV, 1, rue Victor Cousan

sava.andjelkovic@free.fr

**KULTURNO NASLIJEĐE KAO IZVOR KOMIKE U RATNOJ KOMEDIJI
ZAŠTIĆENA ZONA DAMIRA ŠODANA**

U radu se ispituju elementi komičnog koje autor crpi iz kulturnog naslijeđa (narodne pjesme, sevdalinke, partizanske i novokomponirane pjesme, vicevi, televizijske emisije itd.). U *Zaštićenoj zoni* koja je u Beču 2000. nagrađena prvom nagradom za najbolju kazališnu dramu s prostora bivše Jugoslavije (izvedena je 2002. u Zagrebačkom kazalištu mladih) Šodan stvara zanimljive likove, predstavnike svih zaraćenih strana koje je smjestio u ludnicu (metafora za državu koja je prestala postojati). Njegov dramski tekst, koji je „između skeča i estetiziranog dokumentarističkog prikaza represije u doba ratnih stradanja” [Vrgoč], nudi obilje humora koji je najčešće prizeman. Razmatranjem elemenata komičnog pokušava se odrediti funkcija humora i nesvjesna ideja drame.

**CULTURAL HERITAGE AS A SOURCE OF COMEDY IN DAMIR ŠODAN’S
WAR COMEDY PROTECTED ZONE****Summary**

We investigate the comic elements (folk songs, sevdalinke, partisan and commercial songs, jokes, television programs, etc.) in *Protected Zone*, winner in Vienna in 2000 of the first-place prize for the best theatrical drama from Ex-Yugoslavia. (performed in 2002 at the Zagreb Youth Theater). Šodan creates compelling characters – representatives of each of the warring sides, which he places in an insane asylum (a metaphor for the state that no longer exists). His play, which lies “between a sketch and a stylized documentary representation of repression during wartime hardship” [Vrgoč], offers an abundance of humor, most often low humor. Through the examination of its comic elements, we attempt to determine the role of humor in, and the hidden meaning of, the play.

Ključne riječi: folklorno naslijeđe, drama, komedijski postupci, vic, partizanska pjesma, folk kultura, duševna bolnica, Jugoslavija

Key words: folkloric heritage, drama, comedy techniques, jokes, partisan songs, folk culture, mental hospital, Yugoslavia

Irena Arsić*Univerzitet u Nišu**Filozofski fakultet*

Srbija –18 000 Niš, Ćirila i Metodija

irena.arsic@filfak.ni.ac.rs; jinaars@eunet.rs

TRADICIJA I SUVREMENOST

Đorđe Nikolajević, bogoslov, prepisivao je u Dubrovniku 1831. godine ćirilske rukopise, prema nalogu bečkih vlasti, a zatim osnovao školu i bio postavljen za prvoga mirskog svećenika u Gradu. Božo Bošković, doseljenik iz Hercegovine, podigao je Saborni hram, osnovao zadužbinu i aktivno sudjelovao, s bratom Nikom, u privrednom, političkom, društvenom i kulturnom životu Dubrovnika druge polovice 19. stoljeća, dok je Vasilija Lainović zabilježena kao jedina žena izdavač u istom stoljeću. Jovica Perović, publicist i arhivski istraživač, svojom živopisnom biografijom, ali i raznolikim djelom, ilustrativno obogaćuje nedovoljno osvijetljenu sliku Dubrovnika u prvim desetljećima 20. stoljeća. Kosta Strajnić, likovni teoretičar, estetičar i umjetnik, suvereno ustrojava kulturu Grada gotovo pola stoljeća, od svojega dolaska u Dubrovnik, 1928., do smrti.

TRADITION AND MODERNITY**Summary**

Đorđe Nikolajević, theologian, during year 1831 in Dubrovnik, copied Cyrillic manuscripts, by order of the authorities in Vienna, after which he founded a school and was appointed as the first priest in the City. Božo Bošković, an immigrant from Herzegovina, founded the Cathedral church, the foundation and actively participated with his brother Nick, in the economic, political, social and cultural life of Dubrovnik during the second half of the 19th century, while Vasilija Lainović was recorded as the only female publisher in the history of publishing in Dubrovnik in the same century. Jovica Perović, publicist and archive worker, owing to his colourful biography, variety of his work, illustratively enriched insufficiently illuminated image of Dubrovnik in the early decades of the 20th century. Kosta Strajnić, art theorist, aesthetician and artist, masterfully led the culture of the City during almost half century, since his arrival to Dubrovnik in 1928 until his death.

Ključne riječi: kulturni identitet, Dubrovnik, Đ. Nikolajević, B. Bošković, V. Lainović, J. Perović, K. Strajnić

Key words: cultural identity, Dubrovnik, Đ. Nikolajević, B. Bošković, V. Lainović, J. Perović, K. Strajnić

Lidija Bajuk

Institut za etnologiju i folkloristiku

HR – 10 000 Zagreb, Šubićeva 42

lidija@ief.hr

OD ŽENSKIH KOLENDI DUBROVAČKOG PRIMORJA DO MITSKE SLIKE SVIJETA

Zahvaljujući podacima o ženskom izvođenju *kolenda* za vrijeme Došašća, zapisanima od 18. stoljeća u selima Smokovljani, Visočani, Doli i Lisac zapadnoga Dubrovačkog primorja, zatim članovima Kulturne udruge *Žutopas* Smokovljani-Visočani koja je skupa sa svojim dugogodišnjim voditeljem Matom Katičićem prema svjedočenju lokalnih kazivačica rekonstruirala *primorsko žensko kolendanje* te zahvaljujući uvidu u sadržajnu stranu tih *kolendi* može se pretpostaviti da se radi o obredno-običajnim napjevima u kontekstu praslavenskih mitskih predodžaba predstavljenih u novogodišnjim praksama starovjernih Slavena.

FROM WOMEN'S KOLENDA SONGS OF THE DUBROVNIK COASTAL REGION TO A MYTHICAL IMAGE OF THE WORLD

Summary

It can be assumed that the *kolenda* songs are ritual and customary melodies in the context of Old Slavic mythical imagery represented in the New Years Eve observances of pre-Christian Slavs. This observation is based on the data on women's performance of *kolenda* during the time of Advent (noted from the 18th century in the villages of Smokovljani, Visočani, Doli and Lisac of the western Dubrovnik coastal region), members of the cultural association *Žutopas* Smokovljani-Visočani (which has together with its longstanding leader Mato Katičić reconstructed the coastal region women's *kolendanje* based on testimonies from local informants) and based on insights into their contents.

Ključne riječi: ženski obredno-običajni ophodi, kolendanje u Dubrovačkom primorju, stihovani oblici starovjernih slavenskih tekstova, kolendanje, ženske kolende Dubrovačkog primorja

Key words: female ritual customary procession, *kolendanje* traditional procession, pre-Christian Slavic texts in verse, female *kolenda* songs

B

Katja Bakija

Sveučilište u Zagrebu

Hrvatski studiji

HR – 10 000 Zagreb, Borongajska cesta 83d

katja.bakija@gmail.com

STUDIJE O SLAVENIMA IVANA AUGUSTA KAZNAČIĆA I MEDA PUCIĆA

U razdoblju od 1842. do 1844. tijekom školovanja u Italiji (Padova) Medo Pucić i Ivan August Kaznačić objavljuju u tršćanskom listu *La Favilla (Iskra)* seriju napisa (eseja) *Studi sugli Slavi (Studije o Slavenima)*. Pokretač *La Faville* je Antonio Madonizza iz Kopra, a uređivali su je književnici Pacifico Valussi i Francesco Dall'Ongaro koji pod utjecajem talijanskog *risorgimento* razvijaju koncepciju o Južnim Slavenima. Iz uređivačke koncepcije lista vidljivo je da urednici književnost ne drže samo ispraznom zabavom nego je prema njima ona vrijedan instrument društvenog boljitka. Bliska im je i Mazzinijeva ideja *Mlade Italije* i *Mlade Europe* koja se razvijala u sveučilišnim krugovima u Padovi. Isticani su zahtjevi za bratstvom svih naroda, slobodom za sve narode, a posebno se naglašavala talijansko-južnoslavenska suradnja u političkoj i kulturnoj borbi protiv zajedničkog neprijatelja Austrije

Riječ je o petnaest eseja o povijesti, etnologiji, usmenoj i umjetničkoj književnosti, o kulturno-jezičnoj i nacionalnoj integraciji. Prilozi u *La Favilli* pisani su "da nas svijet upozna" i barem donekle procijeni izniman značaj slavenske nacije u budućnosti Europe. Očituju Kollarov preporodni program kojemu je temelj "kulturno sveslavenstvo" s kojim su se autori upoznali i prihvatili ga kao studenti padovanskog sveučilišta. Pucićeva i Kaznačićeva suradnja započinje kad je redakcija časopisa odlučila sustavno i kontinuirano pozabaviti se problematikom Južnih Slavena, što je pozdravljeno u talijanskoj i u hrvatskoj kulturnoj javnosti

ESSAYS ON SLAVS BY IVAN AUGUST KAZNAČIĆ AND MEDO PUCIĆ

Summary

Between 1842 and 1844, during their studies in Italy (Padua), Medo Pucić and Ivan August Kaznačić published in Trieste's journal *La Favilla (The Spark)* the series of essays *Studi sugli Slavi (Essays on Slavs)*. The initiator of *La Favilla* was Antonio Madonizza from Koper and it was edited by the writers Pacifico Valussi and Francesco Dall'Ongaro who, influenced by Italian Risorgimento, developed the concept on South Slavs. From the editorial concept it is evident that editors held literature far more important than "pure fun", moreover they felt it was a valuable instrument of social improvement. They were close to the Mazzini's idea of *Young Italy* and *Young Europe* which was developing in university circles in Padua. Ideas of fraternity of all nations and freedom for all people were accentuated, while Italian-Slavic cooperation in political and cultural struggles against the enemy of Austria was especially emphasized. Fifteen essays deal with history, ethnology, folk and artistic literature, cultural, linguistic and national integration. Articles in *La Favilla* suggested the idea of world's familiarization with Slavic nations and its importance in the future of Europe. They contain Kollar's national revival program based on "cultural Pan-Slavism" that the authors accepted during their studies at the University of Padua. The

cooperation between Pucić and Kaznačić began when editorial board decided to deal more systematically and continuously with the issue of South Slavs which was well greeted in both Italian and Croatian cultural public.

Ključne riječi: Hrvatski narodni preporod, Ivan August Kaznačić, Medo Pucić, *La Favilla*, *Studi sugli Slavi (Studije o Slavenima)*

Key words: *Croatian National Revival*, Ivan August Kaznačić, Medo Pucić, *La Favilla*, *Studi sugli Slavi (Essays on Slavs)*

Dubravka Crnojević-Carić

Sveučilište u Zagrebu

Akademija dramske umjetnosti

HR – 10 000 Zagreb, Trg maršala Tita 5

dubravka.crnojevic-caric@zg.t-com.hr

IGRE vs. FESTIVAL; BREND I TRADICIJA – PUTEM DOŽIVLJAJA BRANKA GAVELLA

Branko Gavella se, svojevremeno, zdušno suprotstavljao „festivalizaciji“ Dubrovačkih ljetnih igara. Što je tomu uzrok, koje probleme u nastajanju naslućuje Gavella kao eventualnu posljedicu „brendiranja“ vlastite kulturne tradicije – pokušat ću razjasniti u svojem radu. Navedeno ću usporediti sa stavovima nekih od suvremenih teoretičara, kao i s današnjom situacijom te zahtjevima svijeta spektakla, u kojem svi – htjeli mi to ili ne – participiramo.

GAMES vs FESTIVAL; BRAND AND TRADITION – THROUGH THE EXPERIENCE OF BRANKO GAVELLA

Branko Gavella, at one time, wholeheartedly opposed the „festivalisation“ of the Dubrovnik Summer Festival. What is the reason for this, which problems arise and Gavella’s intuits from the consequences of “branding” one’s own cultural tradition – are the questions to be explained in this presentation. The aforementioned shall be compared with views set forth by contemporary theorists as well as with present circumstances and requirements of the world of spectacles in which we – willingly or unwillingly participate.

Ključne riječi: Branko Gavella, Dubrovačke ljetne igre, festivalizacija

Key words: Branko Gavella, Dubrovnik Summer Festival, festivalisation

C

Gisela Csenar

Hrvatski centar / Kroatisches Zentrum

Austrija – 1040 Wien/Beč, Schwindgasse 14

Austrija – Gradišće/Burgenland, 7452 Unterpullendorf/Dolnja Pulja

ured@hrvatskicentar.at; gisela.cse@gmx.at

TAMBURA, GLAZBENI IDIOM GRADIŠĆANSKIH HRVATA 90 GODINA TAMBURICA U GRADIŠĆU

Gradišćanski Hrvati, koji već gotovo 500 godina žive u današnjem Gradišću, u Beču, u zapadnoj Mađarskoj i zapadnoj Slovačkoj, tijekom stoljeća očuvali su svoj jezik, svoje običaje, svoju kulturu. Gradišćanskohrvatski jezik, kao manjinski jezik, većinski narod tolerira, ali je dosta ugrožen, jer se širi asimilacija. Gradišćanski Hrvati poznati su kao muzikalni, kao narod koji pjeva. Bave se folklorom i narodnom kulturom i tako obogaćuju sebe i većinski narod. Gotovo svako gradišćanskohrvatsko selo ima svoju tamburašku grupu. Tamburica se tijekom prošlih desetljeća razvila u najvažniji izraz glazbenog idioma Hrvata u Gradišću. Uz „glazbene komponente“ tamburica također igra važnu ulogu u očuvanju hrvatskoga jezika.

Dok ljudi slušaju zvukove tamburice u Gradišću, nitko ne bi pomislio da je tamburica našla put prema gradišćanskim Hrvatima tek u 20. stoljeću. Bez dvojbe, tamburica se danas drži tradicionalnim instrumentom gradišćanskih Hrvata.

Tamburica ima svoje podrijetlo u staroperzijskoj liri koju su Asirci svirali već prije pet tisuća godina. Na Balkanu tambura se pojavila u 14. stoljeću (s Turcima). Godine 1847. Pajo Kolarić osniva prvi tamburaški orkestar u Osijeku. Emigranti su krajem 19. stoljeća odnijeli tamburu u Njemačku, Austriju, tadašnju Čehoslovačku i u Ameriku. Godine 1888. tambura se prvi put čuje u Beču, u okviru velike Svjetske izložbe.

U razdoblju između dvaju ratova hrvatski gradišćanski studenti donijeli su tambure u Gradišće. Godine 1923. Slavko Marhold utemeljio je 1. tamburaški orkestar u Gradišću, u sjevernogradišćanskom selu Pajngrt. Godine 1932. hrvatski studenti u Beču osnivaju tamburašku grupu „Kolo“. Nakon turneje grupe „Kolo“ Gradišćem, osnivaju se i druge grupe širom Gradišća. Za vrijeme nacionalsocijalizma tambure su konfiscirane i uništene.

U srednogradišćanskom selu Dolnja Pulja Albin Csenar osnovao je prvi tamburaški orkestar nakon Drugoga svjetskog rata. Utemeljeni su orkestri u Beču (1947.), u Frakanavi (1948.), u Malom Borištofu (1948.), u Klimpuhu (1958.) i u Filežu (1958.). Hrvatska matica iseljenika znatno je podupirala razvoj tamburice u Gradišću.

U Učiteljskoj školi u Matrštofu hrvatski su studenti kao autodidakti učili svirati na tamburi. Tako su oni kao učitelji osnovali tamburaške orkestre u hrvatskim osnovnim školama u Gradišću. Godine 1959. tadašnji direktor osnovne škole u Dolnjoj Pulji, Aladar Csenar, osnovao je 1. školski orkestar u Gradišću. Uvođenjem novog školskog zakona u Austriji 1962. godine (osmogodišnja osnovna škola pretvorila se u četverogodišnju), prekinulo se tamburaško djelovanje u osnovnim školama. Danas postoje dva srednjoškolska orkestra u srednjem Gradišću (Veliki Borištof i Gornja Pulja) i jedan u osnovnoj školi u Koljnofu u Mađarskoj. Činjenica je da je tambura u relativno kratkom vremenu postala narodnim instrumentom gradišćanskih Hrvata. Danas gradišćanski Hrvati imaju više od 30 aktivnih tamburaških grupa širom Gradišća.

Tambura je ispočetka bila vezana uz narodnu pjesmu i hrvatski jezik. U novije vrijeme razvoj ide u drugom smjeru. Divergencija, različito mišljenje o kulturi, narodnoj glazbi i društvenopolitičke promjene ostavljaju jasne tragove. Mijenja se repertoar tamburaških grupa, forsiraju se šlageri i novokomponirane pjesme uz posebne aranžmane. Međutim, sva ova nova strujanja nikako ne ruše veselje i angažman pri sviranju tambure.

THE TAMBOURA (TAMBURICA) AS A MUSICAL IDIOM OF THE BURGENLAND CROATS 90 YEARS OF TAMBURICA IN BURGENLAND

Summary

The Burgenland Croats, who have lived in today's Burgenland, Vienna, West Hungary and West Slovakia for almost 500 years, have preserved their language, customs and culture for centuries. They are a singing and musical people focussing on folklore and popular culture. Almost every Croatian village in Burgenland has its own tamburica group, making the tamburica one of the most important idioms of the Croats in Burgenland. In addition to the musical aspect the tamburica also plays an important role in cultivating the Croatian language. Even though the tamburica was not introduced into the Burgenland until the 20th century, it is today considered to be the traditional instrument of the Burgenland Croats.

The tamburica is a string instrument and it presumably originates from Persia. It is believed that the tamburica came into the Balkan with the Turks in the 14th century.

In 1847 Pajo Kolarić founded the first tamburica orchestra in Osijek, Croatia. At the end of the 19th century emigrants brought the tamburica to Germany, Austria, the Czech Republic, Slovakia and America.

During the World Exhibition in 1888 the tamburica was first heard in Vienna. Between the two World Wars Burgenland Croatian students brought the tamburica to Burgenland.

In 1923 Slavko Marhold founded the first tamburica orchestra in Baumgarten in Burgenland and after the Second World War Albin Csenar started the first tamburica group in Unterpullendorf in Central Burgenland. Subsequently more and more tamburica groups in many villages all over Burgenland were founded. In a very short period of time the tamburica became the people's instrument of the Burgenland Croats.

Today there are more than 30 tamburica orchestras all over Burgenland. These groups not only focus on preserving the Croatian language but some groups are also interested in going new musical paths. They distance themselves from folk songs and try out more modern music, popular songs or newly composed pieces.

Although the Croatian language slowly loses its importance the tamburica itself doesn't lose its importance to the players.

Ključne riječi: tambura, tamburica, Gradišće, gradišćanski Hrvati, tradicija

Key words: tamboura, tamburica, Burgenland, Burgenland Croats, tradition

Milana Černelić

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

HR –10 000 Zagreb, Ivana Lučića 3

mcerneli@ffzg.hr

KONTINUITET I VARIJACIJE KRALJIČKIH OBIČAJA U PODUNAVSKIH BUNJEVACA

U izlaganju ću se u osnovnim crtama osvrnuti na običaj ophoda kraljica u podunavskih Bunjevaca, koji se prakticirao više-manje kontinuirano na blagdan Duhova u prvoj polovici 20. stoljeća. U bunjevačkim naseljima u južnoj Mađarskoj nakon Drugoga svjetskog rata promijenile su se političke prilike u kojima nije bilo poželjno održavati manjinske običaje, što je utjecalo na gubljenje ove običajne prakse. U bačkih Bunjevaca u Vojvodini (Srbija) u okolici Subotice, od sredine 20. stoljeća u pojedinim se razdobljima običaj gasio, pa ponovno oživljavao, tako da je postojao određeni isprekidani kontinuitet tijekom čitava 20. stoljeća. I u bajskih i u subotičkih Bunjevaca u 1990-im godinama dolazi do oživljavanja inicijativa za obnavljanjem kraljičkih ophoda. Iako osnovu običaja čine nekadašnje običajno-obredne prakse, obnovljeni običaji sadrže i mnoge nove elemente prilagođene suvremenim uvjetima izvođenja običaja. Bunjevci na ovim područjima ophode kraljice izdvajaju kao njima svojstven običaj, prema kojemu se razlikuju od Drugih u okruženju i na taj način ovaj obnovljeni običaj postaje simbol identiteta ove manjinske zajednice u Srbiji i u Mađarskoj. Nakon kraćeg osvrta na obilježavanje ovoga običaja, na temelju podataka iz literature, kao i razgovora s kazivačima u bunjevačkim naseljima na oba bunjevačka područja, predstaviti ću izvođenje sama ophoda u suvremenu kontekstu.

Na Duhovski ponedjeljak 2012. godine sudjelovala sam u njihovu izvođenju kao promatračica u naseljima Vancaga (predgrađe Baje) i u Kaćmaru. Ukazat ću na okolnosti njegove obnove, pripreme i konačno održavanje sama običaja u uvjetima kada njegovi izvođači, djevojčice, pripadnice hrvatske manjinske zajednice, manje-više ne poznaju svoj materinski jezik na kojemu izgovaraju tekst čestitke domaćinima čiju kuću obilaze. Također ću dati kratak usporedni osvrt i na obilježavanje ovoga običaja u subotičkom kraju, i na primjeru kraljičkih ophoda ove godine u Tavankutu pokraj Subotice prikazati današnji način obilježavanja kraljica. Usporednim prikazom tendencija obnavljanja i revitalizacije ovoga običaja nakon Drugoga svjetskog rata i 1990-im godinama, osvrnut ću se na njihove mijene, sličnosti i razlike njihova obilježavanja među pripadnicima iste hrvatske manjinske zajednice u Mađarskoj i Srbiji. Obnavljanje ovoga običaja svojevrsan je primjer folklorizacije identiteta, jer oni uporabom odabranih folklornih elemenata izražavaju svoj kulturni identitet na temelju javnog manifestiranja pojedinih segmenata tradicijskoga kulturnog naslijeđa u okruženju pripadnika većinske kulture.

Č

CONTINUITY AND VARIATIONS OF THE PENTECOST PAGEANT (SO CALLED KRALJICE) AMONG THE DANUBE AREA BUNJEVCI

Summary

This paper provides a brief insight into a custom observed by the Croatian ethnic group of Bunjevci that is characteristic of the holiday of Pentecost and has been practiced more or less continuously in the first half of the twentieth century. In the aftermath of the Second World War, due to a change of political circumstances in the Bunjevci settlements in Hungary, this practice disappeared since it was no longer desirable for national minorities to observe their customs. The same custom suffered death (in the middle of the twentieth century) and revival (in its second half) intermittently within the Bunjevci ethnic group in the region of Bačka (country of Voivodina, Serbia) in the vicinity of Subotica – thus providing certain interrupted continuity throughout the twentieth century to date. In both of the Danube Bunjevci ethnic groups there were efforts to restore the custom of the *kraljice* pageant starting from the 1990s. Although the basic elements of the original custom and ritual practice have been recaptured, the revived customs also contain some new elements adapted to the contemporary circumstances of their observing. The *kraljice* pageant is perceived by the Danube area Bunjevci as a distinctive custom of their own which sets them apart from the Others in their surroundings. The custom is thus translated into a symbol of the identity of the mentioned Croatian national minority in Hungary and Serbia. After a short review of the custom, based on the data from the published literature and the interviews with the local people in the Bunjevci settlements, I will focus on the ways of observing the custom in the contemporary context, in both regions inhabited by the same ethnic group. I participated in the custom as an observer in the settlements of Vancaga (the suburban area of the town of Baja) and Kačmar, in Hungary, on the Pentecost Monday in 2012. I will depict the specific circumstances of its revival, preparations for it and the way the custom is observed in a situation characteristic of the Hungarian settlement, wherein its performers (young girls) more or less cannot speak their own native language and yet use certain set vocabulary pertaining to the custom, word for word, when greeting their hosts. In parallel, I will give a short review of the contemporary performance of the same custom in the settlement of Tavankut, near Subotica, in the region of Bačka in Serbia. By providing a comparative overview of the two variants of the custom's revival tendencies, in the period after the Second World War and again since the 1990s to date, I will try to sum up the similarities and differences between the two ways of observing the custom (in the two regional communities belonging to the same ethnic group), as well as their modifications. Restoring the Pentecost pageant can be seen as a *folklorization* of the group's identity: within a multicultural context its members express their distinctive ethnocultural identity through public manifestation of certain segments of their traditional heritage.

Ključne riječi: Bunjevci, Duhovi, kraljice, identitet, Mađarska, Vojvodina

Key words: Bunjevci, Pentecost, *kraljice*, identity, Hungary, Voivodina

D

Danica Dedijer

Sveučilište u Zagrebu

Tekstilno-tehnološki fakultet

HR – 10 000 Zagreb, Prilaz baruna Filipovića 28a

ddedijer@inet.hr

PREZENTACIJA PROJEKTA: SUVENIR ZA „LINDO“

U nastojanju da promoviramo hrvatsku baštinu, ideja nam je osmisliti originalni suvenir koji bi korespondirao s današnjim vremenom te se sviđao svim generacijama i ukusima, poštujući tradiciju i citirajući odjeću i *aksesoare* te elemente narodne nošnje Konavala i okolice.

U projektu, koji je nastao na poticaj i prema prijedlogu Vesne Muhoberac, sudjeluju studenti pete godine primijenjene kostimografije Odjela za dizajn Tekstilno-tehnološkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sa studentima smo analizirali i proučili građu konavoske nošnje od odjeće i obuće do nakita, ukrasa i vezova.

Prezentirat ću skice koje su studenti načinili nakon što smo istražili konavosko područje. Proučavajući literaturu, likovne materijale i nakon posjete Etnografskome muzeju; studenti su pažljivo proučili svaki element nošnje te znanje pretočili u nacрте za finalni, suvremeni urbani proizvod. Tijekom sljedećih mjeseci cilj mi je prezentirati gotove suvenire izložbom skica i prototipova, nakon čega bi uprava *Linda* odabrala i odlučila se za najbolje.

Ovom bih prilikom prezentirala malu kolekciju inspiriranu nošnjom i izradenu prema našim idejama.

PROJECT PRESENTATION: THE “LINDO” SOUVENIR

In trying to promote our Croatian heritage, it is our goal to come up with an original souvenir which relates to present time and would be appreciated by all generations and, at the same time, respecting tradition, folk costumes and accessories as well as using national ethno elements of Konavle and region.

On instigation and proposal of Vesna Muhoberac, fifth year students from the Applied Costume Design Department at the Faculty of Textile Technology in Zagreb participate in this project. Together with the students, we analysed and reviewed the structure of Konavle folk costumes – from clothing and foot wear to jewellery, decorations and embroidery.

Presented are sketches drawn by the students after having researched the Konavle region through literature, fine materials, and visit to the Ethnological Museum and finally incorporated these ethno elements into a contemporary, urban product. In the following months, our final prototype shall be presented in order *Lindo* may select and decide on the most suitable souvenir.

Ključne riječi: suveniri, *Lindo*, konavoska narodna nošnja, rad sa studentima

Key words: souvenirs, *Lindo*, Konavle folk costume, working with students

Miho Demović

dr. maestro, Zagreb

HR – 10 000 Zagreb, Strossmayerov trg 8/4

zlatko.pavetic@zg.t-com.hr (kontakt)

TRADICIONALNO CRKVENO PJEVANJE U OTPISIMA ŽUPNIKA DUBROVAČKE BISKUPIJE IZ GODINE 1933.

U Dubrovniku je godine 1933. osnovana Dijecezanska komisija za crkvenu glazbu. Uredba o njezinu osnivanju objavljena je u *Listu Dubrovačke biskupije* od 31. XIII. 1933. u broju 10, str. 22.. U preambuli Uredbe navedeno je da se osniva na temelju „Motupropria“ Pape Pija X. od 22. XI. 1903. godine i da su joj članovi orguljaši i zborovođe glavnih gradskih crkava u Dubrovniku. Zatim se u 5 točaka iznose njezine ovlasti: a) nadzirati i voditi čitavo crkveno pjevanje u biskupiji, b) ispitivati jesu li kompozicije koje se pjevaju u crkvama dijeceze sukladne načelima o crkvenoj glazbi spomenutog „Motupropria“, c) nadgledati da se ne uvode u crkvu skladbe neprikladne bogoslužju, d) pregledavati nacрте novih orgulja i zvona i o njima podnositi izvješća upravi biskupije, e) savjetovati upravu biskupije u pitanjima crkvene glazbe. Istom uredbom pozvani su svi župni uredi u biskupiji da dostave popis skladbi koje se pjevaju u crkvama zbog ocjene njihove primjerenosti bogoslužju. I na kraju se nameće obveza da sve nacрте novih orgulja ili zvona, kao i one o popravcima postojećih, a isto tako nove skladbe koje se namjeravaju uvesti u crkvu upravitelji župa moraju dostaviti ovoj komisiji na uvid.¹Prvi članovi komisije bili su Kvirin Orlić – orguljaš u Crkvi Male braće, Jordan Kuničić – orguljaš Dominikanske crkve, kanonik Ivo Ferranti – orguljaš Katedrale, Antun Gjivanović – zborovođa Crkvenog pjevačkog zbora, Josip Vlach Vruticky – dirigent Dubrovačke filharmonije, te kanonik Niko Gjivanović – pjevač Katedrale. Oni su izabrali za svoje članove nadstojnike u pojedinim dekanatima, i to: za Korčulanski dekanat – kateheta Boža Depola, za Pelješki Kostu Selaka – župnika u Janjini², za Stonski – Iva Čučukovića, župnika u Slanomu, za Konavoski – Adalberta Totha, župnika u Stravči. Komisija je svoju službu ozbiljno shvatila te je već u sljedeće godine u *Listu Dubrovačke biskupije* objavljena Okružnica upućena upraviteljima župa sa 16 pitanja na koja su trebali odgovoriti župnici, a odnosila su se na orgulje i orguljaše, pjevanje vjernika i zbora, vrstu napjeva koji se pjevaju i na niz drugih pitanja povezanih uz crkveno pjevanje. Na pitanja su odgovorili svi župnici Dubrovačke biskupije; neki opširno, neki sažeto, neki uz posebne komentare. Iz pitanja se vidi da je Komisija htjela „snimiti“ postojeće stanje crkvenog pjevanja, a iz odgovora župnika kakvo je ono bilo u pojedinim župama. Za etnomuzikologe ti su odgovori vrlo važni jer se iz njih može vidjeti da je još u prvoj polovici XX. stoljeća tradicijsko crkveno pjevanje u župama Dubrovačke biskupije bilo živo.

Evo tih pitanja kako se priopćena u Okružnici³: 1. *Ima li u župi (po crkvama, župnom uredu ili u privatnom stanu) orgulja ili harmoniuma. Ako ih ima više, nabrojiti sve pojedine i gdje se nalaze?* 2. *Ako ima, ko svira preko crkvenog pjevanja na orguljama ili harmoniumu, da li taj ima notalnog znanja ili možda svira na uho?* 3. *Ako nema orguljaša ili ko bi mogao svirati na harmoniumu, da li bi se našao mladić, koji bi se dao poučiti i bili župna crkva ili ko drugi iz župe uzeo na se za tog mladića barem putne troškove do Dubrovnika (ili do obližeg mjesta, gdje ima netko ko bi ga poučio)?* 4. *Ako nema harmonium u župi, može li župnik na koji način (od prihoda župne crkve, potporom imućnijih župljana u mjestu ili van) nabaviti sredstava za nabavu harmoniuma?* 5. *Da li župnik vodi pjevanje u crkvi ili je ko drugi zborovođa?* 6. *Da li taj drugi ko je zborovođa upravlja zborom redovito ili prigodno?* 7. *Onaj koji vodi crkveno pjevanje, da li ima kakvo notno znanje?* 8. *Da li se crkveno pjevanje prati na orguljama ili na harmoniumu?* 9. *Da li u crkvi pjeva sav narod?* 10. *Ako u crkvi pjeva sav narod, kakve napjeve ima: da li različite na razne tekste, ili je sve isti napjev, a različiti su teksti?* 11. *Kako narod pjeva M da li skladno (intonirano) da li jednoglasno ili višeglasno?*

12. Da li je ko popisao melodije, što ih pjeva narod u crkvi (poslati ako su popisane)? 13. Da li se u crkvi pjevaju i noviji moderni napjevi (sav narod ili zbor)? 14. Da li se preko pjevane sve mise pjevaju pjesme na narodnom jeziku i da li općenito (kroz svu godinu) ili samo u nekim zgodama i blagdanima svetaca? 15. Postoji li crkveni pjevački zbor i kako je sastavljen (dječji, omladinski, muški, ženski, mješoviti i koliko je članova na broju)? 16. Da li je već uveden u župi te se pjeva tekst propisan od Kat. Episkopata a oštampam u zagrebačkom prevodu Rimskog obrednika? Od Biskupskog Ordinarijata, Dubrovnik, 14 marta 1934. + Josip M. Biskup.

Iz odgovora upravitelja župe proizlazi da su se godine 1934. gotovo u svim župama pjevali stari tradicijski dubrovački napjevi koji nisu bili notirani i da ih je pjevao sav narod ili grupa muških pjevača.⁴

U razdoblju od osnutka komisije, godine 1933. do 19. VI. 1937., kad je u Tajničkoj knjizi unesen posljednji zapisnik sjednice, Komisija je raspravljala razna pitanja iz crkvenoglasbene problematike u okviru ovlasti naznačenih u priopćenju Uredbi. Iz zapisnika se ogleđa da je Komisija imala želju promijeniti crkvenoglasbeni repertoar i o tomu je predlagala više postupaka kako bi uvela u Dubrovačkoj biskupiji pjevanje „pravog koralā“. Tako već u zapisniku prve sjednice čitamo: *Pravi se koral čuje samo kod OO.. Franjevaca. U Katedrali se ne pjeva pravi koral, a tako isto u manjim crkvama. U sjemeništu treba poučavati pjevanje pravog koralā.*⁵ Komisija je uglavnom usredotočila svoj rad u smjeru uvođenja pjevanja gregorijanskih napjeva iz novih vatikanskih izdanja i pjevanja pučkih popijevaka iz novih hrvatskih cecilijanskih kantuala, pa se može tvrditi da je svojim radom pospješila uništenje dotadašnjeg tradicijskoga dubrovačkog pjevanja. Njezini članovi također snose odgovornost za uništenje starih orgulja Dubrovačke katedrale, remek-djela orguljskog zvuka u Hrvatskoj.⁶ Komisija je prestala s radom tijekom II. svjetskoga rata i nije se nakon njegova završetka obnovila. Danas, nakon 80 godina od njezina osnutka, sačuvani arhivski spisi njezina djelovanja postali su nam dragocjen izvor za proučavanje tradicionalnoga crkvenog pjevanja na prostoru bivše dubrovačke metropolije na temelju kojega je izrađen daljnji slijed ove rasprave.

1 Usp. Crkvena glazbena komisija, *List Dubrovačke biskupije XXXIII, br. 10 – 12, Dubrovnik, 1933.*, str.

2 Kako je Selak shvatio svoju ulogu, neka pokaže ovaj isječak iz pisma upućenog kanoniku Niku Gjivanoviću 9. XI. (1934.) (...) *Molim Vas ovim putem, da bi Komisija crkvene glazbe izdala meni strogu naredbu, po kojoj bi imao postupati u ovim župama da se uzgoji strogi cecilijanski duh: duh prave crkvene glazbe, jer san nadzornik pak želim savijesno i točno vršiti svoju dužnost na polju uzvišene crkvene glazbe. Molim Vas, da mi to predložite i na temelju toga ja ću imati pravo u rukama nastupati energično, da se odstrani sve što ne diše, božjim duhom u crkvenoj glazbi. Memento i bratski pozdrav Vam preodani Don Kosto Selak dušobrižnik.* (Usp. Odlomak iz pisma Koste Selaka upućenog kanoniku Niku Gjivanoviću u GADK, fascikl Dijecezanska komisija za crkvenu glazbu.)

3 Usp. Okružnica – Crkveno pjevanje, *List Dubrovačke biskupije, XXXIV (br. 3), Dubrovnik, 1934.*, str. 22.

4 Usp. Dijecezanska komisija za crkvenu glazbu, fascikl „pjevanje“ u GADK.

5 Tajnička knjiga Dijecezanske komisije za crkvenu glazbu, str. 3. u GADK.

6 Usp. Demović M., *Glazba i glazbenici u Dubrovačkoj Republici od polovine XVII. do prvog desetljeća XIX. stoljeća, Zagreb, 1989.*, str. 431.

TRADITIONAL CHURCH SINGING IN WRITEDOWNS BY A DUBROVNIK DIOCESE PRIEST IN THE YEAR 1933

Summary

In the year 1933, a Diocesan Commission for church singing was founded in Dubrovnik. The Regulation on its founding was printed in the Dubrovnik Diocese's Leaflet on 31st December 1933, no.10, pg 22. The Preamble of the Regulation stipulates it was founded pursuant to “Moto Proprio” of Pope Pius X dated 22nd November 1903 and that its members are organists and choir conductors in the major churches in Dubrovnik. Furthermore, five points define its powers: a) oversee and maintain church singing in the Diocese, b) review whether the compositions to be sung in Diocese churches are in accordance with the principles on church music of said “Moto Proprio”, c) oversee no compositions brought to church are liturgy inappropriate, d) review new

organ and bell plans and submit report to Diocese management, e) counsel the Diocese management on questions pertaining to church music. This Regulation maintains all Diocese parishes are obliged to submit their list of compositions which are to be sung in churches insofar as they may be reviewed to their liturgy appropriateness. Finally, these parishes are also obliged to submit all new organ and bell plans as well as repair/restoration of existing and also new music scores intended to be sung in church are to be submitted by parish priests to the Commission for review. The first Diocesan Commission members were: Kvirin Orlić – organist at the Franciscan Brothers Church; Jordan Kuničić – organist at the Dominican Church; Prebendary Ivo Ferranti – organist at the Cathedral; Antun Gjivanović – church choir conductor; Josip Vlach Vruticky – conductor of the Dubrovnik Philharmonic Orchestra and Prebendary Niko Gjivanović – choir singer at the Cathedral. Subsequently, they chose superior members from other parishes, namely: from the Korčula parish – catechist Božo Depolo; from the Pelješac parish – Kosta Selak, priest in Janjina; from Ston – Ivo Čučuković, priest in Slano; from Konavle – Adalbert Toth, priest in Stravče.

From the founding of the Commission in 1933 to 19th June 1937, when the final Secretary Minutes of Meeting were recorded, the Commission discussed various queries on church music issues falling under the prescribed Regulation principles. The Minutes record the Commission was inclined to revise the church music repertoire and thus proposed several procedures to be introduced in Dubrovnik Diocese church singing of “authentic chorales”. The Commission focused on instigating Gregorian chorals from new Vatican editions and folklore singing of new Croatian cecilian carol books and thus it can be said they managed to supersede all traditional Dubrovnik singing. The Commission members are also responsible for the destruction of the old organ in the Dubrovnik Cathedral which was a masterpiece of sound. The Commission ceased its work during the II World War near to be activated again. Now, after 80 years since founding, its work is preserved in the church archives and is an inexhaustible source when studying traditional church singing in the former Dubrovnik Diocese.

Ključne riječi: tradicionalno crkveno pjevanje, Dijecezanska komisija, Dubrovnik, 1933.

Key words: traditional church singing, Diocesan Commission, Dubrovnik, 1933

Verica Dubovečak

Čipkarsko društvo "Danica Bresler"

HR – 42 250 Lepoglava,

Ulica hrvatskih pavlina 7

vericadbvk@gmail.com

(kontakt i za Mariju Sržen-Krstulović)

Marija Sržen-Krstulović

dr. medicine, specijalist pedijatrije,

pedijatar-kardiolog

HR – 20 000 Dubrovnik,

Mata Vodopića 18

LEPOGLAVSKA ČIPKA

U drugoj polovici prošloga stoljeća čuvena lepoglavska čipka zamalo dobiva dimenziju same povijesne vrijednosti, počinje zamirati dragocjeni segment kulturne baštine. Čipkarica je bilo sve manje, a istodobno nije bilo interesa među mlađim naraštajem. No, u posljednje vrijeme, uz pomoć entuzijazma pojedinaca, upornih čipkarica i snažnije angažiranosti društvene sredine, kao i uvođenjem u školski program i djelovanjem Čipkarskog društva „Danica Bresler“, snažnije se vrjednuje i promiče čipkarstvo. Prozirnost i profinjenost, vrhunska kvaliteta prožeta višestoljetnom tradicijom ručne izrade, finoća i suptilnost te posebnost motiva samo su neki od atributa koji obilježavaju savršenu tekstilnu tvorevinu – lepoglavsku čipku. Dolaskom pavlina započinje šestostoljetna izrada čipke na tom području. Oni iz zapadnoeuropskih zemalja donose vještinu izrade čipke na batiće koju koriste pri ukrašavanju crkvenoga ruha. Ubrzo se to umijeće širi izvan samostanskih zidina, prihvaća ga okolno stanovništvo te uz ostale proizvode iz kućne radinosti (lončarstvo, košaraštvo) postaje izvor zarade. Koliko je lepoglavska čipka značila za pučanstvo govori i podatak da se novorođenom ženskom djetetu u ruke stavljao batić kako bi se, kad odraste, bavilo čipkarstvom. Krajem 19. i početkom 20. stoljeća velike zasluge za razvoj čipkarstva pripadaju Zlati Šufflay. Pod njezinim se utjecajem izrada čipke unaprjeđuje, a motivi se obogaćuju narodnom ornamentikom. Između dvaju svjetskih ratova djeluje čipkarska škola u Lepoglavi, broj se čipkarica postupno povećava, te se stvaraju sigurniji uvjeti opstojnosti te tradicije. Najistaknutija je osoba te škole Danica Brossler. Ona, unoseći nadahnute kreacije, podiže kvalitetu izrade čipke. Uporabljuje tanki konac, spretno kombinira motive iz poznatih čipkarskih središta s narodnim i baroknim elementima te tako dobiva puno estetsko obličje. Lepoglavska je čipka u drugoj polovici 20. stoljeća ostala u rukama nekoliko starijih žena te je na inicijativu grada Lepoglave i turističke zajednice osnovano Čipkarsko društvo „Danica Bresler“, koje djeluje već od 1992. godine (od 1998. godine kao registrirano društvo), što je prvi oblik organiziranoga čipkarstva u Lepoglavi. Društvo broji 50-ak čipkarica svih životnih dobi. Ciljevi su društva: očuvanje, njegovanje i promicanje kulturnih vrijednosti lepoglavske čipke, međusobno povezivanje i razmjena iskustava starijih čipkarica. Društvo se bavi i izobrazbom u vještini čipkanja u obliku radionica te okuplja mlade i zainteresirane za izradu čipke. Povezuje se s drugim čipkarskim centrima u Hrvatskoj i inozemstvu te sudjeluje u međunarodnim čipkarskim udrugama. Lepoglavska čipka po tehnici pripada tipu čipke na batiće. Vrlo složena tehnika iziskuje vješte ruke koje igrom batića stvaraju rafinirane oblike tanke poput paučine, te veliku spretnost i strpljenje čipkarica. Čipka je izvorno imala isključivo utilitarnu namjenu kao aplikacija na odjevnim predmetima (ovratnici, orukavlje) ili posteljini, stolnjacima, zavjesama; istaknuti su bili različiti, potpuno izrađeni u čipki, tabletići, salvete i dr. Danas je tradicijska čipka postala dio turističkog proizvoda, više se ne koristi toliko kao modni detalj, nego postaje ručno izrađen skupocjeni suvenir koji dobiva dekorativnu funkciju.

Čudesno oblikovana u svojoj originalnosti i ljepoti, lepoglavska čipka održana je do današnjih dana kao važan dio hrvatske tradicijske kulturne baštine. U Parizu 1937. godine nagrađena je zlatnom, 1939. godine u Berlinu brončanom medaljom, a 1996. godine zapazena je na ljetnim Olimpijskim igrama u Atlanti. Lepoglavska čipka ima veliki broj različitih majstorskih motiva koji iziskuju vrhunsko umijeće prilikom njihove izrade. Čipka se godinama izrađivala kao suvenir, no danas su čipkarice u Lepoglavi spremne prihvatiti i izrađivati čipku koja

se koristi kao modni detalj, čipku uporabne vrijednosti (stolnjaci, nadstolnjaci, salvete, čipka u tacnama...), čipku kao kiparsku instalaciju (šator od čipke) te sakralne motive čipke. Lepoglavska čipka udovoljava visokim standardima kvalitete i stekla je pravo označavanja znakom *izvorno hrvatsko*. Veliki je prinos Društvo dalo i dobivanju zaštite izvornosti lepoglavske čipke pa tako danas lepoglavska čipka ima preko 150 nacrti koji nose oznaku izvornosti. Od 2009. je godine lepoglavska čipka uvrštena na listu UNESCO-a kao kulturna baština nematerijalne vrijednosti čovječanstva.

LEPOGLAVA LACE

Summary

During the second half of the last century the craft of making Lepoglava lace almost disappeared. There were less and less lace makers around and young generations were not interested in acquiring new skills. In recent years however with the help of enthusiastic individuals, hard working lace makers, stronger community involvement as well as by bringing the craft to schools, lace making is again receiving the much deserved attention. The air of sophistication and top quality intertwined with centuries long tradition of craftsmanship the finesse and subtlety as well as uniqueness of motives all represent the attributes of Lepoglava lace. Arrival of Paulins mark the beginning of 600 years of lace making in our area. The Paulins brought the skill of lace making from the western countries. Primarily it was used for church decoration. Soon after the skill was passed on to the local population and together with already established crafts such as pottery, lace making became a source of income. The importance of lace for the local population is demonstrated by the fact that every newborn female was given a bobbin at birth so that when older she could become a great lace maker. Lepoglava lace truly flowered at the end of 19th and the beginning of 20th century due to efforts of Zlata Shuffly. Under her influence the craft is enhanced and motives used enriched by popular folk ornaments. Between two world wars a lace school is opened in Lepoglava. The number of lace makers is in the increase and solid foundation is set for preservation of this tradition. The most prominent member of that school was Danica Brossler. By developing new creations and motives she enhanced the quality of lace making in this area. She was the first one to use thin threads and combine the patterns from famous lace centre together with folk and baroque elements. In the second half of the 20th century, lace making in Lepoglava was left in the hands of several older women. The initiative undertaken by the Town of Lepoglava and the local Tourist board resulted in formation of „Danica Bresler“ lace society which started with its work in 1992. The Society currently has around 50 members of all ages. The aim of the Society is to cherish, protect and promote cultural and artistic values of Lepoglava lace and to establish connections and share experiences with older lace makers. The Society is also involved in the education and is constantly promoting the craft among the youth through various workshops. It is connected to other lace society`s across the country and abroad and can be regularly seen on international lace meetings. Lepoglava lace by its technique belongs in the group of bobbin lace. The technique is so demanding that it requires skillful hand which creates refined shapes thin as a spider web. Original purpose of the lace was of pure utilitarian nature. It was mostly used as a small detail on clothing item, as a table cloth, drape, etc. Today, lace has become a tourist product no longer used as a clothing item but also as a handcrafted souvenir with a decorative function. Miraculously constructed in its originality and beauty, Lepoglava lace held to this day as a very important part of Croatian traditional and cultural heritage. In Paris, 1937th was awarded gold and in Berlin in 1939th bronze medal and it was spotted in Atlanta 1996th at the Olympics. Lepoglava lace satisfy`s high standards of quality and has acquired the right to carry the mark of original Croatian product. Lepoglava lace has many various patterns which require excellent lace making skills. Lace has long been produced as a souvenir. Today the lace makers are ready to

except the challenge and again start producing lace which is used as fashion accessories, as a useful item or as a sculpture item. The Society contributed tremendously to the preservation of originality of Lepoglava lace and is proud to say that today Lepoglava lace has more than 150 patterns which carry the originality brand. In 2009th Lepoglava lace was included on a list of UNESCO as intangible cultural heritage of humanity.

Ključne riječi: lepoglavska čipka, tradicija, kulturna baština nematerijalne vrijednosti čovječanstva, UNESCO
Key words: Lepoglava lace, tradition, intangible cultural heritage of humanity, UNESCO

F

Lidija Fištrek

Ansambl narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO, Zagreb

(vanjska suradnica)

HR – 10 000 Zagreb, Trg maršala Tita 6

HR – 10 000 Zagreb, Sjeničarska 18 (kućna adresa)

lidijafika@yahoo.com

TRADICIJA I SUVREMENOST – PROMICANJE HRVATSKE KULTURNE BAŠTINE: ETNO MOTIVI INTEGRIRANI U SUVREMENU ODJEĆU

Ovaj se rad bavi primjerima dosadašnjeg autorskog dizajnerskog rada u projektu *Tradicijsko u suvremenom*.

Predmet je istraživanja promicanje hrvatske kulturne baštine etno motivima integriranim u suvremenu odjeću. Način integriranja etno motiva, redizajn, suvremeni modni trendovi i prezentacija kolekcija zasnovani su na inspiraciji hrvatskom tradicijskom baštinom, odnosno narodnim nošnjama iz raznih područja Hrvatske. Prisutnost jačanja identiteta, odnosno naglašavanje različitosti može se zamijetiti i na ulicama u svakodnevnoj odjeći, a ne samo na modnim pistama u kolekcijama svjetski poznatih modnih dizajnera.

Zanimljiva je činjenica spoja, tj. modne simbioze koja nastaje fuzijom tradicijske odjeće i modne, tzv. trendovske odjeće. Projekt primjene tradicijskih motiva na suvremenoj odjeći uključuje tradicijske elemente u današnje modne tijekove, svakodnevni život, kulturu stanovanja i uređenja prostora, tako da su na nosivu suvremenu odjeću aplicirani motivi koji su izrađeni različitim tradicijskim tekstilnim tehnikama (tkanjem, pletenjem, svilovezom, pečkim vezom, toledom, *šlingerajem*, kukičastom i paškom čipkom). U nastojanju da se održi i istakne nacionalni identitet, u odjeću se integriraju hrvatski tradicijski etno motivi, koji čine prepoznatljiv proizvod u smislu modnog odjevnog predmeta ili, katkad, nacionalnog obilježja. Etno motivi, redizajn i dekonstrukcija narodnih nošnji u simbiozi s modnom odjećom i tkaninom vrlo su prisutni u svakodnevici. Kombinacija etničke odjeće s traper hlačama ili mini suknjom jedan je od vrlo čestih primjera koje možemo susresti na ulicama svjetskih metropola. Takva vrsta identiteta može slobodno pripadati uličnoj modi. Potreba, u doba globalizacije, za isticanjem nacionalnog identiteta i očuvanjem kulturne baštine i tradicije, upravo kada je riječ o vizualnom nacionalnom idetitetu, osobito je prisutna i inspirativna u osmišljavanju kolekcija modnih dizajnera.

TRADITION AND MODERNITY – PROMOTING CROATIAN CULTURAL HERITAGE THROUGH ETHNO MOTIVES INTEGRATED IN CONTEMPORARY CLOTHING

Summary

The area elaborated by this paper is based on examples of the author's design work on the project *The Traditional in the Contemporary*. The subject of this research is the promotion of Croatian cultural heritage through ethno motives integrated in contemporary clothing. The method of integration of ethno motives, the redesign, contemporary fashion trends and presentation of collections are inspired by Croatian traditional heritage, i.e. national costumes from various regions of Croatia. Stronger expression of identity, i.e. emphasis on differences is visible in also street style and not only in runway collections of world-famous fashion designers.

An interesting phenomenon is the so-called fashion symbiosis resulting from the fusion of traditional clothing and trendy fashion clothing. The project of using traditional motives in contemporary clothing has integrated traditional elements in present day fashion trends, daily life, home and space design culture, by applying motives created by various traditional textile techniques (weaving, knitting, silk embroidery, *peč* embroidery, *Toledo* technique, crocheting, crochet lace and Pag lace) to wearable contemporary clothes. In the effort to preserve and emphasize national identity, Croatian traditional ethno motives are integrated in clothing, resulting in outstanding products in terms of fashion clothing or sometimes national signage. Ethno motives, redesign and reconstruction of national costumes in symbiosis with fashion clothing and fabrics are very present in daily life. The combination of ethnic clothing with denim trousers or mini skirts is a very frequent example that can be seen in city streets across the globe. This type of identity can be easily accepted in street fashion. The need to stress national identity and preserve cultural heritage and tradition in the time of globalisation, especially when it comes to visual national identity, is particularly present and inspiring in the creation of fashion designer collections.

Ključne riječi: etno motivi, tradicija, suvremena odjeća, modni trendovi, identitet

Key words: ethno motives, tradition, contemporary clothing, fashion trends, identity

Feda Gavrilović

Vijenac, Matica hrvatska

HR – 10 000 Zagreb, Ulica Matice hrvatske 2

fgavrilovic@gmail.com; fgavrilovic@matica.hr

STUDIJA EKSPRESIONIZAM U SELJAČKOJ UMJETNOSTI MIRKA KUS-NIKOLAJEVA IZ 1929.

Rad analizira studiju *Ekspressionizam u seljačkoj umjetnosti* Mirka Kus-Nikolajeva iz 1929. Nakon navođenja osnovnih teza knjige o ornamentu kao psihološkom izrazu i o njegovoj ulozi u neolitiku i njegovu preživljavanju na selu zbog kolektivna karaktera seljačkih zadruga, analiziraju se njegove poveznice s neposrednim kontekstom (teorijom umjetnosti Ljube Babića) i mogućim uzorom (knjigom *Apstrakcija i uživanje* Wilhelma Worringera). Navode se sve sličnosti i razlike ove sa spomenutim teorijama, kao i kasnija polemika Kus-Nikolajeva s Worringerom na temelju drukčijeg pristupanja problemu.

EXPRESSIONISM IN PEASANT ART BY MIRKO KUS-NIKOLAJEV, PUBLISHED IN 1929.

Summary

This work analyses a study *Expressionism in peasant art* by Mirko Kus-Nikolajev, published in 1929. The main thesis of the book is that an ornament is psychological expression that derives from Neolithic, and that it survives in the village communities because of their collectivistic. The theory is compared with contemporary theories of art in Croatia (Ljubo Babić), and world (Wilhelm Worringer, with whom Kus-Nikolajev engages in a polemic).

Ključne riječi: Mirko Kus-Nikolajev, *Ekspressionizam u seljačkoj umjetnosti*, Ljubo Babić, Wilhelm Worringer

Key words: Mirko Kus-Nikolajev, *Expressionism in peasant art*, Ljubo Babić, Wilhelm Worringer

G

Petra Glavor Petrović

Zapadnomađarsko sveučilište Savaria

Nyugat-magyarországi Egyetem Savária Egyetemi Központ

Mađarska / HU – 9700 Szombathely, Berzsenyi Dániel tér 2

petra.glavor@gmail.com

NAZIVI JELA ZAPADNOGA DIJELA PELJEŠCA

Poznato je da nazivi iz semantičkoga polja kuhinje, time i nazivi jela, pripadaju nazivima koji vrlo dobro čuvaju tradiciju te su pokazatelj kulturoloških i jezičnih utjecaja kojima je društvena sredina u kojoj su potvrđeni izložena ili je bila izložena.

Cilj je rada prikazati dio kuharske leksičke građe, nazive jela s obzirom na dijalektnu obilježenost – u naseljima na zapadnome dijelu poluotoka Pelješca (Kuna, Potomje, Orebić, Trpanj, Lovište), usporediti je međusobno kao i s nazivima jela na istočnome dijelu Pelješca. Građa je prikupljena terenskim istraživanjem, ispitivanjem izvornih govornika te ispisivanjem iz dijalektoloških rječnika, zbornika te drugih tiskanih djela s potvrđama naziva jela na tom dijelu Pelješca. Rad obuhvaća leksikološku i etimološku analizu prikupljene građe.

Uza svaki je naziv naznačeno u kojem je naselju potvrđen. S obzirom na manjak peljeških dijalektoloških rječnika, te nepostojanje rječnika koji bi obuhvatio cijelo pelješko područje, prikupljanjem se kuharskog nazivlja nastoji pridonijeti popunjavanju te praznine.

FOOD NAMES OF WESTERN PART OF PELJEŠAC PENINSULA

Summary

Culinary terminology of a social environment such as food names is an indicator of cultural and linguistic influences. The aim of this paper is to represent a part of the culinary lexical items, the food names in settlements in the western part of Pelješac peninsula (Kuna, Potomje, Orebić, Trpanj, Lovište), to make a comparison between them and between food names of eastern part of Pelješac peninsula. This paper covers the lexicological and etymological analysis of material collected during the field research examining native speakers and those written in the dialect dictionaries, collections and other printed works that certificate culinary terminology in the western part of Pelješac peninsula. In the analysis is indicated in which settlement each food name was confirmed. Considering the lack of dialectological dictionaries of Pelješac and minding the fact that there is no dictionary which includes the whole area of Pelješac, this collection of culinary terminology is an effort to fill that gap.

Ključne riječi: nazivi jela, zapadni dio poluotoka Pelješac, kulturološki i jezični utjecaji

Key words: food names, western part of Pelješac peninsula, cultural and linguistic influences

Ileana Grazio

Turističke agencije, Dubrovnik

HR – 20 000 Dubrovnik, Lučarica 8 (kućna adresa)

ileana.grazio@du.t-com.hr

GLAZBENI PROGRAMI DRŽAVNOG KRUGOVALA POSTAJE DUBROVNIK U RAZDOBLJU OD 1942. DO 1944.

Članak donosi kratku povijest o osnivanju Državnog krugoval postaje Dubrovnik koji je ujedno bila prva radijska stanica na Jadranu i druga u Hrvatskoj. Radijsku su stanicu osnovali 1942. dubrovački amateri; namjera im je bila u početku davati obavijesti građanima, a kasnije su stvarali obrasce pojedinih emisija s različitim sadržajem, u čemu je glazba imala značajnu ulogu. Prelistavajući novinu *Dnevne vesti*, gdje su detaljno po danima bili tiskani programi, saznali smo tko je sve pripremao glazbene programe, koji su dubrovački glazbenici sudjelovali, koliko je ansambala nastupalo tijekom tjedna i kako su se popunjavali pojedini glazbeni obrasci.

Državni krugoval postaje Dubrovnik djelovao je u vrijeme talijansko-njemačke okupacije Dubrovnika kad su okupatori preko svojih radiostanica (na Bosanki) dva puta dnevno emitirali vijesti za građanstvo na talijanskome, odnosno njemačkome jeziku i puštali njima omiljene ratničke marševe. Nasuprot tome, Krugoval je promicao hrvatsku riječ, emitirao hrvatske narodne pjesme, svirala se glazba hrvatskih skladatelja, prezentirala se hrvatska baština, pružala se mogućnost da se domaći ljudi afirmiraju i davao se poticaj mladim dubrovačkim glazbenicima da pišu nova djela, čime se potvrđivalo da je Dubrovnik hrvatski grad. Krugoval je 18. listopada 1944. prestao s radom. Današnja Radiopostaja Dubrovnik razvila se iz Krugovala.

MUSIC PROGRAMS OF THE NATIONAL RADIO STATION KRUGOVAL DUBROVNIK IN THE PERIOD BETWEEN 1942 AND 1944

Summary

This article presents the short history from the formation of the national radio station Krugoval Dubrovnik, which was also the first radio station in the Adriatic, and the second one in Croatia. It was formed in 1942 by radio amateurs from Dubrovnik, whose initial intention was to transmit information for their fellow citizens, eventually moving towards forming patterns for various radio programs, in which music played a significant role. Leafing through the newspaper “Dnevne vesti”, where detailed program schedules were printed, we have found out who prepared the musical programs, which musicians from Dubrovnik have taken part, how many ensembles have performed during the week and how various musical forms were filled.

The national radio station Dubrovnik was active during the times of the italo-german occupation of the city, when the aggressors, using their own radio stations (at Bosanka) transmitted news in Italian and German for the citizens twice a day, accompanied by their favorite military marches. In contrast, Krugoval Dubrovnik favored the Croatian tongue, playing Croatian national songs, music by Croatian composers, presenting the Croatian heritage, offering the opportunity to reaffirm the local populace and giving an impulse to young composers from Dubrovnik to compose new pieces to reassure that Dubrovnik is a Croatian city. On October 18, 1944, Krugoval Dubrovnik stopped working. Today's Radio station Dubrovnik was born from it.

Ključne riječi: Krugoval Dubrovnik, radijska postaja, Dubrovnik, hrvatska baština

Key words: Krugoval Dubrovnik, radio station, Dubrovnik, Croatian heritage

ETNOKULTURNA REVITALIZACIJA I KOLEKTIVNA RESTITUCIJA „JEDNE MALE ZAJEDNICE“ PRIMJER BUGARA U HRVATSKOJ

Prema popisu stanovništva iz 2011. g., u Hrvatskoj živi 350 građana bugarske nacionalnosti. Njihova je prisutnost rezultat višestoljetnih veza između Hrvatske i Bugarske, koja je pak rezultirala migracijama ljudi u oba smjera. Primjerice, Bugari su uspostavili trgovačke veze s Dubrovačkom Republikom još u srednjem vijeku. Tako je u 13. st. bugarski car Ivan Asen Dubrovčanima darovao povelju o slobodnoj trgovini, a slični ugovori i intenzivna trgovina Dubrovnika s Bugarskom odvijala se i u kasnijim stoljećima. Iz tih je povelja i ugovora s Dubrovnikom vidljivo da se posredništvom dubrovačkih trgovaca u Bugarsku uvezio zlatni i srebrni nakit, crkvene bogoslužne posude, ikone i skupocjene tkanine. Ova je trgovina potrajala do kraja 17. st., jer su turski sultani podržavali dubrovačke trgovačke privilegije. U tom razdoblju, trgovine radi, dubrovački su trgovci stvorili i naselili više kolonija u Bugarskoj, organizirajući, između ostaloga, i vjerski život, građenjem katoličkih crkava. Od devetnaestoga je stoljeća veza između Bugara i Hrvata obnovljena i obogaćena višestrukom suradnjom i zajedničkim interesima, npr. političkim – međusobnim podupiranjem u borbi oko oslobođenja od osmanske vlasti. Kasnije je povezivanje pojačano otporom prema teritorijalnim i inim aspiracijama nekih susjednih država, kao i oko državnoga suvereniteta i integriteta; ekonomskoga, koji je potaknuo doseljavanje Bugara u Hrvatsku, kao što je primjerice doseljavanje respektabilnoga broja *bugarskih vrtlara / baštovana* (koji su se naseljavali na tadašnjim periferijama velikih i većih gradova); kulturnoga, njegovanjem zajedništva na temelju slavenskoga podrijetla. S time u vezi još se podupiru u devetnaestostoljetnoj ideji o slavenskoj zajednici i južnonoslavenskoj solidarnosti, u jezičnim sličnostima, djelomično u religiji i sl., te u kulturnoj razmjeni.

Danas se veze na istim razinama održavaju i odvijaju na temelju međudržavnih bilateralnih sporazuma, zasnovanih na međusobnome uvažavanju i suradnji.

U suprotnome smjeru, tj. iz Bugarske u Hrvatsku, doseljavanje se odvijalo u nekoliko faza. Početna se faza odvijala u drugoj polovici 19. st. Uslijedila je ona na prijelazu iz 19. u 20. st., zatim faza u razdoblju između dvaju svjetskih ratova, a nastavila se za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Slijedi posljednja, od kraja Drugoga svjetskog rata do otprilike 1980-ih godina, kada useljavanje u Hrvatsku stagnira i napokon dobiva obilježja povremenosti. U pojedinim fazama, osobito između dvaju svjetskih ratova, u Hrvatskoj je boravilo i više tisuća Bugara prisutnih i vidljivih u javnome životu. Međutim, stjecajem okolnosti, uvjetovanih ponajprije političkim, a onda i ekonomskim razlozima, njihov se broj permanentno osipao. U 1980-im su godinama Bugari u Hrvatskoj postali malobrojna, nevidljiva i anonimna zajednica. No, zbog političkih promjena 1990-ih i demokratske promjene uvjetovane hrvatskim državnim osamostaljenjem (te demokratskim promjenama u ostalim bivšim socijalističkim državama, pa tako i u Bugarskoj), a zahvaljujući postojanju “kritične mase” intelektualne elite, ova se zajednica revitalizirala. Osnivanjem etničke institucije (Zajednica Bugara u Hrvatskoj) ostvarila se kolektivna restitucija koja joj je omogućila nove trendove u etnokulturnom razvoju, re/kreiranju vlastita identiteta i nove, kvalitativne pomake u participiranju u hrvatskome društvu.

ETHNOCULTURAL REVITALISATION AND COLLECTIVE RESTITUTION OF “A SMALL COMMUNITY”: EXAMPLE OF BULGARIANS IN CROATIA

Summary

According to the census from 2011, 350 citizens with Bulgarian citizenship live in Croatia. Their presence is the result of connections between Croatia and Bulgaria that have lasted for hundreds of years and are the consequence of the two people’s migrations in both directions. For example, the Bulgarians established trading connections with the Dubrovnik Republic back in the medieval period. In the 13th century, the Bulgarian emperor Ivan Asen gave a free trade charter to the citizens of Dubrovnik. On the basis of this and similar agreements, intensive trade relations were developed between Dubrovnik and Bulgaria until the end of the 17th century. During that period, traders from Dubrovnik created and populated several colonies in Bulgaria, organising, among other things, the religious life by building Catholic churches. Since the 19th century, the connection between the Bulgarians and Croats has been renewed and enriched through cooperation in multiple fields and joint interests: political, cultural and economic, which, among other things, encouraged the immigration of a respectable number of *Bulgarian gardeners/baštovani*.

Today the connections are maintained and fostered through bilateral agreements between the countries, on the basis of mutual respect and cooperation.

Immigration from Bulgaria to Croatia happened in several phases, starting from the second half of the 19th century to approximately the 1980s, when it stagnated and finally became sporadic. In certain phases, especially between the two world wars, several thousand Bulgarians stayed in Croatia and were present and visible in the public life. However, by a combination of circumstances, conditioned primarily by political, as well as economic reasons, their number permanently decreased. In the 1980s, Bulgarians became an invisible and anonymous community in Croatia, with few members. However, there were political changes in the 1990s and democratic changes in the former socialist countries, including Croatia and Bulgaria. Thanks to the existence of a “critical mass” of the intellectual elite, this community was revitalised. By founding the ethnic institution (Bulgarian Community in Croatia), it brought about a collective restitution, which enabled it to set new trends in ethnocultural development, re/create its own identity and enable new, quality developments in the participation in the Croatian society.

Ključne riječi: *jedna mala zajednica*, Bugari, Hrvatska, revitalizacija, restitucija

Key words: *a small community*, the Bulgarians, Croatia, revitalization, restitution

Maja Gregl

Hrvatska radiotelevizija, Dramski program HTV-a

HR – 10 000 Zagreb, Prislavlje 3

majagregl@yahoo.com

MOST NA KRAJU SVIJETA

Igrani film i televizijska serija pod naslovom *Most na kraju svijeta* u režiji Branka Ištvančića snimali su se od 27. prosinca 2012. do 8. veljače 2013. u produkciji Artizana filma iz Zagreba, a jedan od koproducenta bila je i Hrvatska radiotelevizija. Snimalo se na autentičnim lokacijama u Zagrebu i bližoj okolici (Dubrava, Bukevje), u Sisku, Slunju, na područjima Hrvatske Kostajnice, Pizarovine, Jamnice i jedva naseljenu Sjeničku Lasinjskom.

Tema scenarija govori o useljavanju bosanskih Hrvata u srpske kuće u pograničnom dijelu Hrvatske, scenarista i nagrađivanog književnika Josipa Mlakića (*Živi i mrtvi, Kad magle stanu, Čuvari mostova*) koji na dramatičan i uzbudljiv način prikazuje posljedice rata na prostorima bivše države. Radnja je isprepletana tajnom oko nestanka starca, a situacija zamrznutog vremena u kojem su se našli stanovnici jednoga hrvatskog mjesta otvara prostor umjetničkog promišljanja egzistencijalne drame likova te se radnjom filma šalje univerzalna poruka mira.

Pratimo razvoj scenarija i knjige snimanja od književnog predloška do realizacije filma koji po prvi put govori o ratu na neobičan, uzbudljiv i prije svega umjetnički način. Poseban je filmski izričaj na mjestu razorenih kuća, sela i naselja ostvaren metaforom mosta. Puno mostova koji se pojavljuju u filmu potiču na propitivanje međunacionalnih problema i promiču dijalog i toleranciju, kao i razumijevanje i međukulturni dijalog.

THE BRIDGE AT THE END OF THE WORLD

Summary

A feature film and a TV series titled *The Bridge at the End of the World* directed by Branko Istvancic was shot between December 27, 2012 and February 8, 2013 and produced by Artizana Film from Zagreb with one of the co-producers being Croatian Radiotelevision. The filming was done at authentic locations in Zagreb and its immediate surroundings (Dubrava, Bukevje), as well as in Sisak and Slunj and also included the areas of Hrvatska Kostajnica, Pizarovina, Jamnica and the sparsely populated Sjenicak Lasinjski.

The script focusing on the topic of Bosnian Croats moving into Serb-owned homes in the border area of Croatia was written by screenwriter and prize-winning writer Josip Mlakic (*The Alive and Dead, When the Fogs Clear, The Bridge Keepers*) who describes in a dramatic and exciting manner the aftermath of the war in the region which used to be part of the former state. The story is woven around the secret of the disappearance of an old man, while the situation of residents of a Croatian town who seem to be frozen in time opens up space for artistic contemplation of existential drama of the characters, pushing to the forefront the universal message of peace, as events unfold.

We follow the development of the screenplay from the book as a base for the screenplay to the actual making of the movie which speaks for the first time about the war in an unusual, exciting and exceptionally artistic manner. The particular film expression at the very spot of destroyed homes, villages and settlements is accomplished through the metaphor of a bridge and the many bridges appearing in the movie and spark thoughts about problems among nations and promote dialogue and tolerance, as well as understanding and inter-cultural dialogue.

Ključne riječi: igrani film, autentične lokacije, dijalog, metafora, mostovi

Keywords: feature film, authentic locations, dialogue, metaphor, bridges

Marin Ivanović

povjesničar umjetnosti, Dubrovnik

HR – 20 000 Dubrovnik, Ivana Zajca 14 (kućna adresa)

mivanovi3@gmail.com

IVO DULČIĆ I PRIKAZI FESTE SVETOG VLAHA U SLIKARSTVU DRUGE POLOVICE 20. STOLJEĆA

Tema Feste svetoga Vlaha, godišnje svečanosti slavljenja dubrovačkog sveca zaštitnika, među najčešćima je u dubrovačkome slikarstvu. Ta je tema ujedno najčešći folklorni prikaz, jer osim religijske, procesija ima i tradicijsku ulogu, odnosno, njome se definira dubrovački identitet bez obzira na vjersku angažiranost. Slikari koji su u drugoj polovici 20. stoljeća ostvarili značajan dio svojeg opusa, među kojima Dulčić, Kovačević, Masle, Gusić i drugi, pokazuju različite stilske karakteristike pri prikazivanju ove teme, počevši od perspektive, preko kadra, poteza kistom, formata, sve do kolorističkih registara. Fenomen procesije povodom Feste svetoga Vlaha tematizirali su i drugi hrvatski slikari pa su i ti primjeri doneseni u ovome radu. Raznovrsnost i razina likovnosti u radovima navedenih umjetnika pokazuju bogatstvo likovne baštine unutar suvremenog dubrovačkog slikarstva, kao nastavak razgranate likovne produkcije tijekom 20. stoljeća, što je podarilo nekoliko najvećih imena hrvatske likovne umjetnosti. Također, ovi radovi pokazuju visoku razinu likovnog oblikovanja unutar tematiziranja folkloru u hrvatskom stvaralaštvu. Ova se tema pretežno vezuje uz religijske teme i motive, te je kao takva bila zapostavljena u povijesti umjetnosti do devedesetih godina 20. stoljeća.

IVO DULČIĆ AND THE REPRESENTATIONS OF THE FESTIVITY OF SAINT BLAISE IN THE CROATIAN PAINTING DURING THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY

Summary

The Festivity of Saint Blaise, celebrated annually in honour of the patron saint of Dubrovnik, is among the themes most commonly represented in the painting of Dubrovnik. This theme is also among the most commonly featured folkloristic depictions of Dubrovnik because, in addition to its religious importance, the procession associated with the Festivity of Saint Blaise has a distinct role in safeguarding a tradition that defines the identity of Dubrovnik. In the approach to this theme, Dulčić, Kovačević, Masle, Gusić, and other painters who made the most significant works of their opuses in the second half of the 20th century, reveal distinct characteristics of style, from the perspective and the cadre through the brushwork, the format, and the colour registers. Other Croatian painters also explored the theme of the procession associated with the Festivity of Saint Blaise and their works are correspondingly analysed in this article. The variety and the different levels of artistic achievement in the works of the aforementioned artists show the richness of the artistic heritage in the contemporary painting of Dubrovnik, in itself a continuation of the burgeoning artistic production of the 20th century which gave some of the greatest names to the Croatian visual art. Moreover, the aforementioned works of art show a high level of artistic achievement in the representation of the folklore in the Croatian art. The Festivity of Saint Blaise as a theme was predominantly associated with the religious themes and motives and this is why its study in the history of art was mostly disregarded in Croatia until the 1990s.

Ključne riječi: kolorizam, Ivo Dulčić, procesija, Festa svetoga Vlaha, folklor, suvremena umjetnost

Key words: colourism, Ivo Dulčić, procession, Festivity of Saint Blaise, folklore, contemporary art

K

Ivančica Kalanj

muzikologinja, Dubrovnik

HR – 20 000 Dubrovnik, Solinska 3

ivancica.kalanj@gmail.com

RERA – TRADICIONALNO PJEVANJE SINJA I CETINSKE KRAJINE

U Cetinskoj su krajini (Dalmatinska zagora) iz davnih vremena naših prabaka i pradjedova poznati zvuci *rere*. To se tradicionalno pjevanje posebno njegovalo u gradu Sinju i njegovoj okolici. Prenosilo se i prenosi se iz generacije u generaciju; mladi naraštaji slušajući uče i oponašaju starije naraštaje – na taj se način pjevanje *rere* sačuvalo do današnjih dana.

Poznat je dvostih: «Kad Sinjani zapivaju *rere*, / jedan piva, a drugi se dere.» To je dvoglasno grleno pjevanje, pjeva se punim glasom: dok jedan pjevač vodi pjesmu – *piva*, drugi (dvojica, trojica, a može i više pjevača) ga prate ili *reraju* (*re – ree*). Obično pjevaju desetredne zanimljive stihove koji nam govore o ljubavi, radosti, žalosti, o junaštvu naroda Cetinske krajine, a najzabavniji su usput rimovani podrugljivi stihovi.

Zvuci *rere* još uvijek odjekuju našim krajevima; a da bi se sačuvala tradicija pjevanja *rere*, treba neprestano prenositi znanje naših predaka na mlade naraštaje kako bi mladi shvatili koje bogatstvo ono predstavlja.

RERA – TRADITIONAL SINGING IN SINJ AND THE CETINSKA KRAJINA REGION

Summary

The Cetinska Krajina region (Dalmatian hinterland) is, since the times of our great-great grandmothers and grandfathers, known for its sound of *Rera*. This form of traditional singing is especially nurtured in the city of Sinj and surrounding villages. From generation to generation and by mimicking its elders, the region's youth have preserved this manner of singing *Rera* to present day.

The commonly known distich is: "When the Sinj people sing *rera*, / one person sings and the other shouts". *Rera* is two-part throat singing sung at full voice, while the lead singer carries the song; the second (two, three or more) singer follows or *rera's* (*re – ree*). The performers usually sing ten sequential lyrics relating to love or happiness or sadness or the heroism of the Cetinska Krajina people while the most entertaining comprise rhymed mocking verses.

Rera sounds still echo in the region and, to preserve *rera* singing, our elders must pass down this tradition to the younger generations so they may comprehend its great value.

Ključne riječi: *rera*, tradicionalno pjevanje, Cetinska krajina, Dalmatinska zagora, Sinj

Key words: *rera*, traditional singing, Cetinska krajina region, Dalmatian hinterland, Sinj

Deša Karamehmedović

Sveučilište u Dubrovniku

Poslijediplomski doktorski studij Povijest stanovništva, Dubrovnik

(doktorandica)

HR – 20 000 Dubrovnik, Branitelja Dubrovnika 41

HR – 20 000 Dubrovnik, Obala pape Ivana Pavla II. br. 10 (kućna adresa)

desa969@gmail.com

VALORIZACIJA KULTURNE BAŠTINE U REPUBLICI HRVATSKOJ INICIJATIVOM INTERREG III

Zaštita i očuvanje kulturne baštine u Republici Hrvatskoj regulirani su međunarodnim i nacionalnim zakonodavstvom. Europska unija financijskim instrumentima omogućava realizaciju programa i projekata za očuvanje i zaštitu baštine. Najšira je inicijativa Europske unije *Interreg III*; provodila se u razdoblju od 2000. do 2006. i financirana je sredstvima iz Europskoga regionalnog razvojnog fonda (ERRF). Mnogi projekti koji su se financirali iz ove inicijative ujedno su projekti kulturnoga turizma. U radu će se napraviti kratak presjek najvažnije zakonske regulative u svezi sa zaštitom i očuvanjem kulturne baštine i međunarodnih projekata valorizacije kulturne baštine. Analizirat će se projekti iz ove inicijative provedeni u Republici Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na međunarodni projekt *Villas, stately homes and castles*.

VALORIZATION OF CULTURAL HERITAGE IN REPUBLIC OF CROATIA THROUGH INITIATIVE INTERREG III

Summary

Conservation and protection of cultural heritage in Republic of Croatia is regulated through international and national laws and regulations. The European Union uses financial instruments to enable the delivery of programmes and projects for heritage conservation and protection. of cultural heritage and in the area of the valorization of cultural heritage. The focus will be on the projects which have been realized in Republic of Croatia through Interreg III and especially the international project *Villas, stately homes and castles*.

Ključne riječi: europski projekti, kulturna baština, kulturni turizam, projekt *Villas*

Key words: European projects, cultural heritage, cultural tourism, project *Villas*

Ivica Kipre

Etnografski muzej u sastavu Dubrovačkih muzeja, Dubrovnik

Dubrovački muzeji

HR – 20 000 Dubrovnik, Pred Dvorom 3; Od Rupa 3

ivica.kipre@yahoo.com

KARNEVAL FEST OD TRADICIJE DO KOMODIFIKACIJE

Masškaravanje i karneval neki su od nekada prepoznatljivih znakova Cavtata i njegove okolice. Ta tradicija, duboko ukorijenjena u svijest lokalne zajednice, sustavno se može promatrati tek od prvih organiziranih salonskih zabava, građanskoga tipa, s kraja 19. stojeća. A preteču takvim zabavama treba tražiti u običajima ruralne sredine te pokladnim događanjima iz Konavala i Župe dubrovačke. Sedamdesetih godina, točnije 1974., pojavom Karneval festa tradicija je doživjela svojevrstan *renovatio*, prilagođavajući se novom društvenom kontekstu i ubrzanom turističkom razvoju. Time je došlo do bitnih promjena u njezinoj strukturi, u kojoj je element prezentacije i publike postao dominantan. U radu se prikazuje nastanak, razvoj i uloga festivala u životu lokalne zajednice od 1974. do 1991. godine, kao i odnos drugih karnevalskih događanja i samog festivala (dominali, Maškarata od ferala). Razmatraju se procesi tradicije, retraditionalizacije, komodifikacije i festivalizacije. Pokušava se definirati niz suodnosa i značenjskih kategorija među kojima su: festival – turizam, festival – mediji, festival – prostor, te festival kao sredstvo kohezije lokalne zajednice. Metodologija istraživačkoga rada usmjerena je na obradu i analizu prikupljenih iskaza kazivača, te novinskih članaka u gore navedenu razdoblju..

KARNEVAL FEST FROM TRADITION TO COMMODIFICATION

Summary

Distinguishing signs, once used for Cavtat and its surroundings are Masquerade and Carnival. The tradition, deeply rooted in the consciousness of the local community, can be viewed systematically from the first organized civil type - salon parties in the late 19th century. Forerunner of such parties can be found in customs of the rural areas and carnival events from Konavle and Župa dubrovačka. In the seventies, to be more precisely in 1974, when Karneval Fest went into life, the tradition has undergone through a sort of *renovatio*, adapting herself to a new social context and also to the accelerated development of tourism. Significant changes in tradition's structure, caused that the element of the presentation and the audience became fully dominant. The Article presents the emergence, development and the role of the festival in the life of the local community from 1974 to 1991, as and the relationship between other carnival events with the festival itself. It discusses the processes of tradition, retraditionalisation, commodification and festivalization (*Dominali*, Masquerade of Lanterns). The series of correlations and semantic categories are tried to be defined such as: festival – tourism, festival – the media, the festival – the space, the festival as a means of community cohesion. Methodology of this research is focused on processing and analysing of collected narrators' tellings, and newspaper articles in the related period, also.

Ključne riječi: Karneval fest, dominali, Maškarata od ferala, karneval, turizam, festivalizacija

Keywords: Karneval fest, *Dominali*, Masquerade of Lanterns, Carnival, Tourism, Festivalization

Ivica Kipre

Etnografski muzej u sastavu Dubrovačkih muzeja, Dubrovnik

Dubrovački muzeji

HR – 20 000 Dubrovnik, Pred Dvorom 3; Od Rupa 3

ivica.kipre@yahoo.com

SVETI PROSTORI JUŽNOG JADRANA; PRILOG TUMAČENJU I RAZUMIJEVANJU DUHOVNE BAŠTINE NEPOKRŠTENIH SLAVENA U KRAJOBRAZU

Slaveni, a među njima i Hrvati, naselili su područje jugoistočne Europe u 7. stoljeću. Doseljena slavenska plemena organizirala su svoju vlast posebnim političkim jedinicama uprave slavenske vlasti, tzv. *sklavinijama*. Na prostoru Dubrovačko-neretvanske županije u tom su smislu bile organizirane tri takve jedinice; sklavinije Travunija, Zahumlje i Paganija. Novoosvojeni teritorij prethodno je trebalo posvetiti i učiniti "svojim", a to je značilo dati mu novo ime i s tim u vezi novo značenje, odrediti središta svjetovne i duhovne vlasti koja su u nepokrštenih Slavena bila neraskidivo vezana. Obredno prisvajanje prostora zahtijevalo je obredni čin praćen mitskim kazivanjem o postanku svijeta i odnosima među božanstvima. Ostatci tih predodžbi i odnosa u prostoru do danas su ostali sačuvani u topografiji i toponimiji. Cilj je ovoga rada prikazati pregled pretkršćanskih tragova u krajobrazu Konavala, Župe dubrovačke, Rijeke dubrovačke, poluotoka Pelješca, Dubrovačkog primorja i doline Neretve. Osim toponimije vezane uz božanstva Peruna (Perun, Prenj, Podzvizd), Mokoši (Mokošica, Makoše, Mukoš, Petka) i Velesa (zmaj, zmija), donose se i kazivanja o kulturnim lokalitetima iz usmenih narodnih predaja. Na temelju toga se pokušava rekonstruirati prostorna organizacija onodobnih plemenskih zajednica, kao i pokazati njihov kontinuitet od poganstva, dvovjerja, pa do potpune kristijanizacije.

SACRED SPACES OF THE SOUTHERN ADRIATIC; CONTRIBUTION TO THE INTERPRETATION AND UNDERSTANDING OF THE SPIRITUAL HERITAGE OF THE PAGAN SLAVS IN THE LANDSCAPE

Summary

Slavs, including Croats, settled in the area of Southeastern Europe in the 7th century. Settling Slavic tribes had organized their government through special political subdivisions, administration authorities Slavs called Sklavinias. In the area of Dubrovnik - Neretva County three such units had been organized; sklavinias Travunia, Zahumlje and Paganian. Newly captured territory had to be consecrated, had to be made "their own", which also meant it needed to be given a new name and the related new meaning, in order to determine the centres of secular and spiritual authority that with the Slavs were inextricably linked. Ritual appropriation of space required a ritual act accompanied by mythical narratives about the origins of the world and the relationships among the deities. The remains of these perceptions and relationships in the space have been preserved to date in the topography and toponymy. This paper aims to present an overview of pre-Christian traces in the landscape of Konavli, Župa dubrovačka, Rijeka dubrovačka, Pelješac Peninsula, Dubrovačko primorje and the delta of Neretva river. Besides toponymy related deity Perun (Perun, Prenj, Podzvizd), Mokoš (Mokošica,

Makoše, Mukoš, Petka) and Veles (dragon, snake), this paper brings also tales and narratives on cult locations from the oral folk tradition. On the basis of this, the paper is trying to reconstruct the spatial organization tribal communities of that time as well as to demonstrate their continuity of paganism, dual belief or “dvovjerje”, to complete Christianization.

Ključne riječi: praslavenska mitologija, Slaveni, krajobraz, Dubrovačko – neretvanska županija

Keywords: Slavic mythology, the Slavs, landscape, Dubrovnik - Neretva County

Nikolina Kuraica

OŠ Župa dubrovačka

HR – 20 207 Mlini, Dr. A. Starčevića 84

nikolina.coic@gmail.com; nikolina.kuraica@gmail.com

DVOSTIHOVANI DESETERCI, USMENA POEZIJA DUBROVAČKOGA PRIMORJA

Kad govorimo o kratkim dvostihovanim pjesmama, zapravo govorimo o kratkoj lirskoj ili epskoj poeziji. Riječ je redovito o usmenoj poeziji. Takva je usmena poezija plodno tlo za istraživanje govora i dijalekata i zrcalo tradicije nekoga govora. Radi se o formi koja je sastavljena od dvaju stihova, i to od dvaju deseteraca. Glavno im je obilježje ritmičnost i recitativan ton.

Zbirka dvostihovanih deseteraca koju ću vam predstaviti plod je moga istraživanja kao studentice. Još dok sam bila mlađa, primijetila sam da moja baka, inače podrijetlom iz Dubrovačkoga primorja (selo Lisac), takve pjesme izgovara svakodnevno kao poštapalice. Neke su od njih čak i meni *ušle u uho*. Napokon sam skupila sve pjesme i svrstala ih u nekoliko tematskih skupina.

Dvostihovane pjesme imaju veliku kulturnu i književnu vrijednost za svaki kraj. Neizmjereno pridonose kulturnoj baštini našega kraja. Pomažu nam rekonstruirati narodne običaje, govor određenoga područja i svjedoče o nekadašnjem načinu života.

TWO VERSES DECASYLLABIC, VERBAL POETRY OF DUBROVAČKO PRIMORJE

Summary

When we talk about short two verses poetry, we actually talk about short lyric or epic poetry. It's regularly verbal poetry. Such verbal poetry is fertile ground for the study of speech and dialects and traditions of some speech. It is a form that is made up of two verses, two decasyllabic. The main characteristic is rhythm and recitative tone.

This collection is result of my research as a student. Even when I was younger I noticed that my grandmother, originally from Dubrovačko primorje (Village Lisac), such songs pronounce daily as buzzwords. Listening to her, I even learned some of them. I finally gathered all the songs, placing them into several thematic groups. This kind of poetry has great cultural and literary importance in every area. Immensely contribute to the cultural heritage of our region. It helps us to reconstruct the folk customs, speech of given area and tells us something about previous times and life.

Ključne riječi: dvostihovani desterci, usmena poezija, tradicija, Dubrovačko primorje, narodni običaji.

Key words: two verses decasyllabic, verbal poetry, tradition, Dubrovačko primorje, folk customs.

Dražen Kurilovčan

Ansambl narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO, Zagreb

HR – 10 000 Zagreb, Trg maršala Tita 6a

kurilovcand@gmail.com

NJEGOVANJE I PREDSTAVLJANJE HRVATSKE VOKALNE TRADICIJSKE GLAZBE U ANSAMBLU LADO

U prebogatoj hrvatskoj baštini posebno mjesto zauzima tradicijska vokalna glazba koja obiluje izrazitom raznolikošću, primjerice: *ojkalica* u Dalmatinskoj zagori, *bećarac* i *drumarac* u Slavoniji i Baranji, *šetana pjevana kola* uz rijeku Savu, međimurska i podravska *popijevka*, jurjevski i ivanjski napjevi iz središnje Hrvatske, samice (*posamići*) jaskanskog prigorja, pjevanje *na tanko* i *debelo* u Istri, *klapska pisma* u Dalmaciji, konavoska *istresalica*...

Također, osobito je značajna crkvena pučka glazba, koja se razvijala sublimacijom crkvenih napjeva i tradicijskog pučkog pjevanja. Ansambl LADO od svog osnutka, 1949. godine, osobito u posljednjih 30-ak godina, veliku pozornost posvećuje vokalnoj tradicijskoj glazbi, prikupljajući i obrađujući vokalnu građu te održavajući brojne vokalne i vokalno-instrumentalne koncerte različitih tematskih odrednica. Ladovih 38 vrhunskih plesača, koji su istodobno i izvrsni pjevači, s lakoćom se transformira iz plesnog ansambla u mješoviti folklorni zbor. Uz to, unutar Ansambla mogu se izdvojiti dva posve samostalna izvođačka tijela, Ladarice i Vokalisti Lada.

U procesu pripremanja vokalne glazbe za izvedbu i predstavljanje, svakom napjevu, ovisno o vrsti, stilu te području iz kojeg potječe, različito se pristupa, a radi očuvanja stilskih specifičnosti napjeva. Cilj je svakom napjevu podariti suvremeno ruho, približavajući ga suvremenom slušatelju, tako da napjev ništa ne izgubi na svojoj autentičnosti, stilu i sadržaju, te da slušatelj osjeti duh vremena i područja iz kojeg napjev potječe.

NURTURING AND PRESENTING CROATIAN TRADITIONAL VOCAL MUSIC BY LADO

Summary

Rich in diversity, Croatia's traditional vocal music holds a special place in its cultural heritage, for example: - *ojkanje* singing (or simply *ojkanje*) from the Dalmatian hinterland, *bećarac* and *drumarac* from the Slavonia and Baranje regions, *šetana pjevana kola* from the River Sava region, *popjevka* from the Međimurska and Podravina regions, *jurjevska* and *ivanjska* singing from Central Croatia, samica (*posamići*) from the Jastrebarska hinterland, *tanko* and *debelo* (op. thin and thick) singing from Istria, *klapska pisma* (Klapa songs) from Dalmatia, *istresalica* from Konavle....

Choral folk music is also important and which developed in sublimation with choral and traditional folk singing. The LADO ensemble, since its founding in 1949 and especially in the last 30 years, has focused on traditional vocal music by collecting and processing vocal texts as well as holding vocal and vocal-instrumental concerts with various thematic determinants. LADO's 38 most talented dancers and singers easily transform themselves from a dance ensemble into a combined folklore choir. Also, two independent performing bodies can be found in LADO's ensemble – the Ladarice (female vocal group) and the LADO soloists.

While preparing vocal music for performance and presentation, every melody, depending on the type and style of the region it originates from, is approached differently for the purpose of preserving specificity of each and every melody. The aim is to endow a tune with contemporary attire, to bring it closer to the modern listener and, at the same time, maintain its authenticity, style and purport. Thus, the listener shall feel the spirit of the times and region from which the melody originates.

Cljučne riječi: tradicijska vokalna glazba, Hrvatska, Ansambl LADO, pripremanje vokalne glazbe za izvedbu i predstavljanje

Key words: Croatia's traditional vocal music, The LADO ensemble, preparing vocal music for performance and presentation

Stijepan Lazarević

Folklorni ansambl Lindo, Dubrovnik

HR – 20 000 Dubrovnik, Marojice Kaboge 12

stijepan.lazarevic@gmail.com

MARKETING U FOLKLORU PRIMJER LINDA

Folklor – naziv za različite aspekte tradicijske kulture; zajedničko ime za tradicijske oblike književnosti, glazbe, plesa, dramskog i likovnog stvaranja; umjetnost bilo kojeg vremena ne može se zamisliti bez folklornih elemenata.

Folklor – skup dijelova vezanih za život i stvaralaštvo naših starih nema uvjete razvoja i postoji vrlo malo mogućnosti njegova očuvanja; upravo je očuvanje običaja kulturne baštine plesom i pjesmom zadaća svakoga člana Lindo.

Lindo – institucija u kulturi Grada; daje značajan prinos ekonomskom razvoju; sastavni je dio turističke ponude Grada; marketingom i odnosima s javnostima Lindo širi svijest o očuvanju baštine i prenosi stare pjesme i plesove te neposredno utječe na njihovo očuvanje. Marketing i odnosi s javnošću danas se primjenjuju u svim djelatnostima i postali su nužan alat razvijanja i preživljavanja institucija i organizacija.

Uporaba marketinških tehnika u kulturi i folkloru – ne treba se bojati komercijalizacije sadržaja i gubljenja identiteta
Zadaća marketinga – prenijeti sadržaj široj publici, oživjeti opstanak folkloru, ne samo u muzejima i sjećanjima, postaviti Lindo na društvene mreže, web, napraviti novi vizualni identitet.

Cilj – Lindo kao prepoznatljiv brend.

MARKETING IN FOLKLORE LINDO EXAMPLE

Summary

Folklore – name for various aspects of traditional culture; a common name for the traditional forms of literature, music, dance, drama and art creation; art from different parts of history can not be imagined without folkloric elements

Folklore – as a collection of parts related to the life and work of our ancestors has no conditions of development and there are very few options for its preservation; conservation of cultural heritage and customs through dance and song is a mission of each Lindo member.

Lindo – culture institution in the City of Dubrovnik; a significant contribution to economic development – an integral part of the tourist services. Through marketing and public relations Lindo spreads awareness about the reservation of heritage and conveys the old songs and dances, and directly contributes to their conservation. Marketing and public relations are now applied in all activities and have become an essential tool of development and survival of institutions and organizations.

Use of marketing techniques in culture and folklore – not to be afraid of commercialization of content and losing identity

The task of marketing – to transfer content to a wider audience; revive survival of folklore, not only in museums and memories; Lindo on social networks, web; new visual identity.

Target – Lindo as a recognizable brand.

Ključne riječi: Lindo, folklor, očuvanje običaja kulturne baštine, marketing

Key words: Lindo, folklore, conservation of cultural heritage, marketing

L

Romana Lekić

Veleučilište VERN'

HR – 10 000 Zagreb, Iblerov trg 10

Romana.lekic@vern.hr

Vicko Krampus

Veleučilište VERN'

HR – 10 000 Zagreb, Iblerov trg 10

Vicko.krampus@vern

OD MITSKOG ODINA DO SUVREMENOG PUTNIKA – ISCJELJUJUĆA MOĆ TURIZMA

Razvoj turizma započeo je u 19. st. i svojom dokoličarskom filozofijom pratio je tehnološki razvoj, tako da je postao tržište za više rasonode. U ime sreće širi se društvo hiperpotrošnje, pa tako i turizam postaje masovnij, međutim, iako se proizvodi i troši, sve više ulazimo u krizu materijalističke kulture sreće.

U ovom ćemo radu predstaviti što je odgovorni, održivi kulturni turizam koji je reakcija na suludu trku za proizvodnjom i materijalnim zadovoljstvima, okrenutu užiticima i neposrednim interesima, ravnodušnu prema dugoročnim posljedicama, kao na ubojiti pothvat koji izaziva zagađenje okoliša, propadanje biološke raznolikosti i klimatsko zatopljenje.

Mobilnost i gostoprimstvo bila su dva ključna pojma u korijenima mnogih mitologija, a i danas su esencija turizma. Gostoprimstvo znači obustavu sukoba ili korijena neprijateljstva pa su zato i mitovi bitni za način na koji će društvo shvaćati svoje postojanje na ovome svijetu. Zato je bitno ne izgubiti iz vida da su ljudsko ponašanje i običaji, pa i turizam i potreba za odmorom, tipizirani u mitovima svih civilizacija. Održivi kulturni turizam posjeduje moć transformacije, odnosno oslobođenja, i to tako da mu je glavni cilj promijeniti ljude – „gledatelje”, ali i pružatelje usluga, odnosno lokalnu zajednicu od pasivnih bića unutar fenomena turizma – u subjekte, u mjenjače turističkih zbivanja, kako bi se ostvarila istinita komunikacija s turistima. Tijekom doživljaja nematerijalne baštine turist prestaje biti pasivan promatrač zbivanja i postaje dio sredine. Na taj način, takvim činom, nematerijalna baština „živi” u novom vremenu i s novim protagonistima i kao takva postaje iskustvo u vremenu. Pružit ćemo nadu da turizam može postati „iscjeljujuća i oporavljujuća svjetska industrija“ ako se „transcendira“ ograničenost postojećim ekonomskim i političkim okvirom koji upotrebljuje racionalizam, novac i tehnologiju kao najdominantnije mjere progresa i ljudskoga razvoja.

FROM MYTHICAL ODIN TO MODERN TRAVELLER – THE HEALING POWER OF TOURISM

Summary

The development of tourism started in the XIXct and with its idle philosophy followed the technological development and thus became the market for more leisure. For the sake of happiness the society of hyper-consumption is spreading and tourism becomes more massive. However, although we produce and spend more we also enter the crisis of materialistic culture of hapiness.

In this paper we are going to show what is responsible and sustainable cultural tourism which is the reaction to crazy race for production and for material satisfaction, oriented to pleasures and immediate interests, indifferent to long-term consequences, which is the fatal enterprise that causes pollution of the environment, decline of biological diversity and global warming.

Mobility and hospitality were two main key notions in the roots of many mythologies and even today they are the essence of tourism. Hospitality means suspension from conflicts or roots of hostility so themyths

are also important for the manner in which society will comprehend its existence in this world. Therefore, it is essential not to ignore the fact that human behaviours and customs and even tourism and the need for relaxation have been typed in the myths of all civilisations. Sustainable cultural tourism has the power of transformation or liberation and in such a way that its main goal is to change people „spectators“ as well as those who offer services, namely local community, from the passive beingswithin the phenomenon of tourism into subjects, those who change tourist events in order to realise the true communication with tourists. While experiencing non-material heritage a tourist stops being the passive observer of the events and becomes a part of social environment. In this way and by such acting, non-material heritage „lives“ in a new time and with new characters and as such becomes the experience in time.

We`ll give hope for the tourism to become the „healing and recovering world industry“ if we transcend the limitations caused by existing economic and political frame which uses rationalism, money and technology as the most dominantmeasures of progress and human development.

Ključne riječi: održivi kulturni turizam, mitovi, transformacija, nematerijalna baština, materijalistička kultura sreće

Key words: sustainable cultural tourism, myths, transformation, non-material heritage, materialistic culture of happiness

Saša Lovrić

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

HR – 10 000 Zagreb, Ivana Lučića 3

slovric@ffzg.hr; sasa.lovric5@gmail.com

KONCEPT DEMONA U KNJIŽEVNOSTI HRVATSKOGA RANONOVOVJEKOVLJA

U ovom ćemo se tekstu baviti motivom i funkcijom demona u periodu ranonovovjekovlja u hrvatskoj književnosti. Ova će studija pokušati objasniti ulogu demona u ovom dijelu hrvatske književnosti i pokušati otkriti korijene, kako ih često nazivaju, nemani ili *pakljenih* nemani. Ova su bića, na nekoj osnovnoj razini, čvrsto vezana uz kršćanstvo, ali ona najčešće potječu iz slavenske mitologije. Demoni su, u hrvatskoj ranonovovjekovnoj književnosti, nositelji negativnih ideoloških konotacija – posebno u književnosti XVII. stoljeća. Ovaj će se tekst baviti demonima, ponajprije u hrvatskoj književnosti XVII. stoljeća dubrovačko-dalmatinskoga književnog kruga, ali također će se referirati i na književnost XVI. stoljeća.

CONCEPT OF DEMONS IN EARLY MODERN CROATIAN LITERATURE

Summary

This paper studies the motive and function of demons in early modern Croatian literature. This study shall try to explain the role of demons in this period of Croatian literature and endeavour to discover the roots, as often called, of abominations or infernal abominations. These creatures have, on some basic level, strong ties to Christianity; however, they mainly derive from Slavic mythology. Demons, in early modern Croatian literature, are carriers of negative ideological connotations especially in 18th century literature. This paper mostly studies demons in 17th century literature of the Dubrovnik and Dalmatian literary circles, although we shall also mention literature from the 16th century.

Ključne riječi: demoni, ranonovovjekovna hrvatska književnost

Key words: demons, early modern Croatian literature

M

Krešimir Magdić

glazbenik, skladatelj, glazbeni producent, Dubrovnik

HR – 20 000 Dubrovnik, Kunićeva 1

kresimir.magdic13@gmail.com

KRIŽNI PUT I GOSPIN PLAČ – U DUBROVAČKOJ BISKUPIJI

Rad donosi melografske zapise *Križnog puta* iz Stona (crkva Franjevačkog samostana u Stonu, 13. 03. 2005.) i *Gospina plača* iz Konavala (Duba Konavoska, ožujak 2001.), te autorova nastojanja da ih znanstveno istraži i primjereno obradi za koncertno izvođenje na „Danima kršćanske kulture u Dubrovniku“. O povijesti *Križnog puta* općenito, slikovitim jezikom piše franjevački povjesničar o. Franjo Jurić (Krapanj, 1884. – Rim, 1924.) u svojoj knjizi: KRIŽNI PUT I GOSPIN PLAČ/ TREĆE IZDANJE, Dubrovnik, Nakladna knjižara „Jadran“, 1922., str. 10. Prikaz obreda *Križnog puta* u crkvi Franjevačkog samostana u Stonu koji je predvodio mjesni župnik, don Vojislav Vlašić, uz pjev crkvenoga zbora Župe sv. Vlaha iz Stona, pod glazbenim vodstvom časne sestre Nives Letica, donosi hrvatsku inačicu srednjovjekovne sekvencije „STABAT MATER“ u zapjevu zbora i odgovoru puka („Puna tuge Majka staše.“ – „Sveta Majko, čin da čutim...“), te psalmodijske zapjeve u izvođenju zbora, mjesnog župnika i odgovore puka („Klanjamo se Tebi, Isukrste, i blagosivljamo Tebe...“, „Smiluj se nama, Gospode.“, „Koji si po svetom Križu Tvomu svijet otkupio“ i „Smiluj se nama“). Uvodni govor, nazive pojedinih postaja *Križnoga puta*, njihova promišljanja te molitve i zapjeve, tumačio je imenovani mjesni župnik, tako da se uz manje razlike (transkripcija teksta, redosljed zapjeva) čitav obred odvijao na način kako ga je u „Slovenski jezik složio“ i tiskao u Ankoni, još davne 1768. godine, dubrovački franjevac, o. Vlaho Letunić (Mihanići, 1735. – Napulj, 1799.).

Gospin plač iz Dube Konavoske, s napjevom posve drukčijim od inačica iz Dubrovačkoga primorja i Hercegovine (usporedi *plačeve* iz knjige Nika Luburića: DUHOVNE POPIJEVKE IZ HERCEGOVINE, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1994., str.34-57, s autorovim istoimenim melografskim zapisom iz Konavala), kazivala mi je pok. tete Nike Šiljuk, rođena Vlahušić sa svojim kolegicama, Marom Orepić i Anom Čević iz obližnjega sela Stravče. Odabrane osmeračke stihove popijevke temeljene na „*Plaču*“ franjevca iz Bosne Srebrene, fra. Matije Divkovića (Jelaška kod Vareša, 1563. – Olovo, 1631.), kazivačice su pjevale po dva različita napjeva obilježena konavoskim folklornim koloritom. Kazivačica Nike Šiljuk ovim napjevima pridodaje skladne improvizirane dijaloške melizme sličnije glagoljaškom negoli koralnom pjevanju (usporedi melografske zapise pjevanja *Muke* iz knjige: Jerko Bezić/ Stjepan Stepanov, SPOMENICI GLAGOLJAŠKOG PJEVANJA/PRVI SVEZAK, JAZU, Zagreb, 1983., s istoimenom notnom građom iz knjige: Anđelko Milanović, MUKA PO MATEJU/MARKU/LUKI/IVANU, Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1988. u korelaciji s dijaloškim zapjevima iz autorovog melografskiog zapisa *Plača* u Konavlima). „*Gospin plač*“, kao konstitutivni i dramaturgijski središnji dio kasnijih kompleksnijih i višeslojnih pasionskih tekstova, u europskoj medijevalnoj dramatici raširen u mnogovrsnim inačicama kao *Planctus Mariae*, poznat je u hrvatskoj srednjovjekovnoj dramskoj književnosti već od 15. st.“ (citirano iz knjige: Nikola Batušić i Amir Kapetanović, PASIJE, Pasionaska baština, Zagreb, 1998.; poglavlje „Hrvatsko srednjovjekovno kazalište“, str. 10.). Autor Fernando Brixu u svom članku „*Plač Gospin*“, u časopisu: Sveta Cecilija, Zagreb, god. X, 1916., sv. 3, str. 68., navodi da: „Prvi trag tog pjesmi nalazimo u latinsko-kršćanskoj literaturi Engleske iz XI. stoljeća pod imenom *Planctus beatae Virginis*, a pripisuje se sv. Anselmu (1033. – 1109.).“

„THE WAY OF THE CROSS“ AND „PLANCTUS BEATAE MARIAE VIRGINIS DE PASSIONE DOMINI“ FROM THE DUBROVNIK DIOCESE

Summary

This paper presents notation transcribed from the recording of *The Way of the Cross* from Ston (Franciscan monastery church in Ston, March 13, 2005) and *Planctus Mariae* from Konavle (Duba Konavoska, March, 2001), as well as results of author's research on the subject and his attempt at appropriate arrangement for concert performance at the „Days of Christian Culture“ in Dubrovnik.

Ključne riječi: Križni put, Gospin plač

Key words: The Way of the cross, Planctus Mariae

Mara Marić

Institut IGH, d. d.

Poslovni centar Dubrovnik

HR – 20 000 Dubrovnik, Vukovarska 8/II

marastojan@yahoo.com

Petrica Balijsa

Ministarstvo kulture RH

Uprava za zaštitu kulturne baštine

Konzervatorski odjel u Dubrovniku

HR – 20 000 Dubrovnik, Ulica Cvijete Zuzorić 6

petrica_stojan@yahoo.com

KULTURA DUBROVAČKOGA LADANJSKOG ŽIVOTA U TURISTIČKOJ PONUDI GRADA: PERIVOJ LJETNIKOVACA BUNIĆ (BONA) – KABUŽIĆ (CABOGA) I STOJKOVIĆ (STAY) U RIJECI DUBROVAČKOJ

Ljetnikovci Bona (Bunić) - Caboga (Kabužić) i Stay - Caboga nalaze se na lijevoj obali ušća Rijeke dubrovačke, predjelu zvanom Batahovina. Vrstan su primjer dubrovačke ladanjske arhitekture, ranog i kasnorenesansnog stila. Ljetnikovci su tijekom stoljeća nadograđivani i preuređivani, devastirani i prepuštani propadanju, ali su danas jedan od, nažalost, ne tako čestih primjera obnove ambijentalne arhitekture i revitalizacije povijesnih vrtova. Ono što izdvaja vrtove ljetnikovaca na Batahovini od koncepta svih ostalih ladanjskih vrtova na dubrovačkom području jest činjenica da sačinjavaju jedinstveni perivojni prostor. Specifičnost njihove topografije stvara dojam kao da su od samih začetaka gradnje zdanja vrtovi konvergirali jedan drugome.

U odnosu na mnoge druge vrtove renesansnih ljetnikovaca, vrtovi su ovih ljetnikovaca vrlo dobro dokumentirani. Zbog toga je bilo moguće izdvojiti dva stilska perioda koja se čitaju u građi perivojnih prostora ljetnikovaca na Batahovini. Prvi period, koji se veže za vlastelinsku obitelj Bunić, odnosno Stay (u drugom ljetnikovcu), karakterizira renesansna matrica vrta. Izvjesno je da je nakon potresa 1667. godine ona izmijenjena u odnosu na izvornu, jer su i kuće tada doživjele značajne unutarnje i vanjske preinake; međutim, vrtovi su zadržali renesansna obilježja sve do sredine 19. stoljeća. Upravo u drugoj polovici 19. i u prvom desetljeću 20. stoljeća događaju se najveće promjene u vrtnim prostorima ovih ladanjskih zdanja. To je period koji je obilježen romantičnim i historicističkim intervencijama u vrtnim prostorima, a pod utjecajem onovremenog trenda u perivojnoj arhitekturi koji se njegovao u Austro-Ugarskoj Monarhiji i općenito zapadnoj Europi. U potpunosti se dokidaju renesansne matrice vrtova, a oblikuje protočni romantični perivoj. U radu su predloženi elementi vrjednovanja obaju perioda te koncept rekonstrukcije i oblikovanja perivoja.

THE CULTURE OF DUBROVNIK'S COUNTRY LIFE AS A TOURIST ATTRACTION: THE GARDENS OF THE VILLAS BUNIĆ (BONA) – KABUŽIĆ (CABOGA) AND STOJKOVIĆ (STAY) IN RIJEKA DUBROVAČKA

Summary

The villas Bunić (Bona) - Kabužić (Caboga) and Stay - Caboga are located on the left bank of the mouth of Rijeka dubrovačka known as Batahovina. They are an excellent example of the architecture of the Ragusan country houses built in the early- and late-Renaissance style. The summer palaces were rebuilt and extended over the centuries, dilapidated and devastated, and sadly, today represent a fairly rare example of the restoration of ambient architecture and revitalisation of the historic gardens. The fact that the gardens of the two villas at Batahovina create a unique garden complex distinguishes them from the concept generally followed in the

other gardens of the Dubrovnik region. Its specific topography suggests that the gardens tended to converge from the very start of the villas' construction.

Unlike most other gardens of the Renaissance villas, these gardens are very well documented. This enabled the reading of two distinct style periods witnessed in the architecture of the garden spaces of the villas at Batahovina. The first period related to the Bunić, i.e. Stay noble family is characterised by the Renaissance garden pattern. It is certain that after the great earthquake of 1667 the original layout experienced some modifications, considering that the palaces also underwent considerable alterations of both the interior and exterior. The gardens, however, managed to retain their original Renaissance features until the middle of the nineteenth century. It was in the latter half of the nineteenth and the first decade of the twentieth century that the garden spaces of these villas saw the most radical changes. The garden architecture of this period was marked by Romanticism and historicism in style, under the influence of the trend prevailing in the Austro-Hungarian Monarchy and Western Europe in general. Thus the original Renaissance garden pattern gave way to a flowing Romantic garden.

The paper elucidates both periods in terms of evaluation as well as the reconstruction and design concept of the garden.

Ključne riječi: perivoj ljetnikovaca, Bunić, Kabužić, Stojković, Rijeka dubrovačka

Key words: the gardens of the villas, Bunić, Kabužić, Stojković, Rijeka dubrovačka

Suzana Marjanić

Institut za etnologiju i folkloristiku

HR – 10 000 Zagreb, Šubićeva 42

suzana@ief.hr

MORA I VJEŠTICA U ODNOSU NA SAKRAMENT VJENČANJA ILI UDANA MORA POSTAJE VJEŠTICA

Povjesničar Owen Davies (2003.) ističe da noćne more ujedinjaju jedinstveni aspekt ljudskoga iskustva – trenutak kada stvarnost, halucinacije i vjerovanja sjedinjuju moćne fantazije o nadnaravnom nasilju. Pritom je značajno da naše usmene predaje kao jedinu i sigurnu granicu između more i vještice postavljaju sakrament vjenčanja, s obzirom na to da je gotovo univerzalno vjerovanje (što se tiče naših krajeva) da mora, ako se uda, postaje vještica. Time dobivamo bitnu binarnu opoziciju *neudana (mora) djevojka – udana (vještica) Žena* uz opoziciju *dnevna pasija Žene – niktomorfna akcija more/vještice*. Prema folklornim vjerovanjima naših krajeva, mora, naime, ne može biti ni djevojčica ni udana žena, nego samo (*spolno zrela (spolno inicirana) djevojka*: „Čim se uda, odmah postaje vještica” (Ardalić 1928: 381) ili „More su one koje nisu udane” (Bošković-Stulli 1987: 73). Ipak, u vjerovanju m/Muslimana u okolici Mostara, nekoć je bilo očitovano suprotno vjerovanje: „(...) devojka-mòra kad se uda, ruši savez s đavolom i ne postaje žena-veštica” (Petrović 1936: 100).

Kao posljedica morine hesperske akcije, s obzirom na to da je u našim predajama i vjerovanjima istaknuta groza noćnih mora, navodi se *umiranje*, slabljenje (energije) tijela (usp. Ivanišević 1905: 263). I dok su seksualni aspekti noćnih mora potvrđeni u vješticijskim suđenjima širom Europe (Davies 2003: 190), u našim su predajama o morama ti erotski momenti zabilježeni rijetko. Naime, o ulozi erotičkih maštarija u viđenjima more kao potvrda služe jedino oni naši etnografski zapisi koji naglašavaju nagost njezina tijela, a koja je povezana s činom *zatvaranja more u škrinju*.

Ukratko, navedene dvije dihotomije u ovome članku promatramo na folklorističkoj građi Dalmacije i Primorja.

THE MYTHIC BEING THE MORA AND THE WITCH IN RELATION TO THE SACRAMENT OF MARRIAGE, OR THE MARRIED MORA TRANSFORMING INTO A WITCH

Summary

Owen Davies (2003), the social historian, states that the nocturnal *moras* unify a unique aspect of human experience – the moment at which reality, hallucinations and beliefs unite the powerful fantasy of supernatural violence. In that sense, it is significant that our legends place the wedding sacrament as the sole and safe border between *moras* and witches, since the almost universal belief is – as regards the Croatian regions – that the *mora* becomes a witch on marriage. That provides us with an essential binary opposition between the *unwed (mora) maiden* and the *married (witch)* besides the dichotomy *Woman* in opposition to the *daily passion of Woman – the nyctomorphic action of the mora/witch*. According to the folklore beliefs in Croatia, the *mora* can be neither a maiden nor a married woman, but only a (*sexually*) *mature (sexually initiated) girl*. “As soon as she marries, she immediately becomes a witch” (Ardalić 1928: 381) or “*Moras* are those who are not married” (Bošković-Stulli 1987: 73). Still, an opposing belief was once held by the Muslims living in the vicinity of Mostar “(...) when she marries, a maiden-mòra breaks off her pact with the devil and does not become a woman-witch” (Petrović 1936: 100).

As a consequence of the *mora's* hesperian activities, since the horror of *nightmares* is emphasised in Croatian legends and beliefs, *dying* and weakening of the body (loss of energy) are mentioned (cf. Ivanišević 1905: 263). And while the sexual aspects of nightmares have been confirmed in the witch trials throughout Europe (Davies 2003:190), erotic moments have rarely been noted in local legends about nightmares. In other words, the only confirmations of the depiction of the *mora* in the role of erotic imaginings are those ethnographic notations that emphasise the nakedness of her body, which is linked with the act of *locking the mora into a chest*.

In brief, we shall be considering the two dichotomies mentioned in this article on the basis of folkloristic material from Dalmatia and the Primorje (the Croatian Littoral).

Ključne riječi: more (mitska bića), vještice, usmene predaje, vjerovanja

Key words: *moras* (mythic beings) witches, oral legends, beliefs

Ljiljana Marks

Institut za etnologiju i folkloristiku

HR – 10 000 Zagreb, Šubićeva 42

marks@ief.hr

SKRIVENO BLAGO U DUBROVAČKOME KRAJU: PREDAJA, FANTASTIKA, POVIJEST ILI NEISKORIŠTEN KAPITAL?

Pričanja o skrivenu, najčešće zakopanu blagu splet su sižeja u kojemu se zrcale povijesna sjećanja, praznovjerja, stvarna gruba životna neimaština, ali istodobno i želja za iznenadnim bogaćenjem. Vjerojatno je upravo mogućnost iznenadna bogaćenja bez velikoga rada, premda uz malo pretrpljenoga straha, i bila trajni izazov i poticaj za nastajanje novih i prepričavanje starih priča. Sve imaju svoju realnu i čudesnu dimenziju, pa često nismo ni sami sigurni gdje prestaje zbilja, a počinje fikcija. Neprestano se pomiču i promiču te fluidne i neuhvatljive granice pa se katkada čini da slušamo istiniti doživljaj, a odmah zatim shvatimo da smo u priči. Locirane su najčešće uz stare zidine, ruševine gradova, crkve, uz stare i napuštene grobove, gomile u cijelome dubrovačkome području, ili uz mjesta o kojima se pričaju čudesne priče. Nerijetki su sadržaji vezani uz stvarni povijesni događaj ili osobu, a predaje su tek poetska nadgradnja šturih podataka, što ih naoko čini lokalnima i jedinstvenima. S druge strane, poticajem su najmaštovitijim pričanjima koja svoje korijene vuku iz najstarijih tradicija usmenoknjiževnog stvaranja.

Mogu se interpretirati i kao izraz elementarne ljudske potrebe za traženjem sreće, ali ne i za njezinim konačnim ostvarenjem, pa se nazivaju i *pričama želje*, prije negoli *pričama ispunjene želje*, jer im se napetost iscrpljuje u uzbuđenju traganja.

HIDDEN TREASURE IN THE DUBROVNIK AREA: LEGEND, FANTASTIC FICTION, HISTORY OR AN UNUSED ASSET?

Summary

The stories of hidden, oft times buried treasures are a combination of plots that reflect historical memories, superstitions, a real and severe existential poverty and, simultaneously, a desire to suddenly become wealthy. Precisely this prospect of becoming rich without having to work hard for it, albeit with a little fear suffered in the process, was most likely an enduring challenge and encouragement to the creation of new and recounting of old tales. The tales all have both a real and a fantastic dimension, so one is often unsure where is it exactly that reality ends, and where fiction begins. These fluid and elusive boundaries are constantly on the move, passing us by, so it sometimes may appear to us that we are listening to an account of an actual event, but in the very next moment we realise it is a story. These stories are for the most part set in the environs of old fortifications, ruins of towns, churches, old and abandoned tumulus tombs throughout the Dubrovnik area or places generally linked with miraculous relations. Content linked with an actual historical event or person is common and the legends are a mere poetic superstructure for the dry facts, which makes them apparently local and unique. On the other hand, they serve as stimulus for extremely imaginative narratives rooted in oldest oral literary traditions. They can also be interpreted as an expression of elementary human need to search happiness, but not of its final fulfilment. They are thus sometimes called stories of desire, rather than stories of desires fulfilled, as suspension is gradually exhausted in the excitement of the search.

Ključne riječi: predaja, zakopano blago, Dubrovnik

Key words: legend, buried treasure, Dubrovnik

Tina Marušić

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

HR – 10 000 Zagreb, Ivana Lučića 3

tmarusic@ffzg.hr; tina.marusic1@gmail.com

NJARNJAS-GRAD IZ REDATELJSKO-POETSKOGA PERA TOMISLAVA DURBEŠIĆA – ŽIVOT U UMJETNOSTI I ŽIVOT ZA UMJETNOST

Recimo za inat svima i ratu i munji,

oluji i buri

Ipak će ostat jedini - Njarnjas -

grad, glumci i trubaduri

U radu se analizira pjesničko stvaralaštvo zagrebačkoga književnika, redatelja, profesora na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, prozaista, esejista Tomislava Durbešića (1928. – 2001.) o dubrovačkim i kazališnim temama koje su često imenovane kao *teatarske dionice* (*Glumcima, Sjenkama jave, Prolog glumca poslije odigrane predstave, Smrt glumca, Dubrovniče, stari znanče, I trubaduri...*). Preokupacija kazalištem kao smislom života, glumcima – nositeljima bitka svijeta i zaljubljenost u Grad-teatar Durbešićeva su opsosija i strast koje, istančanom osjećajnošću, vedrinom duha, ali i propitivanjem (be)smisla svijeta, obilježuju dio njegove poetske misli. U radu se analizira predstava *Novela od Stanca*, prikazana na Dubrovačkim ljetnim igrama 1971. godine, u režiji Tomislava Durbešića te se na taj način pokušava promotriti fenomen scenske igre Marina Držića iz perspektive zagrebačko(-pariškoga) vječnoga boema i stvaratelja te problematizacija kazališta u njegovu pjesničkome i redateljskome radu. Dubrovnik i njegovi književno-kulturni fenomeni promatraju se u prostorima pjesama, u prostorima Grada, igre, glumčeve strasti i misaono-umjetničkih putovanja.

NJARNJAS-TOWN BY TOMISLAV DURBEŠIĆ'S DIRECTORIAL AND POETIC CREATIVITY – A LIFE IN ART AND LIFE FOR THE ART

Say to spite everyone and the war and the lightning,

the tempest and the storm

Still remains the one and only - Njarnjas -

town, actors and troubadours

This work analyzes the poetic creativity of a Croatian director, professor at the Academy of Dramatic Art in Zagreb, prosaist and essayist Tomislav Durbešić (1928 – 2001) about Dubrovnik and the theater, which are often named *theater section* (*To the actors, To the shadows of reality, The prologue of an actor after the play, The death of the actor, Dubrovnik, the old acquaintance, And the troubadours...*). Preoccupation with the theater in service of life's meaning, the actors – holders of essence of the world, and infatuation with the Theater town are Durbešić's obsession and passion, which, with profound sensibility, clarity of spirit, as well as invested active curiosity toward the non(sense) of the world characterize a part of his poetic thought. This work analyzes the play *The Jest of Stanac*, performed at the Dubrovnik Summer Festival in 1971, which was directed by Tomislav

Durbešić and thus observing the phenomena of drama by Marin Držić from the perspective of an eternal bohemian and artist, and the problematization of the theater in his poetic and directorial work. Dubrovnik and its literary and cultural phenomena are observed in the poetry, in Dubrovnik's cultural places, in the plays, in the actor's passion and artistic thought journey.

Ključne riječi: Tomislav Durbešić, poezija, kazalište, *Novela od Stanca*, Dubrovnik

Key words: Tomislav Durbešić, poetry, theater, *The Jest of Stanac*, Dubrovnik

Marija Marušić Čizmić

Biskupijska klasična gimnazija Ruđera Boškovića s pravom javnosti, Dubrovnik

HR – 20 000 Dubrovnik, Poljana R. Boškovića

frane.cizmic@du.t-com.hr

ODGOJ ZA MIR I SUŽIVOT (HISTORIA EST MAGISTRA VITAE?)

Jedna je od zadaća nastave povijesti otvoreno govoriti o štetnosti predrasuda i svih oblika diskriminacije. Najbolji je način rad na povijesnim izvorima. Korišteni povijesni izvori odnose se na »život uz granicu«.

Dubrovačka Republika najbliži nam je i najbolji primjer suživota tijekom povijesti, koji je bez obzira na vjeru i narodnu pripadnost uglavnom protjecao u međusobnom uvažavanju i interesnom skladu. Osobito je bila bitna veza sa zaleđem, kao i pomorska veza sa zemljama Mediterana. Republika je svojom mudro vođenom politikom bila primjer koji je drugima mogao biti uzorom. Trgovina sa zaleđem, doticaj s M/muslimanima, pravoslavicima, utjecaj židovske kulture i običaja pridonosio je multikulturalnosti koja se očitovala u dubrovačkoj svakodnevici. Ovaj se rad temelji na iskustvima iz nastavne prakse u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji Ruđera Boškovića u Dubrovniku, a poručuje kako se proučavanjem izvora iz prošlosti, osvjetljavajući svakodnevni život, odnose među ljudima, zajedničke običaje i primjere uzajamne pomoći, može djelovati na mlade da se jasno izjasne protiv antisemitizma, rasizma i svakog oblika diskriminacije.

EDUCATION FOR PEACE AND COEXISTENCE (HISTORIA EST MAGISTRA VITAE?)

Summary

One of the main tasks of teaching history is to talk openly about the damaging effects of prejudice and all the forms of discrimination. Working with historical sources is the best way to accomplish this task. Historical sources used here refer to the life 'near the border area'.

The Republic of Dubrovnik is the closest and best example of the coexistence throughout history for us. Regardless of the religion and nationality, this coexistence was mainly harmonious and based on mutual respect. The connection with the hinterland and the seaborne trade with other Mediterranean countries was particularly important.

The Republic, with its wisely governed politics, was an example that could be an ideal for the others. The trade with the hinterland, the communication with the Muslims, the Orthodox and the influence of the Jewish culture and customs – all contributed to the multiculturalism which was common to daily life in Dubrovnik. This paper is based on the teaching experience in Bishop's High School *Ruđer Bošković* in Dubrovnik. It gives us a message that by learning from the historical sources, elucidating daily life, relationships between people, mutual customs and examples of mutual help, we can influence young people to take a clear stand against antisemitism, racism and any other form of discrimination.

Ključne riječi: predrasude, suživot, život uz granicu, povijesni izvori, nastava povijesti, Biskupijska klasična gimnazija Ruđera Boškovića Dubrovnik

Key words: prejudice, coexistence, life near the border area, historical sources, teaching history, Bishop's High School *Ruđer Bošković* Dubrovnik

Jasenska Maslek*Sveučilište u Dubrovniku**Centar za jezike*

HR – 20 000 Dubrovnik, Branitelja

Dubrovnika 29

jasenka.maslek@unidu.hr

Zrinka Režić Tolj*Sveučilište u Dubrovniku**Centar za jezike*

HR – 20 000 Dubrovnik, Branitelja

Dubrovnika 29

zrinka.rezic@unidu.hr

Marija Mihaliček*Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor*

Crna Gora – 85 330 Kotor, Stari grad 314

marijam@t-com.me

PELJEŠKI PONOS: TRADICIJSKI OBLIK SURADNJE

Tradicija uzgoja vinove loze na Pelješcu postoji još od antičkih vremena i doba Ilira. Pelješkom je seljaku loza doslovce značila život, potvrđujući tako nužnost njezine obrade i nastojanje da se uz lozu opstane i preživi. A da bi se preživjelo, valjalo je napravljeno vino i prodati. Zbog nepostojanja prometnica, vino se strmim i uskim stazama dopremalo do luka, gdje se pretakalo u bačve i krcalo u trgovačke brodove. Iz udaljenijih kontinentalnih naselja Pelješca smještenih na pelješkoj visoravni Župi, za taj su se posao formirale karavane tovarnih životinja (najčešće mazgi) – takozvani *Ponos*. Ovaj se tradicijski oblik udruživanja seljaka na poluotoku Pelješcu održao kao nužnost stoljećima. Istraživanje ovog posebnog oblika ispomaganja seljaka-vinogradara udruživanjem tovarne stoke, prijenosnih sredstava i radne snage te formiranje karavana – *Ponosa*, obuhvatilo je i istraživanje o isprepletenosti međusobnih utjecaja vinogradarstva kao najvažnije tradicijske gospodarske djelatnosti i demografskoga razvoja na Pelješcu tijekom 19. i 20. stoljeća. Rad uključuje i refleksije o utjecaju bavljenja vinogradarstvom na težačku svakodnevicu, a dokumentiranjem *Ponosa* i tradicijskih običaja vezanih za taj događaj daje se svojevrsna rekonstrukcija događaja / običaja i propituju se mogućnosti njegova suvremenog prikaza i eventualne funkcije.

PONOS ON PELJEŠAC: TRADITIONAL FORM OF COOPERATION**Summary**

The tradition of wine growing on the Pelješac peninsula dates back to the Illirian times.

Viticulture became the dominant economic activity in the Middle Ages. For the poor farmer, living on this hilly and isolated peninsula with limited natural resources, unsuitable for most other crops, grapevine meant life - survival, literally. Wine (almost the only product of the area) was transported, in a very difficult and gruelling way, from the interior portions of the peninsula across steep slopes so as to get to the nearest ports where it was sold and exported. Such transport relied on caravans, called *Ponos*, made up of pack animals, mostly mules. It emerged out of necessity, and was based on a very solid customary convention and solidarity. It represented traditional form of combining pack animals and equipment, based on the principle of assistance between rural households without the established rules of compensation. This paper is about *Ponos*, which is both organized wine transport (from producers to the nearest ports) and rural tradition that best illustrates the impact of viticulture on everyday life of a farm labourer on Pelješac.

Ključne riječi: *Ponos*, Pelješac, karavane, vino

Key words: *Ponos*, Pelješac, caravans, wine

**RURAL ARHITEKTURA BOKE KOTORSKE
OPRIMJERENA NASELJEM NA PADINAMA VRMCA**

Stara seoska naselja u regiji Boke kotorske izložena su dugotrajnom procesu raseljavanja pa i potpunom nestanku stanovnika. Prve se značajne migracije stanovnika sela udaljenih od mora događaju u vrijeme razvoja pomorstva, u XVII. i XIII. stoljeću, kada se na obali zaljeva formiraju nova naselja. Kasnija industrijalizacija usmjerava dobar dio seoskog stanovništva na zanate i uvjetuje mijenjanje načina privrjeđivanja i načina života. Proces migracije selo-grad okončan je u drugoj polovini XX. stoljeća, kada se, zbog teških uvjeta i nepostojanja suvremenih putova, život u starim selima potpuno gasi. Danas postoji nekoliko ruralnih cjelina, na obroncima poluotoka Vrmca, koje su sačuvale obilježja tradicionalnog graditeljstva uvjetovanoga ambijentalnim, povijesnim i ekonomskim specifičnostima. Arhitektonsko naslijeđe seoskih naselja na Vrmcu reflektira se autentičnošću stambenog, obrambenog i sakralnog graditeljstva, a posebno oblika kao što su: mlinovi za masline i žito, gumna za vršidbu pšenice, peći za pečenje kruha, bunari, bistijerne, kaptirani izvori. Posebnosti se tradicionalne ruralne arhitekture Boke kotorske mogu sagledati i proučavajući ostatke ljetnikovaca, tzv. *kontije*, koje su podizali na svojim imanjima plemićke i pomorske obitelji Kotora i Prčanja. Ovaj je vrijedan segment materijalne kulturne baštine Boke kotorske konstantno izložen destrukciji, na margini interesa istraživača, bez bilo kakve zaštite i izvan je ozbiljnih planova kulturno-turističke valorizacije. Ipak, činjenica je da postoje pojedinačni primjeri, pa i čitave ruralne sredine koje još uvijek posjeduju izvornost i ne samo da pružaju mogućnost sagledavanja urbane, arhitektonske, praktične, ambijentalne osobnosti, nego predstavljaju i svjedočanstvo života sela u prošlosti i potencijal o kojemu treba ozbiljno promišljati danas za budućnost.

**RURAL ARCHITECTURE IN BOKA KOTORSKA
EXAMPLES OF SETTLEMENTS BUILT ON MOUNT VRMAC SLOPES****Summary**

Rural settlements in the region of Boka Kotorska have gone through a long process of disintegration and moving out of its inhabitants, which has left some of them even completely deserted. The first significant migrations of people from villages situated away from the sea took place during the period of development of navigation in the 17th and 18th centuries, which saw the establishment of new settlements on the coast. Later industrialization encouraged a large number of rural population to take up trades, changing the mode of economic activity and leading to abandonment of villages, reaching its final stage in the second half of the 20th century. Today, there are several rural zones on the southern and northern mountainsides of Vrmac peninsula, which have kept the traditional architecture characteristics, created through specific influences of the surroundings and historical and economic circumstances

Ključne riječi: ruralna arhitektura, Boka kotorska, Vrmac

Key words: Rural settlements, Boka kotorska, Vrmac

Hrvojka Mihanović-Salopek

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

HR – 10 000 Zagreb, Zrinski trg 11

Zavod za povijest hrvatske književnosti,

kazališta i glazbe HAZU

HR – 10 000 Zagreb, Opatička 18

hrvmihan@hazu.hr

Alojzije Prosoli

Udruga Prosoli – Sveta glazba

sveta-glazba@yahoo.com

Lana Milošević Đerek

Etnografski muzej u sastavu Dubrovačkih muzeja, Dubrovnik

Dubrovački muzeji

HR – 20 000 Dubrovnik, Pred Dvorom 3; Od Rupa 3

lana.milosevic@dumud.hr

DUHOVNA MARIJANSKA BAŠTINA ZADARSKE NADBISKUPIJE KAO MOGUĆNOST SAKRALNO-KULTURNOG TURIZMA

Film *Stella maris Dalmacije III. dio* (digitalno snimanje marijanske tradicije i baštine na području Zadarske nadbiskupije i Zadarske županije) prikazuje znanstveno-izobrazbeno i turistički informativno najznamenitije marijanske crkve, muzeje, rijetke knjige (npr. vrlo staru mariološku raspravu Benedikta Benkovića, *Navigium Beate Marie Virginis* iz 1498.), najistaknutija likovna djela. Film aktivno uključuje hrvatsku folklornu tradiciju kao izvor zanimljivosti i specifičnosti za turiste i poklonike kulture: prikazana je paška čipka, narodne nošnje s Paga i iz okolice Zadra. Osim toga, snimljene su izvedbe tradicionalnog glagoljaškog pjevanja himničkog prepjeva *Zdravo, zvizdo mora*, te njezine različite varijante pjevanja na otoku Ižu i na otoku Pagu. Engleskim prijevodom film nastoji inozemnim posjetiteljima prikazati i približiti stil i frazarij zadarskih duhovnih renesansnih i baroknih pjesnika: Šime Budinića, fra Ivana Zadrana, Mihovila Bilanovića i Bartola Kašića.

MARIAN SPIRITUAL HERITAGE OF THE ZADAR ARCHDIOCESE AS AN OPTION OF SACRAL-CULTURAL TOURISM

Summary

The film “Stella Maris of Dalmatia”, part 3 (digital recording of Marian tradition and heritage of the Zadar Archdiocese and Zadar County depicts scientific-educational and touristic information of the most significant Marian churches, museums, rare books (e.g. Mariological Debate by Benedict Benković *Navigium Beate Marie Virginis* from 1498)), is a most prominent work of art. The film shows Croatian folklore heritage as a source of interest and specificity for tourists and heritage admirers: presented are Pag lace, folk costumes from Pag and Zadar. Also recorded was the traditional Glagolitic chant “*Hail, O Star of the Sea*”, as well as its variations from the island of Iž and Pag. The English translation of the film endeavours to acquaint viewers with Zadar’s spiritual Renaissance and Baroque poets: Šime Budinić, Father Ivan Zadrana, Mihovil Bilanović and Bartol Kašić.

Ključne riječi: film, duhovna marijanska baština, Zadarska nadbiskupija, Zadarska županija

Key words: film, spiritual Marian heritage, Zadar Archdiocese, Zadar County

VRIJEME BLAGDANA I BLAGOVANJA

Kulturu hranjenja možemo promatrati kao povijesni proces na koji utječu razna previranja, bilo da su politička, gospodarska ili vjerska.

Započnimo premisom da je hrana okosnica života i kao takva suoblikuje život. Prehranu i hranu, kao važne elemente tradicijske kulture, možemo sagledati i u kontekstu izvorišta životnoga stila određene klase, određena područja, u određenu vremenu.

Hrvatska riječ *blagdan* složenica je od riječi *blag* i *dan*. Blago označava ono što je dobro i u čemu ima dobra. Ima značenje i: rodan i obilan. Sinonim za *dobro jesti* je – *blagovati*. Prvotno značenje riječi *blagdan* bilo je: “dan kada se smije mrsiti”.

U ciklusu godišnjih pučkih običaja vezanih uz vjerske blagdane posebnu pozornost zavrjeđuju jela koja su na neki način postala simboli u ritualima pri obilježavanju određenih blagdanskih dana.

U ovom radu autorica daje pregled tradicijskih blagdanskih božićnih jela dubrovačke okolice, s osvrtom i na neka manje poznata ili popularna jela i slastice.

THE SEASON OF HOLIDAYS AND FEASTING

Summary

The culture of nutrition can be viewed as a historical process which is affected by a variety of upheavals, whether political, economic or religious.

Let us begin with the premise of food being the framework of our lives and as such shapes our life. Our feeding and eating habits, as an important traditional cultural element, can be viewed as the foundation of a life style by a specific class of people and specific region at a given time.

The Croatian word *blagdan* (holiday) is a compound derived from the words *blag* (gentle) and *dan* (day). *Blag* means that which is good. This word can also mean fruitful and plentiful. The synonym of eating well is to partake of food with pleasure. The original definition of the word *blagdan* was “dan kada se smije mrsiti” (“day when one can eat meat”).

In the annual cycle of folk customs related to religious holidays, particular attention should be paid to dishes which have become rituals when celebrating particular holidays.

The author gives an overview of traditional holiday Christmas meals in the Dubrovnik region and of some less known popular dishes and desserts.

Ključne riječi: hrana, blagdani, božićna blagdanska jela

Key words: food, holidays, Christmas holiday dishes

Maja Milošević

Sveučilište u Splitu

Umjetnička akademija

HR – 21 000 Split, Zagrebačka 3

majamilose@gmail.com

SKICA (SUVREMENE) IZVEDBENE PRAKSE NAPJEVA GOSPINA PLAČA IZ PROCESIJE ZA KRIŽEN NA OTOKU HVARU

Višestoljetna procesija *Za križen*, dio pasionske tradicije mediteranskog podneblja i UNESCO-/o/ve Reprezentativne liste nematerijalne baštine čovječanstva, odvija se na otoku Hvaru u noći između Velikog četvrtka i Velikog petka, u krugu stvorenome kroz mjesta: Jelsu, Pitve, Vrisnik, Svirče, Vrbanj i Vrbosku. Njezin središnji dio predstavlja trenutak u kojemu na procesijskim postajama, u maniri responsorijalnog pjevanja, dvije skupine pjevača (*kantaduri* i *odgovoroči*) izvode osmeračke distihe (*štrofe*) iz *Gospina plača*, dijaloške pjesme literarnu praverziju kojih nalazimo u *Osorsko-hvarskoj pjesmarici* iz 1533. Melodija kojom se ispjevava *štrofa* građena je od niza sekvenci međusobno odijeljenih stankama, a jedan slog osmerca može počivati na više sekvenci. Riječ je o jednoglasnom napjevu koji je zbog svoje jedinstvene melodijske i ritamske strukture te načina interpretacije iznimno prepoznatljiv, ali ne i lako pamtljiv. Interpretativno, vokalno i intonacijski zahtjevan napjev *Gospina plača* izvođači usvajaju usmenom predajom od ranije životne dobi i utvrđuju na probama koje se u križonošnom domu održavaju tijekom korizme.

Izlaganje donosi kratak opis formalnih karakteristika, ustroja i povijesti procesije *Za križen*, no težište rada pripada napjevu *Gospina plača*, provenijenciji njegova tekstovnog predloška te obilježjima, kontekstu i režimu njegove izvedbe, skiciranih za vrijeme razgovora sa sudionicima i promatranjem modela suvremene prakse u mjestu Svirče.

INTRODUCTION TO THE (CONTEMPORARY) PERFORMANCE PRACTICE OF THE GOSPIN PLAČ CHANT FROM THE PROCESSION ZA KRIŽEN ON THE ISLAND OF HVAR

Summary

The centuries-old procession *Za križen* (*Following the Cross*) – a part of the Mediterranean tradition of settings of the story of the Passion of Jesus, and also a part of the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage – passes through six villages on the island of Hvar (Jelsa, Pitve, Vrisnik, Svirče, Vrbanj and Vrboska) on the night from Maundy Thursday to Good Friday. Its central point is the performance of *Gospin plač* (*Lamentation of Virgin Mary*), a chant built around octosyllabic couplets, whose origins can be traced all the way to the medieval Croatian version of *Planctus Mariae* from the *Osor-Hvar Hymnbook* (1533). It is sung at the stations of the procession by two groups of male singers (*kantaduri* and *odgovoroči*) in a responsorial singing manner. The melody is based on a series of sequences separated by pauses, and each syllable can endure few sequences. Because of its unique melodic and rhythmic structure, and the way of interpretation, this one-part tune is very recognizable, but not easily memorable. The *Gospin plač* chant demands adequate interpretative, vocal and intonational abilities of performers. It is transmitted orally from one generation to another, already at a young age. Singers practice it mostly during rehearsals

organised in the home of the *križonoša* (cross-bearer) during the Lenten season.

This paper provides short descriptions of procession's formal characteristics, structure and history. However, the emphasis is given to the *Gospin plač* chant, to the provenance of its text and to the features, context and regime of its performance, sketched through conversations with participants and by observation of the contemporary praxis model in the village of Svirče.

Ključne riječi: procesija *Za križen*, *Gospin plač*, pjevanje *a capella*

Key words: Procession *Following the Cross* (*Za križen*), Medieval Croatian Version of *Planctus Mariae* (*Gospin plač*), *A Capella* Singing

Maja Mozara

Hrvatska matica iseljenika Dubrovnik

HR – 20 000 Dubrovnik, Petilovrijenci 7

dubrovnik@matiss.hr

ISELJENIČKE FOLKLORNE SKUPINE U DUBROVNIKU POSLJEDNJA DVA DESETLJEĆA

U svijetu prepoznatljiva, Hrvatska matica iseljenika utemeljena je davne 1951. godine. Njezina je sadašnja djelatnost uređena Zakonom o Hrvatskoj matici iseljenika iz 1990. godine, kao središnjoj nacionalnoj ustanovi za društvene djelatnosti od značenja hrvatskim iseljeničkim zajednicama. Godine 2003. osnovana je i podružnica u Dubrovniku radi neposrednoga ostvarivanja Zakonom i Statutom predviđenih djelatnosti Hrvatske matice iseljenika na području lokalne uprave i samouprave grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije. Programi Hrvatske matice iseljenika bazirani su na kulturnim, prosvjetnim, sportskim, nakladničkim i informativnim aktivnostima, namijenjenima hrvatskome iseljeništvu, od kojih su briga i promoviranje međunarodnoga dijaloga hrvatske folklorne baštine među primarnim ciljevima. Jug Hrvatske osobito je bogat tradicionalnom materijalnom i nematerijalnom kulturnom baštinom, što je uvjetovalo brojne aktivnosti Hrvatske matice iseljenika u pogledu njezina promoviranja.

EMIGRANT FOLKLORE ENSEMBLES IN DUBROVNIK IN THE LAST TWO DECADES

Summary

World known, the Croatian Heritage Foundation was established in 1951. The Foundation's current activities are regulated by the Croatian Heritage Foundation Act in force since 1990 and are defined as a central national institution based on social activities significant to Croatian emigrant communities. The Dubrovnik regional office was founded in 2003, for the purpose of implementing relevant CHF activities prescribed by Law and its Statute through regional, local and self-government offices. CHF programmes comprise cultural, educational, sports, publishing and media activities designed for Croatians living abroad. The Foundation's goal is in its attentiveness and promotion of international dialogue through Croatian folklore heritage. Croatia's extreme southern region is rich in tangible and intangible cultural heritage and, as such, conditioned numerous CHF activities in their promotion.

Ključne riječi: Hrvatska matica iseljenika, podružnica u Dubrovniku, hrvatska folklorna baština

Key words: the Croatian Heritage Foundation, Dubrovnik regional office, Croatian folklore heritage

Mira Muhoberac

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

HR – 10 000 Zagreb, Ivana Lučića 3

mmuhober@ffzg.hr; mira.muhoberac@gmail.com; mira.muhoberac@du.t-com.hr

REŽIJE KOSTE SPAIĆA NA DUBROVAČKIM LJETNIM IGRAMA

Analizira se redateljski opus Koste Spaića na Dubrovačkim ljetnim igrama, najstarijemu hrvatskom i uglednom svjetskom scensko-glazbenom festivalu, od pedesetih do osamdesetih godina 20. stoljeća. Posebna se pozornost posvećuje predstavama utemeljenima na hrvatskoj baštini, tj. predstavama nastalima u tzv. zlatnom razdoblju Dubrovačkih ljetnih igara, od 1964. do 1971./1972., pod vodstvom ravnateljice i intendantice Igara Fani Muhoberac. Na temelju raznih izvora, od kazališnih cedulja, plakata, programa, kataloga, knjižica do filmskih i televizijskih snimki, radijskih emisija, zapisa, anketa, razgovora, intervjua i fotografija, redateljskih knjiga i Spaićeve ostavštine te na temelju iskustva gledanja i razgovora sa sudionicima ovih kazališnih događanja detaljno se analiziraju Spaićeve legendarne predstave koje su ušle u povijest hrvatskoga kazališta: *Skup*, prema komediji Marina Držića, *Dundo Maroje*, prema komediji Marina Držića, i *Dubrovačka trilogija*, prema Vojnovićevim dramoletima. Skreće se pozornost i na Spaićeve predstave bazirane većim dijelom na hrvatskoj folklornoj i etnografskoj baštini: *Dubravku*, prema Gundulićevoj *Dubravki*, i *Prikazanje Pavlimira ljeta 1971.*, prema Palmotićevoj *Pavlimiru*.

Iz fokusa etnologije, imagologije, stare i nove teatrologije i dramaturgije, u gledateljskom i stručnom oku prepoznata najboljega teatra te iz/s gledišta teorija identiteta i mentaliteta u Spaićevu se redateljskom opusu detektira postojanje križišta ambijentalnoga kazališta i Grada-teatra koje konkretizira semantički obrat: Spaićev redateljski okret prema Čovjeku osnažuje se osima arhitekture, urbanizma, glazbe i egzistencijalno-društvenoga čina. Okret prema Držićevu kazalištu u 16. stoljeću uvišeslojava se elementima recentnoga europskoga i američkoga teatra druge polovice 20. stoljeća.

Posebna se pozornost u Spaićevim režijama posvećuje prostoru kao metafori, metonimiji i sinegdohi u kontekstu stvaranja i osmišljavanja Teatra Igara, izboru vrhunskih glumaca Dubrovčana (Izet Hajdarhodžić, Miše Martinović), stvaranju i djelovanju Festivalnoga dramskog ansambla, stvaranju ishodišta za predstave u autorovu jeziku i govoru, posebno dubrovačkom idiomu hrvatskoga jezika, ucrtanoj mizansceni i glazbenoj partituri predstave.

Na primjeru analize Spaićeve režije Shakespeareova *Julija Cezara* u Lazaretima pokazuje se stvaranje snažnoga alternativnoga teatra na rubu unutarnjih i vanjskih zidina, u prepletu materijalne i nematerijalne baštine.

Spaićeve se režije povezuju s tadašnjom koncepcijom dramskoga programa Igara, od uvođenja *Eduarda Drugoga, kralja Engleske* u Dubrovnik, na Lovrjenac, u režiji Georgija Para, do stvaranja zamisli za predstavu *Aretej* u Parovoj režiji, u dvostrukoj glumačkoj podjeli i hodu predstave u okviru tvrđave Bokar. Zahvaljujući vodstvu Dubrovačkih ljetnih igara u Gradu prvi put s Festivalnim dramskim ansamblom režiraju i prvi strani redatelji: Denis Carrey postavlja tragediju *Hamlet* na Lovrjencu, a na istoj tvrđavi Stuart Burge tragediju *Othello*. Gostuje Béjartov *Balet XX. stoljeća* pred Orlandom, rock-musical *STOMP* i *Play Strindberg* u Revelinu. Stranci počinju misliti teatar kao Dubrovnik. Mladi studenti Kazališne akademije uključuju se u reprezentativni Festivalni dramski ansambl.

Da je živ, Kosta Spaić slavio bi ove, 2013. godine, devedeset godina.

Tekst izlaganja posveta je Kosti Spaiću i ljudima koji su mi omogućili voljeti kazalište, spoznati kazalište i gledati kazalište kao život, koji su mi omogućili vidjeti Dubrovačke ljetne igre u vrhuncima njihova života i ući u svjetove koji su otvorili Dubrovnik kao pozornicu Svijeta i bitka.

KOSTA SPAIĆ: STAGING DUBROVNIK SUMMER FESTIVAL'S DRAMA PROGRAMME

Summary

Analysed is Kosta Spaić's theatre directing opus within the Dubrovnik Summer Festival's drama programme, one of oldest Croatian and world renowned theatrical and musical festivals from the 1950's to 1980's. Particular attention is paid to performances based on Croatian heritage, namely, performances staged in the so-called Dubrovnik Summer Festival's golden period from 1964 to 1971/1972 under the directorship and theatre manager Mrs Fani Muhoberac. Based on various sources, from theatre programmes, posters, catalogues, brochures to film and television recordings, radio broadcasts, surveys, discussions, interviews and photographs, drama directing editions and K. Spaić's legacy; and also pursuant to viewing experiences and discourses by theatre participants themselves; K. Spaić's legendary drama staging's are succinctly analysed and now historical Croatian theatre beacons: *Skup* (Miser), comedy by Marin Držić, *Dundo Maroje* (Uncle Maroje), comedy by Marin Držić, and *Dubrovačka trilogija* (A Trilogy of Dubrovnik), three-act-play by Ivo Vojnović. K. Spaić has also directed many plays depicting Croatian folklore and ethnographic heritage: *Dubravka*, according to I. Gundulić's *Dubravka*, and the *Revelation of Pavlimir in Summer of 1971*, according to J. Palmotić's *Pavlimir*.

From the perspective of ethnology, imagology, old and new theatology and dramaturgy, the audience and professional recognises the best of theatre while from the aspect of identity and mentality, K. Spaić's drama directing opus detects him at a crossroad between an ambient theatre and City theatre thus actualising a semantic inversion: Spaić's directorial shift towards Man reinforces the axes of architecture, urbanism, music and the existential-social scene. His shift towards M. Držić's 16th century theatre productions is multilayered with recent European and American theatre elements from the second half of the 20th century.

K. Spaić's productions define stage settings as a metaphor, metonym, and synecdoche contextualised in creating and designing the Festival's drama programme, selection of first-class Dubrovnik actors (Izet Hajdarhodžić, Miše Martinović), initiating and functioning of the Festival's drama ensemble, creating a starting point for productions in the author's language and speech, especially in Dubrovnik dialect, mise-en-scène and musical production features.

Analysis of K. Spaić's Shakespeare production of *Julius Caesar* in Dubrovnik's Lazaretto, one can not but enhance the alternative theatre energy suspended between the outer and inner walls, interwoven in its tangible and intangible heritage.

K. Spaić's productions are associated with conceptions of the Festival's drama programme of that period, from introducing *Edward II, King of England*, play held at Lovrjenac Fortress and produced by Georgij Paro; to creating concepts for the play *Aretej* also produced by G. Paro, double casting and performance at the Bokar Fortress. Courtesy of the Dubrovnik Summer Festival's directors, Dubrovnik's drama ensemble was hosted for the first time by foreign theatre producer Denis Carrey who staged *Hamlet* on Lovrjenac Fortress and later Stuart Burge *Othello* at this same location. Hosted are Maurice Béjart's *Ballet of the 20th Century* in front of the Orlando Column, rock-musical *STOMP* and *Play Strindberg* in the Revelin Fortress. Without a second thought, theatre becomes a synonym for Dubrovnik. Theatre Academy students join the Festival's renowned drama ensemble.

Had Kosta Spaić lived he would now, in 2013, be 90 years old.

This presentation is a commemoration to Kosta Spaić and the people who instilled in him a love for theatre, learning and embracing theatre as a part of life, experiencing the Dubrovnik Summer Festival at its and their peaks of life thus entering worlds which opened up Dubrovnik as a stage for Worlds and battles!

Ključne riječi: Kosta Spaić, režije, predstave, Dubrovačke ljetne igre, ambijentalni teatar

Key words: Kosta Spaić, drama directing, plays, Dubrovnik Summer Festival, ambient theatre

Vesna Muhoberac

V. gimnazija

HR – 10 000 Zagreb, Klaićeva 1

vesna.muhoberac@gmail.com; vesna.muhoberac@du.t-com.hr; vmuhober@ffzg.hr

GLJIVAMOBIL I CABARET KOLUMPUS² NA PROPUTOVANJU KAZALIŠNIM POZORNICAMA

Dramski tekst Vanje Matujec, *Gljivamobil* (radni naslov *Gljivarenje*) polazišna je točka proučavanja mogućih poveznica Dubrovnika i ostalih dijelova Svijeta, tradicije i suvremenosti. Kako tekst naznačuje određene parametre suodnosa prostora bliskosti i udaljenosti, ovoga i onoga svijeta, ovostranosti i onostranosti, kao i mogućnosti njihova povezivanja, zanimljivom se pokazala mogućnost postavljanja kazališne predstave koja bi tekstu dala dodatnu slojevitost. Gljiva, pomalo paradoksalno, a začudno i igrivo, putuje Svijetom gljivamobilom Gospodina Neba s idejom da u samo jedan dan obiđe cijeli meridijan. Na fiksijskom kružnom putovanju pozornicom susreće zanimljive dramske osobe, arhetipske predstavnike svojih kultura. Različitost jezika, običaja, pjevanog i plesnog izričaja oplemenjuje Gospođicu Gljivu koja na kraju, pomalo tužna, ali i sretna zbog upoznavanja novih ljudi i svjetova, utone u san fikcionalizacije, a scena se pomalo prazni i na njoj ne ostaje više ništa.

Osim etnoloških različitosti, ideja nam je bila pokazati kako iz praznine scene nastaje kazališna iluzija (postupno dolaze glumci / glumice sa svojim rekvizitima i dijelovima scene i tako stvaraju novi svijet) koja opet nestaje u praznu prostor. Sa scene u mraku silaze Medo, Žabac, Riba, Glista, Buba, Leteći, Snjegović, Mjesec, Sunce, odnoseći dijelove svoje atribucije i *pirandellovski* komentirajući *svoju* predstavu, u kojoj su trenutak prije glumili / glumile. Predstava koju sam režirala u veljači 2013. s mladim glumcima / mladim glumicama poigrava se i različitim kazališnim konvencijama, kazališnim zakonitostima i kazalištem kao ogledalom života.

Drugi dio ovogodišnjega kazališnoga putovanja čini nastavak i nadogradnja prošlogodišnje predstave: *Cabaret Kolumpus²* u kojoj, prvi put u petogimnazijskoj kazališnoj tradiciji zajedno na *daske* stupaju učenici / učenice i profesori / profesorice, stvarajući predstavu za pamćenje i ponovno gledanje, (u)temeljenu na književno-glazbeno-plesnoj tradiciji i proučavanju cijelog stoljeća hrvatskoga, razbijajući stereotipe o profesorima / profesorica kao populaciji ograničenoj svojim zanimanjem, prostorom i vremenom.

MUSHROOMOBILE AND CABARET KOLUMPUS² TRAVERSING THEATRE STAGES

Summary

Vanja Matujec's drama text "*Mushroomobile*" (orig. "Gljivamobil") (working title: *Mushrooming*) (orig. "Gljivarenje") is the starting point for analysing the possible correlation between Dubrovnik and the rest of the World, traditions and modernity. As the text indicates specific space correlated parameters between closeness and distance, of this or that world, here and there as well as the possibility of their alliance, we considered this to be an intriguing idea in staging this multifaceted text. Miss Mushroom, somewhat a paradox but nevertheless playable, travels the World in Mr Sky's mushroomobile believing she can transverse the meridian in one day. In this fictional around the world in one day staged journey, Miss Mushroom encounters

fascinating theatrical people, archetypes of their cultural representatives. Languages, customs, songs and dance dissimilarities enrich Miss Mushroom who, although saddened but pleased to have encountered so many new people and countries, falls into fictionalised sleep while the actors slowly move offstage until it is empty.

Besides ethnological dissimilarities, the idea was to show how an empty stage can incite a theatrical illusion (gradual arrival of actors/actresses with their requisites, occupying their designated stage area thus creating a new world) then again disappearing into *thin air*. From the darkened stage descend Bear, Frog, Fish, Worm, Bug, Flying Snowman, Moon and Sun taking with them their attributed amenities while commenting *their* performance in *Pirandello* style. The play I directed in February 2013 with young actors and actresses toys with the idea on various theatrical conventions, theatrical principles and the theatre as a looking glass of life. The second part of our theatrical journey in this year is a continuation and upgrade of last year's theatre performance: *Cabaret Kolumpus*² where the students and professors perform together on stage for the first time in the Fifth Gymnasium's theatrical tradition, creating a performance to be remembered and viewed again. This performance is based on Croatia's century old literary-musical-dance tradition which overcomes the stereotype on professors as a population encumbered by their profession, space and time.

Ključne riječi: *Gljivomobil, Cabaret Kolumpus*², Hrvatska, Svijet, iluzija, kazalište, tradicija

Key words: *Mushroomobile, Cabaret Kolumpus*², Croatia, World, illusion, theatre, tradition

N

Gabriela Novak-Karall

Hrvatski centar / Kroatisches Zentrum

Kolo Slavuj

Austrija / A – 1 040 Wien/Beč, Schwindgasse 14

ured@hrvatskicentar.at; ured@koloslavuj.at; novak-karall@gmx.at

„ŽIVA TRADICIJA – ŽIVJETI TRADICIJU“ NARODNA I TRADICIJSKA KULTURA GRADIŠĆANSKIH HRVATA U ZRCALU SUVREMENOSTI

Suvremenost i tradicija na prvi se pogled čine kao kontradikcija. Izraz „suvremenost“ povezan je uz pojmove i adjektive novo, moderno, današnje, mlado, inovativno..., dok se uz pojam „tradicija“ često veže nešto staro, čak i zastarjelo, jučerašnje, muzealno, ponekad iskopano ispod prašine, što treba čuvati od zaborava ...

Da bi tradicija živjela i preživjela, treba imati smisla, možda čak i funkciju i(li) funkcionalnost, mora imati poveznice s načinom života ljudi koji čuvaju tradiciju i drže do nje. Ta pretpostavka vrijedi općenito, a prije svega za male i manjinske zajednice kao što su to gradišćanski Hrvati. Narodna i tradicijska kultura važan su i snažan segment izraza vlastite kulture, jer se tzv. „visoka kultura“ stvara i može participirati uglavnom na razini većinskoga naroda (u slučaju gradišćanskih Hrvata to su s jedne strane austrijska kultura na njemačkome jeziku, a s druge strane, do neke mjere – iako u puno manjem opsegu – kulturne ponude u Hrvatskoj, odnosno iz Hrvatske).

Slijedeći načelo prema citatu Gustava Mahlera: „Tradicija je prenošenje ognja; ona nije klanjanje pepelu“, i u gradišćanskih se Hrvata posljednjih desetljeća na različitim područjima narodne i tradicijske kulture pojavilo niz zanimljivih projekata – prije svega na području glazbe, ali i na području narodnih plesova (bit će predstavljeni neki primjeri).

A primjeri iz drugih zajednica govore o tome da bi se to moglo proširiti i na druga područja. Tako tradicija može ostati živa za vlastitu zajednicu.

Kao dodatni aspekt, s druge strane, tu je i mogućnost kulturnoga izražaja i stvaralaštva, čime bi i narodna, tradicijska kultura etničke manjine mogla ući u tzv. etno-scenu, *world music* ili *cross over* projekte i tako postati zanimljivom i opaženom.

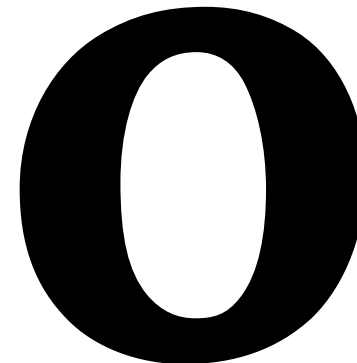
FOLK AND TRADITIONAL CULTURE OF THE BURGENLAND CROATS

Summary

For tradition to survive and live it must have a purpose, a tie to a way of life of people who treasure their tradition. This assumption applies in general, especially for small or minority communities like the Burgenland Croats. Folk and traditional culture is an important and powerful segment in expressing one's own culture, as the so-called "highly developed culture" mainly pertains to the majority community whereas the Burgenland Croats, on the one hand, participate with Austrian culture in the German language and, on the other hand, with traditional culture from Croatia.

Ključne riječi: suvremenost, tradicija, gradišćanski Hrvati, kultura

Key words: contemporary, tradition, Burgenland Croats, culture

Jelena Obradović Mojaš

Radiopostaja Dubrovnik

Sveučilište u Dubrovniku

HR – 20 000 Dubrovnik, Branitelja Dubrovnika 21

HR – 20 000 Dubrovnik, Branitelja Dubrovnika 41

jelena.obradovic@hrt.hr

DUBROVAČKI KOLENDARI

Autorica je na temelju izvorne građe pohranjene u Državnom arhivu u Dubrovniku, dubrovačkoj Znanstvenoj knjižnici, Arhivu Male braće u Dubrovniku te Riznici Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, uz oslonac relevantne literature, u dugoj *kolendarskoj* tradiciji dubrovačke kulturne povijesti od 13. stoljeća do danas, izdvojila značajnija *kolendarska* imena. Riječ je o znamenitim *kolendarima* pučkog i vlasteoskog roda, pjesnicima i *kolendarskim* družbama, koji su vještinom *kolendavanja* i osebužnošću svojih ličnosti ušli u usmenu predaju i urbanu memoriju, istodobno stvarajući putokaz *kolendarskim* nadahnućima i tradiciji koja *kolendare* prepoznaje i u suvremenu Dubrovniku.

DUBROVNIK CHRISTMAS CAROLERS

Summary

Based on the original material stored at the National Archives in Dubrovnik, Dubrovnik Scientific Library, Archives of the Friars Minor in Dubrovnik and the Treasury of the National and University Library in Zagreb, with the support of the relevant literature, in the long carol-singing tradition of Dubrovnik's cultural history all the way from the 13th century to the present, the author has singled out some significant carolers' names. It is about the famous singers from plebeian and patrician families, poets and carolers' congregations, which by their caroling skill and peculiarity of their personalities entered the oral tradition and the urban memory, while simultaneously creating a guideline to caroling inspirations and tradition that recognizes the carolers even in the present-day Dubrovnik.

Ključne riječi: kolenda, *kolendari*, blagdanski običaj, dubrovačka tradicija, Dubrovnik

Key words: carols, carolers, festive custom, Dubrovnik tradition, Dubrovnik

Enes Omerčahić

Folklorni ansambl Lindo, Dubrovnik

HR – 20 000 Marojice Kaboge 12

jadran.radonic@gmail.com

OD UČIONICE DO POZORNICE

Dolazak na audiciju

Budući mladi glazbenici dolaze na audiciju kako bi naučili svirati instrumente koji se upotrebljavaju u Folklornom ansamblu Lindo. Jedan dio djece već ima predznanje (poznaje notno čitanje), a s drugima treba krenuti od početka, tj. od držanja instrumenta i čitanja nota. I jednima i drugima trudimo se prenijeti ljubav prema glazbi i hrvatskome folkloru.

Odabir instrumenta

Djeca se upoznaju s instrumentima (bisernica, brač, čelo brač, bugarija i kontrabas). Zatim im se glazbala daju na probu. Ovisno o njihovu predznanju, potrebi ansambla (potreba da pojedini instrument bude na pozornici) i, naravno, njihovoj želji (ako im je moguće udovoljiti), dodijeli im se instrument koji će svirati.

Postavljanje pozicija lijeve i desne ruke

Najvažnije je djeci postaviti položaj ruku, posebno onima koji nikad nisu svirali žičani instrument. Zatim ih učimo gdje se koja nota nalazi, a istodobno s tim učimo ih pravilnu trzaju. Kad to usvoje, slijedi *prosviravanje* dur-mol skala.

Učenje laganih melodija

Odaberemo nekoliko laganih melodija (npr. *Staro sito*, *Sukačica pile peče* i sl.) i učimo djecu kako se te melodije sviraju. Djeca su motiviranija jer nakon skala i trzaja (koji nisu najzanimljiviji) njihovo sviranje dobiva neki smisao.

Učenje koreografija

Nakon što mladi budući glazbenici nauče nekoliko laganih melodija, počinjemo učiti jednostavne koreografije koje bi mogli izvesti skupa s ostatkom mladog orkestra na nastupu. To im je, naravno, i dodatna motivacija za vježbanje i učenje. Kad nauče tri do četiri koreografije, počinju dolaziti na zajedničke probe s orkestrom i plesačima –kako bi osjetili zajedničku izvedbu koreografija i *puls* orkestra.

Nastupanje na pozornici

Mladi glazbenici počinju nastupati na pozornici kad svladaju i uvježbaju s orkestrom tri do četiri koreografije. Nastupanje na pozornici pred publikom poseban im je doživljaj te ih još više motivira za vježbanje i učenje – jer glazbenici malo stariji od njih znaju svirati cijeli program. Tijekom sljedeće školske godine mladi glazbenici, motivirani pozornicom i zajedničkim sviranjem s orkestrom, nastavljaju učiti ostale koreografije koje izvodi tamburaški orkestar Folklornog ansambla Lindo. Nakon naučenih koreografija, počinjemo s upoznavanjem i učenjem glazbenih točaka. U prvoj fazi nauče pjesme koje izvode muška i mješovita klapa. Kad svladaju sve koreografije i pjesme, počinje posljednja faza njihova učenja, tamburaška kola.

Tamburaška kola

Tamburaška su kola najteže skladbe koje izvodi orkestar. Samo ih najbolji glazbenici mogu odsvirati. Među djecom, tada već mladima, stvara se atmosfera natjecanja – da ih što bolje svladaju i što prije nauče svirati. Glazbenicima je poseban doživljaj svirati komplicirana tamburaška kola na nastupima, jer su sami na pozornici i pozornost je publike „okrenuta” samo njima. Tada mogu pokazati sav svoj trud i rad, tj. ono što su tijekom dviju ili triju godina napravili. Kad mladi prođu sve navedeno, može se reći da su postali dobri glazbenici i da

mogu svladati i odsvirati sve što je potrebno za nastup Folklornog ansambla Lindo.

Mi, kao profesionalni glazbenici, i ja kao glazbeni voditelj, trudimo se prenijeti ne samo svoje znanje i iskustvo, nego i pozitivno utjecati na te mlade ljude. Kao što ih motiviraju nastupi i putovanja, isto ih tako privlači i druženje i pozitivna atmosfera među „lindovcima”. Trudimo se očuvati taj „dobra duh Lindo” koji nas prati već dugo godina, ljubav i pozitivno gledanje na Folklorni ansambl Lindo – kako bi mladi ljudi i u budućnosti poželjeli biti dio našeg tima. Radom i druženjem trudimo se upoznati i motivirati sve članove našega ansambla. Folklorni je ansambl Lindo u gotovo 50 godina postojanja spojio iznimno velik broj generacija, kako plesača, tako i glazbenika. Neki su ostali kao profesionalni glazbenici, plesni asistenti, a neki i u samu vodstvu Ansambla, dok su drugi pošli nekim drugim životnim stazama, ali s Lindom u srcu.

FROM CLASSROOM TO STAGE

Summary

Auditioning

Future young musicians audition to complement or supplement their knowledge on instruments played in the Folklore Ensemble Lindo. Some of them already have musical foreknowledge (familiar with score reading) while others are beginners; namely, teaching them how to hold their instrument and the basics of reading music. With both groups, we strive to convey a love for music and Croatian folklore.

Instrument Choice

The young people acquaint themselves with the instruments ((the *prim (bisernica)*, *bas-prim (brač)*, *čelo brač*, *bugarija or kontra* and *contrabass*)). Then they are allowed to try them out and, depending on the child’s musical foreknowledge, the ensemble’s necessity (specific instrument required on stage) and, subsequently, the child’s preference (if applicable), are assigned the instrument of their choice.

Left and right hand positioning

It is important to teach the children hand posture, especially to those who have never played a string instrument. They are then taught note positions and, simultaneously, correct string strumming. This accomplished, they go on to practicing major third scale.

Learning easy melodies

Several easy melodies are chosen ((e.g. *Staro sito (Old sieve)*, *Sukačica pile peče (Cook is roasting a chicken)* and similar)) for the children to learn. After practicing scales and strumming which is not that interesting, the more motivated young musicians finally comprehend the purpose of their playing.

Choreography

After the young musicians have mastered playing easy melodies, they go on to learning simple choreographies which can be performed together with orchestra beginners on stage. This, of course, is an additional motivator in wholeheartedly continuing their training and learning. Having mastered three to four choreographies, they are obliged to attend joint rehearsals with the orchestra and dancers to sense the incorporation of the choreographies and music.

Stage performances

Performing before an audience enhances their desire to further rehearsals and learning even more. The following school year young musicians, highly motivated by on-stage performances and playing in the orchestra, move on to the other choreographies performed by the Ensemble’s tamburica orchestra. Having mastered the choreographies, they now familiarise themselves with musical numbers. First, songs performed by male and mixed *klapa* singers must be learned by heart. After mastering all the choreographies and musical numbers, they are ready for the last phase of acquainting themselves with reels played by the tamburica orchestra.

Reels by Tamburica Orchestra

Composing reel music by a tamburica orchestra is a very difficult task and only the most dedicated and enthusiastic of musicians can succeed in this task. Amongst the children, now lads, a competitive atmosphere prevails in mastering the intricacies of this art form. Overwhelming emotions affect the musicians when performing *tamburica reels* on stage; not only because they are the sole performers on stage but also because they are in the limelight. Thus their effort and performance is asserted after two to three years of practice. Having mastered this prior mentioned period, one can say they have become skilled musicians and can transcend to any level while performing with FA Lindo.

We, as professional musicians and me as their director, strive to relay not only knowledge and experience but also positive vibrations to our young members. Performances and travelling is a great motivator but an even larger one is the comradeship amongst the FA Lindo members. We wholeheartedly endeavour to uphold the “good spirit of Lindo” maintained for so many years with love and a positive outlook of the Folklore Ensemble Lindo. The Ensemble has, in its 50 years of existence, bonded so many generations of dancers and musicians. Some remained as professional musicians, dance assistants and some in the Ensemble’s management, while others took various life paths but always with Lindo in their hearts.

Ključne riječi: audicija, rad s mladima, instrumenti, nastupi, tamburaška kola

Key words: audition, work with youth, instruments, performances, reels by tamburica orchestra

Jevgenij Paščenko

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

HR – 10 000 Zagreb, Ivana Lučića 3

yevgpashchenko@hotmail.com; jpascenk@ffzg.hr

PROBLEM ISTRAŽIVANJA ETNOGENEZE I DUHOVNE KULTURE HRVATA S GLEDIŠTA UKRAJINISTIKE: STANJE I PERSPEKTIVE

Izložen je pogled na aktualne probleme znanosti obilježene u naslovu. Oni se sagledavaju iz perspektive hrvatske ukrajinstike kao sudionika istraživačkoga procesa, uz uključivanje suvremenih spoznaja ukrajinske znanosti. Obilježeni su smjerovi i određeni rezultati istraživanja problematike koja zahtijeva daljnji kompleksni interdisciplinarni pristup. Naglašava se nužnost istraživanja interetničkih, slavensko-neslavenskih prožimanja koja se reflektiraju, između ostaloga, u genetskoj slici, toponimiji. Aktualizira se problem rekonstruiranja iranogovornih naslojavanja u hrvatskoj toponimiji, uz analogije s ukrajinskom onomastikom. Toponimijski par Raguza-Dubrovnik tumači se kao jedan od modela slavensko-neslavenskih prožimanja.

THE RESEARCH PROBLEM OF ETHNO GENESIS AND PRE-CHRISTIAN CULTURE OF THE CROATS FROM THE STANDPOINT UKRAJINISTICA: STATUS AND PROSPECTS

Summary

This presentation is a review on actual scientific problems as indicated in the title. They are perceived from the Croatian – Ukraine perspective as participants in this research process and which, at the same time, include contemporary knowledge of Ukraine science. The course marked and specific research result issues determined demand a further complex interdisciplinary approach. Emphasised is the necessity of researching interethnic, Slavic – non-Slavic permeation which, among else, reflects the genetic image, toponymy. This actualises the problem of reconstructing and early speech stratification in Croatian toponymy compared to Ukraine onomastics. The toponymy couple Ragusa – Dubrovnik can be interpreted as an example of Slavic – non-Slavic permeation.

Ključne riječi: etnogeneza, Hrvati, ukrajinstika, toponimija, onomastika

Key words: ethnogenesis, Croats, Ukraine literature, toponymy, onomastics

P

Antun Pavešković

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

HR – 10 000 Zagreb, Zrinski trg 11

Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU

HR – 10 000 Zagreb, Opatička 18

apavesk@gmail.com

DUBROVAČKE SLIKE I PRILIKE (OD BERSE DO SUVREMENIH ITINIRERA)

Blagoje Bersa dijagnosticirao je sliku Dubrovnika od propasti Republike do poznih desetljeća XIX. stoljeća. O Dubrovniku je više puta pisao i Lujo Vojnović, a zanimljiv nam je njegov turistički prikaz Grada i njegovih lokaliteta. O povijesti Dubrovnika nakon pada Republike pisao je u najnovije doba Stjepan Ćosić. Nešto je prije rata izvrsnu studiju o prostornom ponašanju Dubrovčana napisala Vesna Vučinić. Ovaj rad prošetat će šarolikim znanstvenim i publicističkim materijalom i promotriti percepciju i prezentaciju Grada danas. Uspoređujući nekadašnje i suvremene publikacije, potražiti će odgovor na pitanje u što se Dubrovnik pretvorio, što je ostalo od njegove povijesti i kako te ostatke revalorizirati, kako ih od turističke razglednice pretvoriti u živi organizam. Temeljno istraživačko pitanje jest: može li na tragu baštine zapisane u tih nekoliko naslova početi oživljavanje Dubrovnika.

DUBROVNIK - ITS CONTEXT AND CIRCUMSTANCES (FROM BERSA TO CONTEMPORARY ITINERARIES)

Summary

Blagoje Bersa diagnosed the image of Dubrovnik from the fall of the Republic till the last decades of the 19th century. Lujo Vojnović also wrote several times about Dubrovnik, and his tourist review of the City and its localities is especially interesting to us. In the recent years Stjepan Ćosić wrote about the history of Dubrovnik after the fall of the Republic. Several years before the war Vesna Vučinić wrote an excellent study on the spatial behavior of the people in Dubrovnik. This paper will walk along the checkered scientific and publicist material and it will observe the perception and presentation of today's City. By comparing former and modern publications, it will search for an answer to the question of what Dubrovnik has turned into, what has left of its history and how to revitalize these remnants, how to transfer them from a tourist postcard into a living organism. The basic research question is whether it is possible that on the trace of heritage written in the few above mentioned works the revival of Dubrovnik begins.

Ključne riječi: Dubrovnik, Blagoje Bersa, Lujo Vojnović, Stjepan Ćosić, Vesna Vučinić, oživljavanje

Key words: Dubrovnik, Blagoje Bersa, Lujo Vojnović, Stjepan Ćosić, Vesna Vučinić, revival

R

Jadran Radonić*Folklorni ansambl Lindo, Dubrovnik*

HR – 20 000 Dubrovnik, Marojice Kaboge 12

jadran.radonic@gmail.com

Linda Valjalo*Plesni studio Step 'n Jazz*

HR – 20 000 Dubrovnik, Kliševska 9

linvaljalo@gmail.com

Meri Rogošić

Udruga DIVINA NATURA

HR – 20 350 Metković, Kralja

Zvonimira 7 / II.

MRogosic@hi.t-com.hr

Ivan Volarević

Udruga DIVINA NATURA

HR – 20 350 Metković, Kralja

Zvonimira 7 / II.

divina-natura@hi.t-com.hr

**DUBROVAČKA ETNO – STEP SURADNJA
OD IDEJE DO REALIZACIJE**

Ove godine predstaviti ćemo jednu malo drukčiju suradnju Folklornog ansambla Lindo i dubrovačkoga *Plesnog Studija Step ,n Jazz*. Uz etno glazbenu podlogu osmislili smo zajedničku koreografiju s elementima folklor iz hrvatskih narodnih plesova i univerzalnog step plesa. Cijeli je projekt započeo sredinom 2013. godine, uz želju da ga prezentiramo i izvedemo na prvom dubrovačkom Tap festivalu krajem kolovoza 2013. godine, što je uspješno i napravljeno. Povezala nas je ljubav prema plesu, koja nas je motivirala i vodila kroz naporne pripreme, uz pozitivnu energiju i entuzijazam svih sudionika.

**DUBROVNIK ETHNO – TAP DANCE COLLABORATION
IDEA TO REALISATION****Summary**

This year we are presenting a novel and different collaboration between the Lindo Folklore Ensemble and the Dubrovnik Dance Studio Step 'n Jazz. Together we have choreographed a number to ethno music using elements of traditional croatian folk dancing and universal tap dance technique. The idea came into being as a desire to present this collaboration and perform the number at the first Dubrovnik Tap Festival in August of 2013. We were all connected by the love of dance which motivated us through long rehearsals that took place with positive energy and enthusiasm on all fronts.

Ključne riječi: folklor, step, plesna suradnja, *Studio Step'n Jazz*, Folklorni nsambl Lindo, Tap Festival

Key words: folklore, tap dance, dance collaboration, *Studio Step'n Jazz*, Folklore Ensemble Lindo, Tap Festival

**NERETVANSKA STRAŠILA – TRAGOM MITOLOŠKIH BIĆA DOLINE
RIJEKE NERETVE**

Projekt *Neretvanska strašila – Tragom mitoloških bića doline rijeke Neretve*, dio usmene književnosti neretvanskog područja, odlikuje se značajkama nematerijalne kulturne baštine koja podrazumijeva i obuhvaća jezik, dijalekte, govor i toponimiku, usmenu književnost svih vrsta, narodno stvaralaštvo u području predaje, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote.

Najvažnije je djelo i polazište za proučavanje narodne usmene književnosti doline rijeke Neretve knjiga *U kralja od Norina – Priče, pjesme, zagonetke i poslovice s Neretve* istaknute etnologinje Maje Bošković-Stulli. Osim nje ovom temom su se na izravan ili neizravan način bavili Domagoj Vidović, Denis Vekić te Ivan Lozica, suvremeni istraživači i znanstvenici, osiguravajući ovoj vrsti baštine historiografski kontinuitet.

Iako se narodna usmena književnost doline rijeke Neretve gotovo u potpunosti podudara s pojavama istočno jadranske obale i zaleđa, ipak se odlikuje određenim specifičnostima. One se u prvom redu odnose na sam ambijent, koji je tipično neretvanski, u kojem se susreću rijeka tj. močvara i more s bezvodnim krškim područjem, koji je sam po sebi mističan. Ambijent daje i posebne osobine i likovima narodne usmene književnosti, tj. mitološkim bićima, ali se i u samu imenu pojedinog lika očituju osobine dijalekta te lokalne osobitosti.

Mitološka bića koja se javljaju u pričama, predajama i legendama doline rijeke Neretve većinom su naslijeđe iz pretkršćanskog vremena pa je samim tim njihovo podrijetlo vrlo nejasno. Neki su od mitoloških bića koja se najčešće susreću u narodnoj usmenoj književnosti doline rijeke Neretve:

1. Vile su bića opisivana kao ženske osobe izrazite ljepote i duge raspletene kose. Vrlo su dvojakih osobina, ponekad pomažu ljudima, ali im često i nanose štetu. U neretvanskom kraja poznata su i obitavališta vila.
2. Gavan je lik oholog i bogatog čovjeka koji je zbog svoje oholosti izgubio sve. Uz ovaj lik najznačajnija je legenda o jezeru Kutu.
3. Džini su bića negativnih osobina koji zadaju nedaće ljudima. Riječ je o divovima ogromne snage.
4. Kralj Norin (Norun) lik je iznimno ružnog i nemilosrdnog kralja koji je zbog svoje taštine stradao. Ime nosi po rijeci Norin, pritoci Neretve, a slična se predaja javlja i na okolnim područjima, s tim da glavni lik nosi drukčije ime.
5. Crni ovan biće je izrazito negativnih osobina koje svoje žrtve odvlači u ponore jama ili rijeka, često mlade djevojke.
6. Orbo (orvo) je biće koja ima životinjski izgled, a najčešće se javlja kao strašilo, i to s negativnim osobinama.
7. Mačić je biće koje nalikuje malenu djetetu, a vjeruje se da su to duše nekrštene djece. Uglavnom pomaže ljudima, na izravan ili neizravan način.
8. Vukodlak je biće koje nastaje od preminule osobe, koja nakon smrti radi nevolje svojoj obitelji i široj zajednici.
9. Štringa, vištica i štringuni bića su nadnaravnih moći, sva negativnih osobina, koja ljudima čine štetu.
10. Mora je biće ženskog izgleda, slično vilama, koje u snu zlostavlja mlade muškarce.

Projekt *Neretvanska strašila – Tragom mitoloških bića doline rijeke Neretve* Udruge Divina Natura iz Metkovića

ima za cilj narodnu usmenu književnost neretvanskog kraja otrgnuti od zaborava te je upoznati sa širom javnosti različitih dobnih skupina. Usmena predajna književnost doline rijeke Neretve, a koja se odnosi na priče, predaje, legende, epske pjesme – trebale bi biti zabilježena i prenesena budućim naraštajima u tradicionalnoj, ali i suvremenoj formi (film, knjiga, fotografija, likovno djelo, pjesma, predstava), ali i stručnjacima – za daljnje proučavanje.

Afirmacijom i očuvanjem ove baštine obratila bi se pozornost na moguću i poželjnu interakciju materijalne i nematerijalne kulturne baštine i upoznala javnost na sklopove tradicijske i ambijentalne arhitekture u nenaseljenim ili slabo naseljenim selima brdskog područja doline rijeke Neretve, kao mogućeg prizorišta „vilinskih pripovijesti“.

BOOGEYMEN FROM NERETVA: ON THE TRAIL OF MYTHOLOGICAL BEINGS FROM THE NERETVA VALLEY

Summary

The project “Boogeymen from Neretva – On the Trail of Mythological Beings from the Neretva Valley” (*Neretvanska strašila – Tragom mitoloških bića doline rijeke Neretve*), as concerning the oral tradition from the Neretva region, contains all the elements of ICH (language – with all its idioms and oral traditions, rituals and social practices, festive events and knowledge and practices concerning other valuable heritage traditions).

The most important source and a good starting point for research of the oral tradition from the Neretva valley area is “At the King of Norin’s – Stories, Songs, Riddles and Proverbs from Neretva” (*U kralja od Norina – Priče, pjesme, zagonetke i poslovice s Neretve*) by the eminent ethnologist Maja Bošković-Stulli. There were, of course, many other researchers whose work was invaluable for preservation of this sort of historiographic heritage.

Although the lore from the Neretva valley area shares much with the traditions found along the Eastern Adriatic and its hinterlands, it can still be distinguished from the latter due to its many particularities, primarily when it comes to the actual story setting. Namely, the Neretva valley area is a place where the confluences of bodies of water (river, swamp, sea) are set against barren carst hinterland (mystifying in itself).

It is only natural then that such peculiar ambiance birthed oral tradition populated with peculiar mythological beings. Their peculiarity is evident in their names, but also in the parts of their personalities and in the idioms they use. Although we were unable to precisely date their origin, we do know that they predate Christianity.

The goal of the project conceived of and carried out by the Divina Natura Association from Metković is twofold: to revive oral tradition from the Neretva valley area and to make it both known to public and easily available to all age groups. There is also hope that such rich and important heritage will find its way into the modern modes of expression (films, books, photographs, paintings, popular songs, theatrical performances), and become of even further interest to professional researchers.

Affirmation and preservation of the aforementioned heritage could also better the connection and interaction between non-material and material heritage by introducing to public the traditional and ambient rural architecture of the Neretva hinterlands as the possible setting for the telling of “mystical fairy tales”.

Ključne riječi: Dolina rijeke Neretve, usmena tradicija, mitološka bića, vilinske pripovijesti

Key words: Neretva valley, oral tradition, mythological beings, fairy tales

Vinko Rožić

samostalni istraživač, pisac, televizijski voditelj

HR – 20 210 Cavtat, Pavla Radića 6

vinko@cavtatportal.com

MIKROKULTURA KAO IZVORIŠTE I PERPETUUM MOBILE FENOMENA CAVTATSKOG VATERPOLA

Vaterpolo je s hladnih obala viktorijanske Engleske 19. stoljeća preplivao oceane i etablirao se kao prvi ekipni olimpijski šport. Nakon toga, premda nesrazmjerno, postupno je uključen u nacionalne športske institucije većine država. U Cavtatu se počeo igrati tijekom ranih 1920-ih. Iako je prošlo punih pedeset godina prije negoli je u Cavtatu službeno osnovan vaterpolski klub, vaterpolo se ovdje, potpomognut povoljnim mikrokulturnim uvjetnostima, neprestano razvijao.

Konsekventno, Cavtat, dakle mjesto s tek 2153 stanovnika (Državni zavod za statistiku, popis 2011.), dosad je stvorio brojne vrhunske vaterpoliste, među kojima i osam olimpijaca. Budući da je cavtatska mikrokultura, kao povoljan čimbenik u razvoju vaterpola, ostala neizmijenjena, u navedenu se smislu može karakterizirati kao svojevrsan *perpetuum mobile*. Ako nam je predviđanja temeljiti na povijesnim pokazateljima i na visokoj razini popularnosti vaterpola u Cavtatu danas, onda jedino od svih športova, vaterpolu u Cavtatu možemo predvidjeti svijetlu budućnost, odnosno nastavak fenomena cavtatskog vaterpola.

MICROCULTURE AS THE SOURCE AND THE PERPETUUM MOBILE OF THE PHENOMENON OF CAVTAT WATER POLO

Summary

From the cold shores of the late 19th century Victorian England the sport of water polo has swum its way across oceans to become established as the first (modern) olympic team sport. Subsequently, albeit unevenly, it has seen gradual inclusion in the national sports institutions of most countries. The sport begun to take root in Cavtat in the early 1920s. Although full fifty years had passed before the official water polo club was here established, the sport continued to evolve in Cavtat particularly due to its microculture. Consequently, Cavtat, the town of merely 2153 (Croatian Bureau of Statistics, 2011), has insofar yielded a number of prominent water polo players, eight Olympians among them. Because the town’s microculture in this respect remains unchanged, it serves as the *perpetuum mobile* of the development of water polo. If we were to draw conclusions based on the aforementioned and the popularity the sport enjoys in Cavtat today, then we cannot but affirm there is bright future on its horizon and may foresee only the continuation of the phenomenon of Cavtat water polo.

Ključne riječi: vaterpolo, šport, Cavtat, vaterpolski fenomen, mikrokultura

Key words: Water polo, sport, Cavtat, water polo phenomenon, microculture

Ivana Sabljak

znanstvenica i prevoditeljica, Zagreb

isabljak@net.hr

HRVATSKA USMENA KNJIŽEVNOST U KONTEKSTU TRADICIJSKE KULTURE KAO POTENCIJALNA TURISTIČKA PONUDA

U ovom ćemo radu istražiti kako hrvatska usmena književnost, odnosno njezine tradicijske vrste, kao nacionalna književna baština, mogu biti kvalitetan izvor kulturne turističke ponude.

Današnja je kultura u velikoj mjeri estradizirana i globalizirana, pa se nove legende na makroplanu najčešće stvaraju uz estradne likove, tzv. popularne kulture i njihove međuodnose, primjerice: Elvis Presley, Marilyn Monroe...

Da su danas predaje, legende i mitovi postali moda na književnu tržištu svjedoče primjeri poput Harryja Pottera i Tolkienovih nastavaka *Gospodara prstenova*, a proizvode se ciljano za tržište. Sve to govori o velikoj potrebi čovjeka za mitom, legendom, predajom, autentičnom pričom i u suvremeno doba.

Bogatstvo hrvatske usmene narativne vrste (predaje, legende, anegdote i sl.) ogleda se u raznolikim odrazima narodnoga života, jer je u njih ulazilo sve ono što je bilo bitno za mišljenje i pogled na svijet našega naroda. One su odraz narodnoga života, vezane uz svoju lokalnu sredinu, nastale u različitim društvenim i kulturno-povijesnim prilikama.

Današnjem, modernom turistu, koji želi upoznati sve autentične vrijednosti kraja u koji dolazi, upravo ispričana priča, mit ili legenda, mogu biti prava ponuda kulturnoga turizma, te dodatna vrijednost prirodnim ljepotama kraja i ugođaj koji će pamtiti, a to će nam ujedno promovirati zemlju na nov način.

CROATIAN ORAL LITERATURE IN THE CONTEXT OF TRADITIONAL CULTURE AS A POTENTIAL IN THE TOURISTIC OFFER

Summary

This paper research the potential of the croatian oral and tradicional literature resources from the aspect of national heritage, which we can also use in touristical offer, particularly fables and legends from typical touristic regions.

Nowadays culture has a big influence of estrade and globalization, like pop culture Elvis Presley, Marilyn Monroe who became idols for many people.

On the other hand legends and fables became curent on the market, like books about Harry Potter or Tolkiens trilogy. This tell us that modern-day man has a need to return back to fable, legend, authentic story which took the new role, becoming new communicators.

As we said, literature has become a rich resource as new materials for the subsistainble development of a country tourism. Its importance is in the process of assisting in the touristic management, planing tours and decision making.

On the social level the folk literature (fable, legend, tradition) contributes to cultural recognizing and development cultural touristic offer and promoting the whole country.

Ključne riječi: usmena književnost, tradicijska kultura, nacionalna baština, kulturni turizam, literarni resursi.

Key words: oral literature, tradicional culture, nacional heritage, cultural tourism, literary resources

S

Antonio Sammartino

Zaklada "Agostina Piccoli", Mundimitar (Molise)

Italija – 86 030 Montemitro (CB), Molise, Via Marconi snc

antonio.sammartino@email.it; fondazione.piccoli@email.it

TKANJE – HRVATSKO NASLIJEĐE

Analizirajući temelje na kojima počiva osnova našega promišljanja o vlastitu identitetu, jedini je temelj koji je trajao pet dugih stoljeća i bio uzrokom – ali i svjedokom našeg postojanja na talijanskome tlu – svakako naš jedinstveni jezik. Slijedeći trag toga i takvoga jezika, dakle, riječi kojima nešto imenujemo, bili smo u stanju pronaći i predmete na koje se oni odnose, a te predmete onda staviti u odgovarajući životni kontekst naše zajednice. Dakle, proces otkrivanja i davanja sadržaja ideji identiteta išao je preko jezika i riječi prema stvarnim predmetima, a ne obrnuto, kako je to inače slučaj.

Produbljujući naše traganje za ostalim – materijalnim i nematerijalnim – dokazima našega postojanja cijeli niz stoljeća, može se naći na fragmente tradicionalnog rukotvornog bogatstva (tkanje) koje bi svakako trebalo proučiti u odnosu na kulturno-povijesni kontekst talijanskog okruženja u kojemu je stoljećima opstojala naša manjinska hrvatska zajednica.

U studiji "Museo del costume croato", u izdanju talijanskoga Ministarstva vanjskih poslova, opisuju se neki dijelovi tradicionalne odjeće koja se i danas može naći u moliškohrvatskim selima, uz tvrdnju da se na toj odjeći mogu naći *disegni tradizionali slavi*. To bi značilo da su boje i motive tih tkanina moliški Hrvati donijeli sa sobom iz svoje pradomovine – ili su ih donijeli u svome sjećanju.

U trima hrvatskim selima postoji danas u uporabi još nekoliko tkalačkih stanova. Na njima tkaju svoje maštovite tkanine u slobodno vrijeme njihove vlasnice. Naslijedile su ih od svojih majki, baka i prabaka.

Raznolikost, raznobojnost, maštovite kombinacije stilskih elemenata i formi daju naslutiti bogato kulturološko naslijeđe u koje su danas utkani i mnogi stilski dodatci modernog vremena, a što sve zajedno odiše skladom boja, linija i oblika. Takvo je tkanje oduvijek bilo (a tako je i danas) izraz vlastita lokalnog, hrvatskoga identiteta.

WEAVING – CROATIAN HERITAGE

Summary

Analyzing the base of our thinking about our identity, the only certain foundation that has lasted for five long centuries, and was the cause – but also a witness of our existence on Italian ground – is certainly our unique language. Following a track of this language, following words that give the name to something, we have been able to find the real objects to which they relate, and then put these objects in their own context inside the life of our community. It means that the process of discovering and giving content to the idea of identity went through language and its words and not vice versa, as it is usually the case.

Making wider our research on other – material and not material – evidence of our existence through centuries, it is possible to come across various fragments of traditional handcraft objects (made by weaving), which should certainly be studied in relation to the cultural and historical context of the Italian environment in which our Molise - croatian minority existed so long.

In the study "Museo del costume croato" published by the Italian Ministry of Foreign Affairs some parts of

traditional clothing were described, which can still be found in Molise croatian villages, claiming that on them could be found *disegni tradizionali slavi* (traditional Slavic drawings). This could mean that Molise Croats brought with them these colours and motifs while leaving their old homeland – or simply brought their inheritance inside their memory.

In the three Croatian villages exist today in everyday use only a few looms. Their owners use them for weaving marvelous objects in their free time. They inherited them from their mothers, grandmothers and great-grandmothers.

Diversity, colours, fantastic combination of stylistic elements and forms suggest a rich cultural heritage, with many elements of modern times; it all creates a wonderful harmony of colours, lines and shapes. These objects made by weaving have always been (and so it is today) an expression of your own local, Croatian identity.

Ključne riječi: moliški Hrvati, tkanje, moliškohrvatska baština, rukotvorina, narodna nošnja.

Key words: Molise Croats, weaving, Molise croatian heritage, handcraft, national costumes.

Dubravka Sarić

Folklorni ansambl Lindo, Dubrovnik

HR – 20 000 Dubrovnik, Marojice Kaboge 12

dubravka.saric@lindjo.hr

LINDOVE AKTIVNOSTI U 2013.

1. Zimski turizam, produžetak turističke sezone, nastupi jedanput tjedno u kinu Sloboda
2. Projekt *Lindovo blago* – rad Lindovih korepitora i djece u vrtićima i osnovnim školama
3. Radionice u učeničkim domovima i sa studentima (ples, pjesma, nošnje), suradnja sa znanstveno-umjetničko-edukativnim projektom *Ragusini* autorica i voditeljica Mire Muhoberac i Vesne Muhoberac
4. Radionice s poznatim koreografima i muzičarima, postavljanje novih koreografija i glazbenih točaka
5. Obnova fundusa nošnji i radionice u ansamblu i školama
6. Pohađanje seminara o narodnim nošnjama i plesovima
7. Međunarodna kulturna razmjena – putovanje u Austriju (Beč, Veliki Borištof i Linz) – druženje s folklornim grupama i Hrvatima izvan domovine, BiH (Mostarsko proljeće – 15. dani Matice hrvatske)
8. Obnova Lazareta, Lindovih prostora; nastupi u kinima
9. Sedam nastupa u okviru Dubrovačkih ljetnih igara
10. Manifestacija *ICCN Dubrovnik 2013.* i obilježavanje 10. obljetnice UNESCO-/o/ve Konvencije o nematerijalnoj kulturnoj baštini (2. – 6. listopada 2013.) – tema: *Mladi u očuvanju nematerijalne kulturne aštine*
11. Lindova izdavačka djelatnost, Zbornik radova 2. FEB, 2012. i Knjiga sažetaka 3. FEB, 2013.; novi plakati i DVD-i
12. Nova web-stranica
13. 3. FEB, 11. – 13. prosinca 2013.; Humanitarni koncert za sv. Luciju.
14. Božićni koncert, kolende, Lindovi dani u prosincu (priredbe u školama, vrtićima i domovima).

FA LINDO'S ACTIVITIES IN 2013

Summary

1. Winter tourism, season extension, one weekly performance at the cinema "Sloboda"
2. *Lindo's Treasure* project – Lindo's repetiteurs working with nursery and primary school children
3. Workshops in cooperation with boarding school pupils and students (dance, singing, traditional costumes), cooperation with scientific-artistic-educational project *Ragusini* with the authors and project leaders Mira Muhoberac i Vesna Muhoberac
4. Workshop with renowned choreographers and musicians, setting new choreographies and musical numbers
5. Traditional costume restoration and workshops with the ensemble and schools
6. Attending seminars on costumes and dances
7. International cultural exchange – visits to Austria (Vienna, Grosswarasdorf and Linz) – socializing with folk groups and emigrant Croatians, Bosnia and Herzegovina (the Spring of Mostar - 15th Croatian Heritage Days)
8. Restoration of Lazareti, FA Lindo's locale, performances at cinemas
9. Seven performances during the Dubrovnik Summer Festival
10. ICCN (Inter-City Intangible Cultural Cooperation Network) event in Dubrovnik 2013 and marking the 10th Anniversary of UNESCO ICH (Intangible Cultural Heritage) Convention from 2-6 October 2013 – Theme:

Youth in Safeguarding the Intangible Cultural Heritage

11. FA Lindo's publications: *Collection of Papers 2. FEB, 2012*, and *Summary Edition 3. FEB, 2013*, new posters and DVD

12. New web page

13. FEB 3 from 11-13 December 2013, Humanitarian concert on St. Lucy's (or Lucia) Day

14. Christmas concert, carolling, FA Lindo's Days in December (performances at schools, nurseries and Homes for Children and Adults)

Ključne riječi: radionice, Lindovo blago, međunarodne kulturne razmjene, 10. godišnjica UNESCO-ve Konvencije o nematerijalnoj kulturnoj baštini, FEB, sveta Lucija

Key words: workshops, Lindo's Treasure, international cultural exchange programmes, 10th Anniversary of UNESCO's ICH Convention, FEB, St. Lucy's Day

Inga Seme Stojnović

Agencija za odgoj i obrazovanje

HR – 10 000 Zagreb, Donje Svetice 38

inga.seme-stojnovic@azoo.hr

Tihana Radojčić

Agencija za odgoj i obrazovanje

HR – 10 000 Zagreb, Donje Svetice 38

tihana.radojcic@azoo.hr

Slavica Stojan

HAZU

Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

HR – 20 000 Dubrovnik, Lapadska obala 6

stanislava.stojan@du.t-com.hr

KOMPETENCIJE RAVNATELJA, ČUVANJE HRVATSKE BAŠTINE, JEZIKA I NJEGOVANJE INTERKULTURALNOSTI

U odgojno-izobrazbenim ustanovama veliku odgovornost za širenje svijesti o važnosti očuvanja hrvatske baštine, jezika, gradnje identiteta i njegovanje interkulturalnosti imaju ravnatelji te zato trebaju imati određene opće kompetencije. Pod profesionalnim kompetencijama misli se na ona znanja, osobine ličnosti, vještine, odlike koje ravnatelj mora imati kako bi uspješno ostvario svoju rukovodnu funkciju (Staničić, 2001., Marušić, 2001., Northouse, 2007., Fullan, 2008.). U radu su prikazani rezultati istraživanja o kompetencijama ravnatelja te najčešćim dvojicama odgojno-izobrazbenih djelatnika predškolskih ustanova u Hrvatskoj na primjeru materinskoga jezika.

COMPETENCIES OF DIRECTORS, PRESERVATION OF CROATIAN HERITAGE, LANGUAGE AND FOSTERING OF INTERCULTURALITY

Summary

In educational institutions a great responsibility to spread awareness about the importance of preserving Croatian heritage, language, identity building and fostering interculturality have directors and therefore they should have some general competencies. Professional competencies refer to the knowledge, personality traits, skills, qualities that the directors must have in order to successfully achieve their managerial function (Staničić, 2001, Marušić, 2001, Northouse, 2007, Fullan, 2008). This paper presents the results of research on competencies of the directors and the most common dilemmas of educational workers in Croatian kindergartens in the case of the mother tongue.

Ključne riječi: kompetencije ravnatelja, interkulturalnost, jezik, identitet, vrtić

Key words: competence, director, intercultural approach, language, identity, kindergarten

BRADATI, GOLOBRADI, RIĐOBRADI – U RENESANSNOM DUBROVNIKU

Brada – ukras na muškom licu, mijenjao se tijekom stoljeća. Renesansno razdoblje prepoznajemo po bujnim bradama svetačkih likova, obično staraca, ali i manje bujnim, pa čak i kozjim bradicama koje su se ponekad poistovjećivale s izgledom sotone. Rjeđe se javljaju likovi golobradih muškaraca. Brade su ulazile u duhovnu kulturu naroda: plele su se tzv božje brade od pšenice koja je imala osobitu maagijsku moć, prizivala se u teškim trenucima upomoć Božja brada. Brada je, kao modni detalj, više nego odjeća vrlo impresivno iskazivala renesansni stav o muškom uljepšavanju. Općeprihvaćenost brade u muškaraca u svim slojevima društva (plemića, svećenika, običnih građana i seljaka), bez obzira na način kako su je nosili ili održavali, ukazuje na određenu demokratizaciju renesansnoga društva. Povijest svakodnevice i ovim skromnim primjerom otkriva mogućnost proučavanja najuzbudljivijega područja naše baštine na interdisciplinarnan način, interakcijom povijesti i književnosti, komunikacijom između povijesti i umjetnosti.

THE BEARDED, BEARDLESS AND REDBEARDED IN THE RENAISSANCE DUBROVNIK

Summary

Beard as a masculine facial attribute changed over the centuries. With regard to style, in the Renaissance the saints, usually old men, were represented with long well-groomed beards, but also with a more modest amount of facial hairiness in the form of goatees, often used in the representation of the Satan. Men were rarely portrayed as beardless. Beards also found their place in the popular spiritual culture: the so-called God's beard, plaited of wheat stalks, was ascribed unique magical powers and was invoked in the moments of hardship. As a fashion attribute, the beard made an impressive Renaissance statement of man's extravagance and seriously challenged his expression in dress. The fact that beards enjoyed equal popularity among the men of all social strata (noblemen, clergy, commoners and peasants), regardless of the way they grew their beards or trimmed them, may be interpreted as an explicit form of the democratisation of the Ragusan Renaissance society. Even through this modest aspect the history of everyday life reveals an opportunity for an interdisciplinary study of the most exciting field of our heritage through an interplay of history and literature, through communication between history and art.

Ključne riječi: Dubrovnik, renesansno društvo, moda, brada, demokratizacija, povijest

Key words: Dubrovnik, Renaissance society, fashion, beard, democratisation, history

Marica Šapro-Ficović

Dubrovačke knjižnice

HR – 20 000 Dubrovnik, Ulica Cvijete Zuzorić 4

msapro@dkd.hr

USMENA POVIJEST: „GLAS OBIČNIH LJUDI“

Usmena povijest je planirano, pripremljeno i osmišljeno ispitivanje pojedinaca o nekom događaju i vremenu u kojemu su oni aktivno sudjelovali ili mu svjedočili. Svrha je ovoga rada objasniti pojam usmene povijesti i pokazati mogućnosti njezine primjene, osobito u knjižničarstvu, s primjerima.

Dva gesla: „dati glas onima koji ga nemaju“ i „glas običnih ljudi“ učinila su usmenu povijest popularnim i globalno rasprostranjenim pokretom. U Sjedinjenim Američkim Državama osnovano je prvo Društvo za usmenu povijest (Oral history Association, 1967.) koje održava godišnje konferencije, izdaje knjige i časopise. Postoji i Međunarodno društvo za usmenu povijest (International oral history association, od 1996.) te niz nacionalnih udruženja. Projekti usmene povijesti provode se na raznim poljima, razinama i u institucijama. Mnoge knjižnice vode velike projekte i služe očuvanju zapisa usmene povijesti.

ORAL HISTORY: „THE VOICE OF ORDINARY PEOPLE“

Summary

Oral history is planned, prepared and carefully designed examination of individuals on an event and the time in which they actively participated in or had witnessed. The purpose of this paper is to explain the concept of oral history and show the possibilities of its application, particularly in librarianship, with examples.

Two phrases “give voice to the voiceless” and “the voice of ordinary people” have made oral history popular and widespread global movement. The first world oral history society, the Oral History Association, was founded in the United States in 1967. It holds annual conferences, publishes books and journals. There is also the International Oral History Association, founded in 1996., and a number of national associations. Oral history projects are conducted in various fields, institutions and levels. Many libraries carry out large projects. In addition, libraries also serve as curators of the records of oral history.

Ključne riječi: usmena povijest, “glas običnih ljudi”, knjižnice

Key words: oral history, the voice of ordinary people, libraries

Š

Ivana Šapro-Hvar

magistra konzervacije i restauracije, Dubrovnik

HR – 20000 Dubrovnik, Od Domina 7

ivanasaprohvar@gmail.com; ivanasaprohvar@yahoo.com

KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKA TEORIJA NEKAD I DANAS

Svaki predmet, spomenik ili područje upisani na UNESCO-/o/vu listu svjetske baštine tamo se nalaze jer udovoljavaju kriteriju „izvanredne univerzalne vrijednosti“ Konvencije za zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine (UNESCO, 1972.). Na listi svjetske zaštićene baštine nalazi se i povijesna jezgra Dubrovnika okružena zidinama.

Tijek vremena sa sobom donosi promjene na kamenome tkivu arhitektonskih zdanja što čine skladnu cjelinu Grada koji živi životima svojih stanovnika i posjetitelja. Kako se odnositi prema nastalim promjenama? Što konzervirati, a što restaurirati i kako?

Pojam restauriranja starih građevina pojavio se tek u 19. st. Dotad su se građevine obnavljale u stilu doba kad su se popravljale, a ne stilom u kojemu su nastale.

Da bi se došlo do suvremenih stavova struke o restauriranju kao skupu postupaka s ciljem povrata kulturnog dobra u poznato ili pretpostavljeno stanje, često dodavanjem neoriginalnih materijala, i o konzervaciji u smislu preventivne zaštite i očuvanja kulturno-povijesne baštine za budućnost, trebalo je suprotstaviti mnoga različita stajališta i teorije. Većinu je praksa u međuvremenu demantirala, a oko nekih se stavova i dan-danas vode rasprave.

CONSERVATION AND RESTORATION THEORY IN THE PAST AND TODAY

Summary

Each object, monument or area registered on the UNESCO World Heritage List take place there because they meet the criterion of „outstanding universal value“ by the Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (UNESCO, 1972). The historic center of Dubrovnik, surrounded by the Walls, is included in the World Heritage List.

The time passage brings changes on the fabric of harmonious complex of buildings in the city who is living lives of its residents and visitors. How to deal with occurred changes? What to conserve and what to restore and how?

Term restoration of old buildings appeared in the 19th century. Until then, the buildings were reconstructed in the style of the contemporary time, rather than the style in which they occur.

In order to reach the contemporary attitudes of the profession of restoration as a set of treatment procedures intended to return cultural property to a known or assumed state, often through the addition of a nonoriginal material, and conservation in terms of preventive care and preservation of cultural - historical heritage for the future, it was necessary to confront many different views and theories. In the meantime most of them have been denied by practice but about some attitudes there are still debates.

Ključne riječi: baština, povijesne građevine, konzervacija, restauracija

Key words: heritage, historical buildings, preventive conservation, restoration

Tatjana Šehić

Institute for Cultural Diplomacy (ICD), Vienna Office

Austrija / Austria –A

sehic@culturaldiplomacy.org; tatjana.sehic@chello.at

DRHTAVA DODOLINA PJESMA PLESNI DIJALOG DRMEŠA I SUVREMENOGA PLESA

Ova je priča razvijena tijekom mog istraživanja o migracijama, identitetu, kulturnim i tradicijskih korijenima i njihovu utjecaju na izražavanje plesnim pokretom. Fokus je moga istraživanja (2004. – 2012., u školi suvremenoga plesa, *Martha Graham* u New Yorku) bio stavljen na razvoj individualnog plesnog rječnika i njegovih esencijalnih korijena. Istražujući vježbe koje je kreirala Martha Graham, a koje se temelje na pokretima iniciranim disajnim sustavom, pronašla sam paralele s hrvatskim folklornim plesom – *s drmešom*. *Drmeš* je najpoznatiji i najpopularniji ples u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Pratila sam ovu plesnu formu od djetinjstva i integrirala je kao osnovu u mom plesnom jeziku – kao stanje svjesnog disanja u kojemu se slika, riječ i zvuk oblikuju memorijom prije „rođenja“ njihove slike u plesnom pokretu. Naziv potječe, prema informacijama iz dokumenata, iz četvrtog desetljeća 20. stoljeća, ali je u svom postojanju ples sam po sebi stariji od svog imena. „Drhteći“ pokreti *drmeša* vertikalno se izvode: trese se u čvrstom položaju torza, s minimalnim „usponima i padovima“. Njegov je ritam vezan uz glazbeni izraz “tremolo”, koji se odnosi na povremene varijacije “drmanja”. Oslanjajući se na obje noge, plesači nastoje proizvesti što češća i što manja podrhtavanja u cijelom tijelu. Ta ga kvaliteta čini umjetnošću, jer je drhtaj kultiviran i izvodi se „svjesnom“ tehnikom, za razliku od bolesnih i nesvjesnih drhtaja tijela koji su nekontrolirani.

„Drmanje” je naglašeno i narodnom nošnjom – dugim ženskim suknjama, koje skrivaju koljena i time izdužuju liniju tjela, čime se istovremeno skraćuje torzo koji „vibrira“ i daje mu se diskretniji izraz. Instrumenti za glazbenu pratnju ovise o lokalnoj tradiciji, a obično je glazbena pratnja uz tamburice. Povezano s dvama glavnim načelima u plesnom vokabularu Marte Graham – “kontrakcije” i “*releasea*”, koje su na temelju kretanja daha izražene u vodoravnoj liniji tijela, drhtavi pokret *drmeša* se izvodi okomito – “od torza, koji je u čvrstom položaju, s minimalnim pokretom uspona i padova”.

Kombinirajući ove dvije karakterne kvalitete, možemo ujediniti vezu efekata koji se u glazbenom smislu prema svom značenju odnose na “tremolo” i “vibrato”: “tremolom” bi se mogle označiti varijacije u plesnom govoru Marthe Graham, koji se bazira na frekventivnom horizontalnom disanju uz pokret, dok se u *drmešu* periodične varijacije disajnog pokreta mogu okarakterizirati „vibratom“. Kombiniranjem horizontalnog „kultiviranog drhtaja“ po Marthi Graham i vertikalnog kultiviranog drhtaja u *drmešu*, dobiva se „disajni križ“ koji daje novu kvalitetu plesu u njegovu karakternom i estetskom obliku. Pokret dlanova također može biti obogaćen korištenjem principa – *kontrakcije i releasea* po M. Graham, čime se dobiva „*cupped hands*“ – forma spiritualnog karaktera skupljenih dlanova koja se dobiva kontraktivnim pokretom i može se vidjeti na sakralnim umjetničkim slikama.

Cilj je moje suradnje s hrvatskim folklornim grupama usmjeren prema interkulturnom dijalogu na temelju govora plesa, kojim bi se povrhu sadržaja priče, tematiziranja tradicije i identiteta, inicirao i novi znanstveni osvrt na *drmeš* kao kulturnu baštinu Hrvatske. Moja je osobna želja da svojim umjetničkim radom pridonesem širenju naše tradicije i kulture u Europi i drugim zemljama svijeta.

Drhtava Dodolina pjesma

Plesna priča "Drhtava Dodolina pjesma" dobila je ime po „Dodoli“ koju sam našla u mitologiji i običajima koji se u nekim mjestima Hrvatskoj i danas njeguju na praznik Sv. Juraja u svom folklornom izrazu, ali se događa danas, u društvu koje se suočava s masovnim migracijama i izolacijama, te traženju novih oblika življenja starih, tradicionalnih i kulturnih korijena. "Dodola" (također nazvana Doda, Dudulya i Didilya, Perperuna ili Preperuša) pojavljuje se u staroj slavenskoj mitologiji kao djevojka odjevena u lišće. Na staroj mitološkoj vlasti Dodola ima moralnu prisutnost. Sestra Perzefona u svjetlu otpada i rata, ona je utjelovljenje nade i obnove. Prema nekim tumačenjima, ona je slavenska božica kiše i supruga vrhovnoga boga Peruna, koji je tvorac i gospodar kiše, grmljavine, i munje. Tijekom razdoblja od proljeća ili ljetne suše, bio je običaj u mnogim balkanskim selima da se skupina lokalnih djevojaka kiti kombinacijama lišća, cvjetova, cvijeća i bilja za obavljanje kišne svečanosti.

U hrvatskom folkloru Turopolja, na praznik Sv. Juraja, pet je najljepših djevojaka, odjevenih kao božice u haljinama od lišća, pjevalo u selu do kraja blagdana.... U ovoj priči, Dodola simbolizira pjesmu domovine i djetinjstva, koja „drhti“ u venama kao skrivena nit korijena i predstavlja modernu djevojku koja pokušava pronaći svoju staru drhtavu pjesmu koju osjeća u svakom dahu i koraku... Folklorna skupina simbolizira tradicionalne spona koji su izrasle iz misli, ali ostale isprepletene, duboko u duši...

Razmjenom starih i novih „drhtavih“ pokreta između „Dodole“ i folklornih plesačica dobit će se zanimljiv kolaž, koji će starom „drhtanju“ dati nove oblike i spojiti ih vremenom i korijenima uz „glazbu, dim i perje“.

TREMBLING SONG OF DODOLA DANCE DIALOGUE BETWEEN DRMEŠ AND CONTEMPORARY DANCE

Summary

This story was developed during my research on migration, identity, cultural and traditional roots and their effects on expression through the languages of dance (at the Martha Graham school of modern dance in New York 2004 – 2012). The focus of this research was placed on the development of the individual dance vocabulary and its essential roots.

Exploring exercises originated by Martha Graham which are based on the movements that are initiated through the respiratory system, I found parallels with the Croatian folk dance - "drmeš". "Drmeš" is the most popular dance in the northwest of the country. I followed this dance form since childhood, and integrated it as the basis of my dance language, like state of conscious breathing. Its name derives according to the information from the documents in the fourth decade of the 20th Century, but in its existence dance itself is older than its name. "Trembling" movements by "drmeš" are vertically running: shaking up the torso in a fixed position, with minimal "ups and downs". Its rhythm is related to musical expression "tremolo" which refers to the periodic variation of "shaking". Relying on both feet, the dancers try to produce as often and small as possible, tremors -throughout the upper body. This quality makes it to art, because the tremor is cultivated and carried out consciously through the dance technique, in contrast to the sick and unconscious body quiver that are uncontrollable. "Shake" is also highlighted by dresses -long women's skirts that hide the knees and thus lengthen the line of the body but also shortens the torso which "vibrate" in a discreet expression. Instruments for musical accompaniment are dependent on local tradition but mostly musical accompaniment is given by tamburice.

Associated with two main principles in the dance vocabulary of Martha Graham – "contraction" and "release", which are based on the movement of breath expressed in the horizontal line of the body, tremulous movement "drmeš" is vertically running of the torso, which is in a solid position with minimal movement through ups and downs.

Combining these two character qualities, we can unite bond effects in musical terms which are in their technical meaning related to the musical terms "tremolo"¹² and "vibrato": "Tremolo" could be labeled variations in dance language of Martha Graham, which is based on frequentive horizontal breathing through the movement, while periodic variations of respiratory motion by "drmeš" can be characterized as "vibrator". Combining horizontal "cultivated quiver" by Martha Graham and vertical cultivated quiver in drmeš, we obtained "airway cross" that raises the quality of dance in its conative and aesthetic form. Movement of the hand can also be enriched by using principles of *contraction and release* which gives a "cupped hands" 14-form of collected palms which spiritual character receives contraction movement and can be seen on sacred paintings.

The main aim of my cooperation with Croatian folk groups is to develop an intercultural dialog through the languages of dance, which in addition will open new discussions on tradition and identity and initiate a new scientific review of "Drmeš" as Croatian cultural heritage. My personal wish is that this work contributes to expanding of our tradition and culture around the world.

Trembling song of Dodola

Dance Story "Trembling song of Dodola" evolved from mythology but it is happening today, in a society that is faced with mass migration and isolation, and the search of new forms of living, antiques, traditional and cultural roots. "Dodola" (also spelled Doda, Dudulya and Didilya, pronounced: doh-doh-la, doo-doo-ly, or Dee Dee - lya) Perperuna or appears in old Slavic mythology as a girl dressed in leaves has the old mythological own moral presence. Sister of Persephone in the light of waste and war, she is the embodiment of hope and renewal. According to some interpretations, it is the Slavic goddess of rain and the wife of the supreme god Perun, who is the creator and lord of the rain, thunder and lightning.

During the period of spring or summer drought, it was custom in many Balkan villages that a group of local girls adorn combinations of leaves, flowers and herbs to perform rain ceremonies. In Croatian folklore of Turopolje on the holidays of St. Juraj 15 called *Jurjevo*, the five most beautiful maidens are picked to portray Dodola, the goddesses in leaf-dresses and sing for the village till the end of the holiday.

In this dance story, Dodola presents a modern girl who is trying to find her old trembling song. Folkloric group symbolizes the traditional roots that have grown out of mind, but are intertwined, deep in the soul ... Exchange of combined old and new "shaking" motions between "Dodola" and folk dancer creates an interesting collage, which will enrich both languages of dance with new qualities and characters.

Cljučne riječi: plesni dijalog, *drmeš*, suvremeni ples, Martha Graham, *Drhtava Dodolina pjesma*

Key words: dance dialogue, *drmeš*, contemporary dance, Martha Graham, *Trembling song of Dodola*

Lucija Šikić

Zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar"

HR – 10000 Zagreb, Rockefellerova 4

lucijasikic@inet.hr

OVIDIJEVI PIRAM I TIZBA U HRVATSKOJ RENESANSNOJ KNJIŽEVNOSTI

Mitološka priča o Piramu i Tizbi bila je već u prvim stoljećima poslije Krista posvuda poznata i iznimno popularna. Najstarija sačuvana inačica (a do danas i jedina antička) jest ona iz Ovidijevih *Metamorfoza*. U renesansnoj je književnosti Ovidije bio jedan od najcjenjenijih i najutjecajnijih antičkih pjesnika, a u starijoj su hrvatskoj književnosti prve obrade rimskih autora bile upravo prerade i prepjevi Ovidija. Zbog svoga stila te iznimne lakoće pisanja stihova, Ovidije je postao uzorom brojnim književnicima od antike do modernoga doba. *Metamorfoze* su njegovo najveće i najpoznatije djelo. Skupivši oko 250 mitoloških priča, Ovidije je zapravo napisao pjesničku novelističku zbirku te postao najvećim pripovjedačem rimske književnosti. Njegov je utjecaj na književnost i umjetnost upravo golem – od likovnih umjetnosti i glazbe preko ljubavnog rječnika srednjovjekovne lirike do Boccaccia, Shakespearea i Goethea.

Ovidijeva priča o Piramu i Tizbi u hrvatskoj je renesansnoj književnosti bila temom dvojice pjesnika, Zdranina Brne Karnarutića i Dubrovčanina Dominka Zlatarića. Karnarutić je Ovidijevih stotinjak heksametara bogato proširio te spjevao *Izvarsitu ljubav i napokon nemilu i nesrićnu smart Pirama i Tizbe*, epilij od 1561 stiha u pet "libara". Zlatarićeva je pak *Ljubav i smrt Pirama i Tizbe* bliža prijevodu negoli prepjevu. Oba su pjesnika odabrala dvostruko rimovane dvanaesterce Marulićeva tipa te ih složila u katrene. Karnarutiću je Ovidije poslužio kao fabularna osnova koju prerađuje, proširuje brojnim opisima te obogaćuje katalozima antičkih likova, a Zlatarić prerađuje Ovidija tek onoliko koliko je nužno pri prebacivanju heksametara u dvostruko rimovane dvanaesterce s ponovljenim rimama. Upravo različiti autorski pristupi poznatoj i omiljenoj Ovidijevoj priči u hrvatskoj renesansi čine ovu temu zanimljivom i sadržajnom, a istodobno i pokazuju pripadnost hrvatske renesansne književnosti europskoj kao njezina živa i neodvojiva dijela. Rad uspoređuje izvornik i oba hrvatska prepjeva.

OVID'S PYRAMUS AND THISBE IN CROATIAN RENAISSANCE LITERATURE

Summary

The mythological story of Pyramus and Thisbe was widely known and popular as early as the first couple of centuries AD. The oldest preserved version (and the only extant one from the classical period) is found in Ovid's *Metamorphoses*. Ovid was one of the most appreciated and influential classical poets in Renaissance literature and the first literary reworkings of Roman authors in older Croatian literature were adaptations and rewritings of precisely his works. Owing to his style of writing and tremendous ease of verse production, Ovid became a role model for numerous authors from the classical period to the modern age. *Metamorphoses* are his grandest and best-known piece. Having collected about 250 mythological stories, Ovid had in fact written a collection of tales in verse and thus became the greatest storyteller of Roman literature. His influence on literature and art is quite enormous – from visual arts and music to the romantic vocabulary of medieval lyric

poetry to Boccaccio, Shakespeare and Goethe.

Ovid's story of Pyramus and Thisbe was the subject of work of two Croatian Renaissance poets: Brne Karnarutić from Zadar and Dominko Zlatarić from Dubrovnik. Karnarutić ornately expanded Ovid's one hundred hexametres and composed *Izvarsita ljubav i napokon nemila i nesrićna smart Pirama i Tizbe*, an epyllion consisting of 1561 lines divided into five books. On the other hand, Zlatarić's *Ljubav i smrt Pirama i Tizbe* is more of a translation than an adaptation. Both poets opted for double-rhymed dodecasyllabic verses of the Marko Marulić type and arranged them into quatrains. Karnarutić uses Ovid's work as plot basis which he recasts, expands by inserting many descriptive parts and enriches with catalogues of Classical characters, while Zlatarić adapts Ovid's template only insofar as is necessary to convert hexameter lines into double-rhymed dodecasyllabic verse with repeating rhyme. It is these differing authoring approaches to the famous and favoured Ovid's story that make this topic an interesting and substantial one, while simultaneously showcasing the Croatian Renaissance literature as a living and inseparable part of the wider European literary scene. This work compares the original and both of its Croatian adaptations.

Ključne riječi: književnost, Ovidije, renesansa, epilij, Hrvatska

Key words: literature, Ovid, Renaissance, epyllion, Croatia

Jelena Šilje-Capor

Osnovna škola Marina Držića, Dubrovnik

HR – 20 000 Dubrovnik, Volantina 6

jelena.silje-capor@du.t-com.hr

PRIČA STAROG GOSPARA

Poučavanje povijesti ne događa se samo na temelju raspoložive literature i udžbenika. Učenicima je potrebno skretati pažnju na običaje koji žive, njihovo podrijetlo, a podjednako je korisno upozoravati i na još detaljno neistražene tragove koje su nam predci ostavili u graditeljstvu. Inovativnost je cijenjena u svakom zvanju i može biti potaknuta na različite načine. Uočavanje „manje značajnih“ materijalnih ostataka iz prošlosti, koji nisu imali sreću biti obnovljeni nego su prepušteni zubu vremena, mnogi napušteni i zaboravljeni, može biti poticaj kreativnom duhu za njihovo ponovno oživljavanje.

Primjer je takva pristupa poučavanju obrada (zajedno s učenicima) jednog ruševnog ladanjskog kompleksa koji ne možemo naći u turističkim vodičima. Poznato je da su dubrovačka vlastela znala cijeniti svoje prirodno okruženje, što je vidljivo na cijelom prostoru bivše Republike. Prirodni sklad se stambenim objektom nije narušavao, što dokazuje i ovaj mali kompleks u Konavlima, u selu Vignji, koji pripada župi Čilipi, tridesetak kilometara udaljenome od Dubrovnika. Izgradila ga je i najdulje posjedovala vlastelinska obitelj Ragnina, članovi koje su dali prinos ne samo razvoju Dubrovnika, nego cjelokupnoj znanosti i kulturi naše domovine. U bliskom su okruženju živjeli seljaci čiji je život bio povezan s objektom od njegova nastanka. Usmena predaja povezana s materijalnim ostatcima na ovome mjestu svjedoče o turbulentnim događajima naše prošlosti i načinu života „malih ljudi“ u raznolikim povijesnim uvjetima. Nevelik objekt nadživio je svoje graditelje i na svoj način zabilježio oluje i bonace prošlog i sadašnjeg vremena.

THE TALE OF AN AGING GENTLEMAN

Summary

Teaching history is not only to be based on available literature or textbooks. It is necessary to draw students' attention to living customs and their origin, as well as to little explored traces in architecture our ancestors left. Creativity is welcomed in any job and can be inspired in many different ways. Noticing "less important" material remains from the past with no such luck to have been renovated, but abandoned, forgotten and left to ravages of time, can inspire the creative spirit to revive them.

Such an example is the elaboration of a ruined rural complex (together with students) we cannot find in any guide book. It is well known that the aristocrats in Dubrovnik appreciated their environment which can be noticed in the entire area of the former Republic. Natural harmony wasn't disrupted by residential facilities. This little complex in Konavle, Vignji, in Čilipi area, 30 km from Dubrovnik, proves that. It was built and owned by the noble family Ragnina. Its members gave their contribution not only to development of Dubrovnik, but also to entire science and culture of our country. Peasants lived nearby and their lives were connected with this complex since it had been built. Oral tradition connected with material remains in this place testifies not only the turbulent developments in our past but also the way of life of humble people in different historical conditions. This not so big complex has outlived its architects and in its own way testifies the turbulent and peaceful periods of the past and present days.

Ključne riječi: Dubrovnik, Konavle, Vignji, Čilipi, *stari gospodar*, graditelji

Key words: Dubrovnik, Konavle, Vignji, Čilipi, *old gentleman*, architects

Mario Šimudvarac

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

HR – 10 000 Zagreb, Ivana Lučića 3

mariosimudvarac@net.hr; mario.simudvarac@gmail.com

DRAŽESLAVOV ZAPIS O GRADU: DUBROVNIK U DJELIMA IVE ANDRIĆA

U nekoliko pripovijedaka Ivo Andrić piše upravo o Dubrovniku pa će se u ovome radu interpretirati Andrićevi radovi koji tematiziraju Dubrovnik i Dubrovčane. Radi se o pripovijetkama *Predvečernji čas*, *Dva zapisa bosanskog pisara Dražeslava*, *Susret*, *Dubrovačka vejavica*. U obzir će se uzeti i Andrićevi tekstovi *San o Gradu* i predgovor knjizi Zulifhara Zuka Džumhura *Nekrolog jednoj čaršiji*. Ta će se djela proučavati iz dvaju pravaca. Jedan će krenuti od cjelokupne poetike Ive Andrića, a drugi iz imagološke i prostorne vizure.

DRAŽESLAV'S NOTE ABOUT THE CITY: DUBROVNIK IN LITERARY WORKS OF IVO ANDRIĆ

Summary

Ivo Andrić writes about Dubrovnik in several stories and this paper will discuss Andrić's works that deal with Dubrovnik and the citizens of Dubrovnik. These works include his stories *The Early Evening Hour*, *Two Notes of the Bosnian Scribe Dražeslav*, *The Meeting* and *Dubrovnik's Whirlwind*. Also, they include two of his texts: *A Dream about the City* and the foreword to the book *Necrology to a Bazaar* by Zulifhar Zuko Džumhur. The works will be studied from two viewpoints. The first one will start from the overall Andrić's poetics and the second one from the imagological and spatial perspective.

Ključne riječi: Ivo Andrić, Dubrovnik, Dražeslav, poetika, prostor

Key words: Ivo Andrić, Dubrovnik, Dražeslav, poetics, space

T

Paul-Louis Thomas

Université Paris Sorbonne

Francuska – 75 005 Paris (Pariz), Paris IV, 1, rue Victor Cousan

paul-louis.thomas@paris-sorbonne.fr

HASANAGINICA U FRANCUSKOJ: RECEPCIJA I PRIJEVODI

Najrecentniji francuski prijevod poznate narodne balade *Hasanaginice* objavljen je 1972. u antologiji *Hrvatsko pjesništvo od početaka do naših dana*, koju su priredili Slavko Mihalić i Ivan Kušan. Počev od anonimnog prijevoda *Putu u Dalmaciju* Alberta Fortisa (1778.), *Hasanaginica* je na francuski jezik prevedena više od dvadeset puta, tako da je ova narodna pjesma najprevođeniji tekst južnoslavenskih književnosti. Preveli su je čuveni francuski pisci kao što su Charles Nodier, Prosper Mérimée i Gérard de Nerval, ali i francusko-hrvatski autor Marc Bruère Desrivaux, odnosno Marko Bruerović. Polazeći od takve uspješne recepcije, u radu ćemo se baviti sljedećim pojavama:

- prisutnost stalnog interesa u Francuskoj za narodnu i epsku književnost, o čemu svjedoči prvi prijevod s hrvatskoga jezika na francuski u vidu knjige *Smrt Smail-age Čengića* iz 1927. (kojoj su prethodili prijevodi nekih drugih tekstova u časopisima iz 19. i početka 20. stoljeća), dok se novi prijevod istog djela pojavio 2011. godine.
- zašto se pojavilo toliko prijevoda *Hasanaginice* (što je iznimna pojava za hrvatsku književnost, kao i za južnoslavenske književnosti), kojoj se publici obraćaju, polaze li od istog izvornika, zašto su gotovo svi prijevodi u prozi, a ne u stihovima, mogu li se smatrati pravim prijevodima i oni koji su prevedeni s drugih jezika (talijanskoga, njemačkoga), ili koji se znatno udaljavaju od originala, kao i oni koji se ograničavaju samo na odlomke.

HASANAGINICA IN FRANCE: RECEPTION AND TRANSLATIONS

Summary

The most recent French translation of the famous poem *Hasanaginica* was published in 1972 in the anthology *Croatian Poetry From Its Origins to the Present Day*, edited by Slavko Mihalić and Ivan Kušan. Since the anonymous French translation (1778) of *Travels Into Dalmatia* by Alberto Fortis, *Hasanaginica* has been translated into French more than twenty times, making it the most translated text of South Slavic literatures, with translations by such famous French writers as Charles Nodier, Prosper Mérimée and Gerard de Nerval, and also by the “French-Croatian” author Marc Bruère Desrivaux or Marko Bruerović. Taking into account this impressive reception, we discuss the following points in this paper:

- There has been an ongoing interest in France in the popular and epic literature of the South Slavs, attested for example by the fact that the first Croatian text published as a book in France was, in 1927 (after various texts published in journals in the 19th and early 20th century) *The Death of Smail-Aga Čengić*, a work which recently gained a new translation in 2011.
- Why are there so many translations of *Hasanaginica* (an unusual phenomenon for Croatian and South Slavic literatures); what kind(s) of audience are they intended for; are they all based on the same original text; why are they almost all in prose and not in verse; should the term translation be applied to those versions that have come through the intermediary of another language (Italian, German), those that deviate significantly from the original text, or those that are confined to a few excerpts?

Ključne riječi: *Hasanaginica*, Francuska, recepcija, prijevodi, epska književnost

Key words: *Hasanaginica*, France, reception, translations, epic literature

Kostiantyn Tyščenko

Kijevsko narodno sveučilište

Kyivs'kyj nacional'nyj universytet imeni Tarasa Shevchenka,

Katedra Blyz'koho Skhodu Instytutu filologii

Ukrajina – 04 211 Kijev,

1033 vul. Volodymyrs'ka 60 /of./ 455; Kyiv

yevgpashchenko@hotmail.com; lingmus@ukr.net

Jevgenij Paščenko

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

HR – 10 000 Zagreb, Ivana Lučića 3

jpascenk@ffzg.hr

**RAGUZA I TOPONIMIJSKI TRAG ARAHOTA
(PROBLEM INTERPRETIRANJA PRASTARE KULTURE RAGUZE-
DUBROVNIKA)**

U radu se predočuje dugogodišnje istraživanje Raguze u kontekstu utvrđivanja toponimijskoga traga Arahota. Analizira se fenomen postojanja prastare kulture Raguze-Dubrovnik i navode problemi interpretiranja.

**RAGUSA AND TOPONYMIC TRACE TO ARAHOTS
(THE PROBLEM OF INTERPRETING THE ANCIENT CULTURE
OF RAGUSA-DUBROVNIK)****Summary**

The paper presents many standing years of researching Ragusa in context of establishing the toponymic trace of the Arahots. Analysed is the existence of the ancient culture of Ragusa-Dubrovnik and the problems with its interpretation.

Ključne riječi: toponimi, Arahots, Ragusa-Dubrovnik, prastara kultura

Key words: toponymy, Arahots, Ragusa – Dubrovnik, ancient culture

V

Jelka Vince Pallua

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

HR – 10 000 Zagreb, Marulićev trg 19

jelka.vince@pilar.hr; jelka.vince@gmail.com

MEDITERAN, MEDITERANSKI (MITSKI) UNIVERZALIZAM I (RE) DEFINIRANJE HRVATSKOGA MEDITERANIZMA

U ovom će se predavanju progovoriti o višestrukom otkrivanju Mediterana i mediteranskog *imaginarija* od antičkih vremena do suvremenosti. U sklopu toga šire zacrtanoga mediteranizma poseban će naglasak biti stavljen na „otkriće“ Dalmacije u doba prosvjetiteljstva. Imajući na umu nužnost razlikovanja pojmova „etnologija na Mediteranu“ i „etnologija Mediterana“, na koju je prije 30 godina ukazao antropolog David D. Gilmore, usredotočit ćemo se na etnografiju, etnologiju i folklor hrvatskoga dijela Mediterana, istočne obale Jadranskoga mora, Mediterana u malom. Tim znanstvenim granama u aktualnom hrvatskom društveno-povijesnom, pa i političkom trenutku može pripasti značajna uloga u (re)definiranju hrvatskoga mediteranizma u sklopu – često i mitskog – mediteranskog univerzalizma kao europskog i hrvatskog civilizacijskog ishodišta.

MEDITERRANEAN, MEDITERRANEAN (MYTHICAL) UNIVERSALISM AND (RE)DEFINITION OF CROATIAN MEDITERRANEANISM

Summary

This contribution is dedicated to the multiple discoveries of the Mediterranean and Mediterranean *imagery* from the times of the antique period all the way to the present day. In the context of this wider established mediterraneanism, a special stress will be placed on the “discovery” of Dalmatia during the time of the Enlightenment. Bearing in mind the concepts “anthropology in the Mediterranean” and “anthropology of the Mediterranean”, which is a distinctive necessity signified by an anthropologist David D. Gilmore 30 years ago, the author will concentrate on ethnography, ethnology and folklore of the Croatian part of the Mediterranean - the Eastern coast of the Adriatic sea, the so called small Mediterranean. In the present socio-historical, as well as political moment in Croatia, these scientific branches on the basis of which it is sometimes possible to identify the past as a pseudo-(ethnographic)present, could hold a noteworthy place and role in the (re) definition of Croatian mediterraneanism in the context of (often mythical) Mediterranean universalism as a European and Croatian civilization source.

Ključne riječi: Mediteran, mediteranizam, Hrvatska, „otkriće“ Dalmacije, etnologija, etnografija, folklor
Key words: Mediterranean, mediterraneanism, Croatia, “discovery” of Dalmatia, ethnology, ethnography, folklore

Sanja Vulić

Sveučilište u Zagrebu

Hrvatski studiji

HR – 10 000 Zagreb, Borongajska cesta 83d

sanja.vulicc@gmail.com

INOJEZIČNI UTJECAJI NA JUŽNOHRVATSKA PUČKA BLAGDANSKA IMENA OD ADVENTA DO KORIZME (ETNOLINGVISTIČKI PRISTUP)

U radu će se analizirati utjecaji pojedinih jezika mediteranskoga kruga (ponajprije talijanskoga i latinskoga, ali i grčkoga) na hrvatska pučka blagdanska imena na istočnoj obali Jadrana, od Istre do Boke kotorske, uključujući i otoke. Analiza će također obuhvatiti i govore moliških Hrvata u Italiji. Razmatrat će se blagdanska imena u razdoblju od početka adventa do početka korizme. U središtu pozornosti bit će odnos autohtonih i posuđenih elemenata u razmatranim pučkim blagdanskim imenima. Na temelju etnolingvističkoga pristupa razmatranoj građi pokazat će se koja su pučka blagdanska imena općenito bila više izložena inojezičnomu utjecaju te na kojim je područjima obuhvaćenim analizom utjecaj više izražen, a na kojima manje, i zbog čega. Analizirat će se pučka imena blagdana sv. Nikole, Bezgrješnoga Začeca, sv. Lucije, Badnjaka, Božića, sv. Stjepana, sv. Ivana apostola, Nevine dječice, Svete Obitelji, Stare godine, Nove godine, Triju kraljeva, sv. Vinka i Svijećnice.

THE INFLUENCE OF FOREIGN LANGUAGES ON SOUTH CROATIAN FOLK HOLIDAY NAMES FROM ADVENT UNTIL LENT (ETNOLINGUISTIC APPROACH)

Summary

In this paper the influence of specific languages from Mediterranean circle (primarily Italian and Latin, as well as Greek) on Croatian Folk Holiday names on the Eastern Adriatic coast, from Istria to Boka kotorska, including the islands. Analysis also incorporates local idioms of Croats of Molise in Italy. Holiday names from beginning of Advent till the end of Lent will be considered. Relation between indigenous and borrowed elements in considered holiday names will be in the spotlight. Which folk holiday names were more exposed to the influence of foreign languages on where was it more or less present and why will be given on the basis of the etnolinguistic approach to the considered matter. Folk holiday names of St. Nicola, Immaculate Conception, St. Lucia, Christmas Eve, Christmas, St. Stephen, St. John Apostle, Holiday of the Innocents, Holy Family, New Year's Eve, New Year, Epiphany, St. Vicente and Candlemass will be analysed.

Ključne riječi: južnohrvatska pučka blagdanska imena, Advent, korizma, Jadran
Key words: south Croatian folk holiday names, Advent, Lent, Adriatic coast

Antonija Zaradija Kiš

Institut za etnologiju i folkloristiku

HR – 10 000 Zagreb, Šubićeva 42

zaradija@ief.hr

ZAČUDNI BESTIJARIJ VLAHA BUKOVCA U CAVTATU

Tijekom obilaska rodne kuće Vlaha Bukovca u Cavtatu za vrijeme 1. FEB-a 2011. godine iznenadila me raskošna oslikanost unutarnjih zidova Bukovčeva doma. Prema općim saznanjima, čini se da zidne slikarije pripadaju dječaćkom dobu Bukovčeva likovnoga stvaralaštva. Osobno me zadivilo mnoštvo životinjskih motiva, što me potaklo na promišljanja o Bukovčevu odnosu prema prikazanim životinjama i njihovu simbolizmu.

THE WONDROUS BESTIARY OF VLAHO BUKOVAC IN CAVTAT

Summary

On a visit on 1st FEB 2011 to the house in Cavtat in which Vlaho Bukovac was born I was intrigued by the luxuriantly painted inner walls of the Bukovac home. As far as is generally known, it seems that the murals belong to the childhood period of the painter's visual art creativity. I was personally amazed at the host of animal motifs and that prompted my reflection on the painter's stance towards the animals depicted and their symbolism.

Ključne riječi: Vlaho Bukovac, bestijarij, životinje, simbolizam

Key words: Vlaho Bukovac, Bestiary, Animals, Symbolism

Z

Hvala! Vidimo se sljedeće godine u prosincu – u Gradu, na 4. FEB-u!

«U dobru vas našli, kako pasanoga, tako i drugoga godišta!»

Mira Muhoberac, urednica i autorica FEB-a

OKVIRNI PROGRAM SIMPOZIJA RADNI, SVEČANI I POPRATNI PROGRAM: 3. FEB

Srijeda, 11. prosinca 2013.

*Hotel Excelsior, Frana Supila 12, Dubrovnik

20:00 – : Svečano otvorenje Simpozija

Voditelji: Nila Miličić Vukosavić i Sebastijan Vukosavić

Dobrodošlica i piće dobrodošlice

Četvrtak, 12. prosinca 2013.

*Zgrada Poslijediplomskoga središta, Don Frana Bulića 4, Dubrovnik

8:00 – 08:30: registracija

8:30 – 13:25: radni program, uz predstavljanje *Zbornika radova FEB 2012.* skupine autora, urednice Mire Muhoberac

*Restoran Mimoza, Branitelja Dubrovnika 9, Dubrovnik

13:30 – 14:00: radni objed

* Konavle

14:10 – 18:30: izlet u Konavle, stručni program, tj. stručna ekskurzija

*Zgrada Poslijediplomskoga središta, Don Frana Bulića 4, Dubrovnik

19:00 – 20:30: predstavljanje knjige Miha Demovića *POVIJEST CRKVENE
GLAZBE DUBROVAČKE KATEDRALE KROZ VIJEKOVE*

Petak, 13. prosinca 2013.

*Zgrada Poslijediplomskoga središta, Don Frana Bulića 4, Dubrovnik

8:00 – 08:30: registracija

8:30 – 14:00: radni program, uz predstavljanje knjige *100 godina Glembajevih* skupine autora i urednika

*Restoran Mimoza, Branitelja Dubrovnika 9, Dubrovnik

14:30 – 15:30: radni objed

* Dubrovnik, stručno razgledavanje i šetnja – fakultativno

15:45 – 17:45: razgledavanje dubrovačke gradske jezgre u pratnji stručnoga vodiča

17:50 – 19:25: slobodno vrijeme za šetnju

* Hotel Lacroma, BABIN KUK, Dubrovnik

20:00 – 21:00: Svečani program, humanitarni koncert za slijepce i slabovidne osobe, blagdan sv. Lucije, zatvaranje Simpozija

Voditeljica: Adriana Tomašić

21:00 – : *cocktail*

HRVATSKA FOLKLORNA I ETNOGRAFSKA BAŠTINA U SVJETLU DUBROVAČKE, SVJETSKE I TURISTIČKE SADAŠNJOSTI – 3. FEB

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI INTERDISCIPLINARNI SIMPOZIJ

Urednica *Knjige sažetaka 3. FEB*: **Mira Muhoberac**

Nakladnik: **Folklorni ansambl Lindo, Dubrovnik**

Za nakladnika: **Dubravka Sarić, ravnateljica**

Tiskano u Dubrovniku, u prosincu 2013.

